

Saaka wvù Jee wvu εkumε Jisos no Jon to Saηεε

Fiεε fi nu ê Nwa' Jon wvun e

Saaka wvù jee wvun wvù Jon to saηεε nu ε wvù dunçi le Jisos nu Diεw Nyo' yì to nu wase fonkεw ε yì mεy lo, ε é nu yì yì to nu ε tu wee wvu. Nwa' wvudvu kebεε jemyi le saaka wvù jee wvun nu ε bó to saη wvu le bonyii bò taηke nulo ebee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu Waa Nyo', é bó lese fitele yì ye le, é bó ke ekεηke nshii wvù mεy lo (20:31).

Fiεε fi Jon nu ε saη ε biinen ê ηwa' wvun e nu εkumε nnya yì è nu nshii wvù mεy lo wvù nu nje Klistu. Nnya yin nu mbuwma ε wvù kεw keseen, ε wvù nu fô bonyii bò nu ε bee le Jisos nu je, ε è nu wvù keceey, ε è nu wvù nshii. Je mi yì Jon saη ηwa' wvun jó yì nu naa lo jεey nu yì dunçi no Jisos to joo mWεεm mvù bonyii kee yì nshii wvun e keeyεeyi no mWεεm mvu ê keyoy e nu.

Bikuu bi mWεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-18 Kenkεwce ekumε Jisos

1:19-51 Ekumε Jon Nleseεjoo noo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo fwe

2:1-12:50 Ekumε no Jisos to ghane gee lemme diew

13:1-19:42 Ekumε ediuw ε Jisos yo fokemεse Jelusalem bò mbew jó le

18:1-19:42 Ekumε no bó to sawεε nsaw Jisos ke
ghan ta wvú yî kentam e
20:1-31 Ekumε no Tata Jisos to buyεε yî kpwe le,
duñce ekole kew ê bonyii bew
21:1-25 Kemεse: E Jisos duñce ekole kew ê boom
bew bo ηgoo le Galilee

E Diεw tu wee wvu wum

¹ E to nu fonkεw ε Diεw nu wase. Diεw yidvu to
nu bô Nyo', ε Diεw yidvu to nu Nyo'. ² Wvú to nu
wase dvú fonkεw bô Nyo'. ³ Nyo' to bom mwεεm
mvunciim fele can ye le. Ke fiεε nu naa lo dvú
fimwaan fi Nyo' to bomεε se wvú ke. ⁴ Wvú keñke
nshii yî ye le, ε nshii wvudvu nu n'yuu fô bonyii le.
⁵ N'yuu wvudvu ε no baa ê εjiwε le, ε εjiwε kedvu
yaa nulo ejimse naa lo wvú ke. *

⁶ Wee mvu nu dvú wvù Nyo' to tumεε ε diee nu
ε Jon. ⁷ Wvú to to keejeme ekumε N'yuu, eben
jim nsaw we, wvu ε wen ege é bonyii bocii elese
fitele yî N'yuu wvudvu le. ⁸ Ke wvú wvù Jon to nu
N'yuu wvudvu ke. Wvú to to ke keeben ε è nu jim
nsaw wvu N'yuu wvudvu. ⁹ N'yuu wvu keceεy wvù
duñci n'yuu ê bonyii bocii to too yî won wvun e.

¹⁰ Wvú to nu yî won e, ε won wvun nu ε Nyo' to
bom fele can ye le, geenεn ε bonyii bò è nu bo yî
won wvun e fanε yaa ekiεε wvú ke. ¹¹ Wvú to nu ε
to won we le, ε bonyii bo bew fanε yaa efiεn wvú
ke. ¹² Geenεn, ε bonyii bocii bò to fiεnεε wvú, lese

1:1 Kenj 1:1-2:4; Jon 17:5; Fili 2:6; 1Jon 1:1-2; Mwm 19:13-16 **1:3**
1:9-10; 5:26; 1Kol 8:6; Kolo 1:16-17; Ibu 1:2; Mwm 3:14 **1:5** Kenj
1:3-4 * **1:5** Kenεε le, ε εjiwε kedvu yaa nulo ekiεε naa lo wvú ke.
1:6 Mat 3:1 **1:8** 1:20 **1:9** 8:12; 17:25; 1Jon 2:8 **1:12** 1Jon
3:1; Gal 3:26; 4:5

fitele yî ye le, nu ε wvú to nya mvunḡgay ê bó le bó enù wase boom bo Nyo' le. ¹³ Ε κε boom bo Nyo' le ban nu ε bó boke bii ελεμε ke kfuu le, κενεε no wee shieele, κενεε mboo wee wvu wum e κε. Bó boke bii ε è nu mboo wvù è nu wvu Nyo' le.

¹⁴ Diεw yidvu to nu ε tu wee wvu wum no cee ê bese εντελη, ε wvú ε yiḡsen bô mbuwma noo keceey. Ε bese yen bvukuke bwew e. Bvukuke bvù è nu bvu Wan wvù è meḡ ke wvú wvù ne fô Ice le.

¹⁵ Jon to nu ε ben jim nsaw εκume wvú no fuunḡke gayte le, “Wvun nu wee wvù me nto njemyi εκume wvú ḡgayte le, ‘Wee wvù too ê me εjim kuuke fele me, njefo wvù to nu wase ε me nse ḡke no nu dvú.’ ”

¹⁶ No wvú nu ε yiḡsen bô mbuwma, wvú ε mum ε no nyaa beene bocii mbuwma yî mbuwma le.

¹⁷ Beene kee lo le Nyo' to nya bonci fele can Muses e. Geenεn, mbuwma Nyo' bô keceey nu ε to fele can jisos Klistu le. ¹⁸ Κε wee nu dvú wvù ke nu ε yuu wase yen Nyo' le κε. Ε nu κε Waa we wvù è meḡ κε wvú wvù nu mbew wvú wvù Ice le wvù nu ε ge beene ε κιεε wvú.

Wee wvù è to nu Jon Nlesejoo

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Fin nu fiεε fi Jon to jemyεε seke bikuu bi Bojuu le bi Jelusalem to tumεε bocee ncese bô bonyii bo Lewe le le bó ebife ê Jon le laa è nu wvú wvù yeε le.

²⁰ Jon to baa tun keetfuse mbife wvubo κε. Wvú to nu ε jeme lo bô diuw we le, “Κε è nu me wvù

1:13 3:3, 5-6; 1Bi 1:23; 1Jon 3:9   **1:14** Gal 4:4; Fili 2:7; 1Tim 3:16; Ibu 2:14; 1Jon 4:2; Mat 17:2; Jon 2:11; 1Jon 1:1-3   **1:15** 1:24-27, 30; 5:31-34, 36   **1:17** 7:19; Ksm 31:18   **1:18** 6:46; 14:8-9; Ksm 33:20; Mat 11:27; 1Tim 6:16; 1Jon 4:12   **1:19** 5:33   **1:20** 3:28

Mboyse wvù Nyo' to kawεε κε.” ²¹ Ε bó bife ê wvú λε, “Tu è nu wo wvù γεε? Ε nu wo wvù Εlayja le?” Ε wvú tfuse ê bó λε, “Κε me nu Εlayja κε.” Ε bó bvuu bife λε, “Ε nu wo wvù Wee Ntum Nyo' wε le?” † Ε wvú tun. ²² Ε bó bvuu bife ê wvú λε, “Tu è nu wo wvù γεε? Wo gay λε la εκυμε εκολε kuw? Κε see é bese εκεηκε fiεε fi bese ekase eγεν etfuse ê bonyii bò tum bese?” ²³ Ε Jon tfuse ê bó no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to jemγεε λε, “Ε nu me diεw yi fuunke ηkpwaante λε, ‘Bó enle je Tata é yí enù teyey.’ ”

²⁴ Bonyii ban nu ε è to tum Bofalassii bó. ²⁵ Ε bó bife ê Jon λε, “Ε è baa nu wo wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε κενεε Εlayja, κενεε Wee Ntum Nyo' wε, wo ε no leese bonyii ê joo nje la?” ²⁶ Ε Jon tfuse ê bó λε, “Me nleese κε fiem bonyii ε è nu ê joo, geenεν wee mvu nu dvú ê ben εnte ε ben yaa kee wvú κε. ²⁷ Ε nu wvú wvù too ê me εjim, ε me mbaa ncim ενkpwentεν keenfay laba we κε.” ²⁸ Fiεε fin ficii to kooyi ε è nu Βεtani Joo Joodan kewvu keki fò Jon to leese bonyii ê joo.

Ε Jon dunεε Waa Njee Nyo' ê bonyii

²⁹ Ε εκfun buy yuu, ε Jon γεn ε Jisos too, ε wvú mum gay λε, “Ben etaa eyεn, wvun nu Waa Njee Nyo' wvù cawsee bibefe bi yí nshε le! ³⁰ Ε nu wvú wvù me nse njemyi εκυμε wvú ηgayte λε, ‘Wee mvu

---

1:21 Mala 4:5; Dito 18:15, 18; Mat 2:14; Jon 6:14 † **1:21** Bojuu bomew to cεyte wee ntum Nyo' wvù nu diεwe Muses e, geenεν ε bomew kee λε wee ntum Nyo' wvudvu nu ke enu Mboyse wvù Nyo' to kawεε. **1:23** Yesa 40:3 **1:25** 1:33; Mat 21:25 **1:27** 1:15; Lem 13:25 **1:28** 10:40; Mat 3:13 **1:29** 1:36; Yesa 53:6-7; 1Bi 1:19; 1Jon 2:2; Mwm 5:6 **1:30** 1:15

too ê me ejim kuuke fele me, njefo wvú to nu wase, ε me nse ηke no nu.' ³¹ Ke me keβεε nto ηkee wvú κε. Geenεn, ε me nto nto no nleese bonyii ê joo wvu λε bonyii bo Islael ekiεε wvú." ³² Jon to nu ε bvuu jeme keeben jim nsaw we gay λε, "Me nto nu ε n'yεn ε Keyoy shiile too fowe diεwε ebembε le, to no nu yî ye le. ³³ Ke me keβεε nto ηkee wvú κε. Geenεn, wee wvú to tumεε me λε me ento enleesè bonyii ê joo to nu ε gay ê me λε, 'Wee wvú wo nu ke eyεn ε Keyoy ε shii fowe ε to ε no nu yî ye le, nu wvú nu ke eleese bonyii ε è nu can Keyoy ke Yuule le.' ³⁴ Fifi nu fiεε ε me nto nu ε n'yεn, ε no nleeme jim nsaw wvudvu ηgayte λε wee wvun nu Waa Nyo'."

Bonyii bò to yawεε no nu boom bo Jisos e bo ηgoo le

³⁵ Ε εkfun buy yuu, ε Jon bvuu no leeme fe fò wvú to leeme bò boom bew bo ηgoo le bofεε. ³⁶ Ε wvú ne yen no Jisos λene fele, mum gay λε, "Ben etaa eyεn, wvun nu Waa Njee Nyo'."

³⁷ Ε boom bew bo ηgoo le bo bofεε ba dioo yuw no wvú gay nonεn, mum ne no bii Jisos e. ³⁸ Ε Jisos banke ye yen no bó bii, bife ê bó λε, "Ben gomte ε è nu la?" Ε bó bife ê wvú λε, "Labay, wo cee feε?" (Diee di Labay din nu λε, "Wee N'yεεyi wvu Baay.") ³⁹ Ε Jisos tfuse ê bó λε, "Ben eto eyεn." Ε bó mum γεν yen fò wvú to cee. Ε bó bó mum no nu ε εkfun ghan jiiim. Kefew kè bó to bie wvú le to nu wase κε diεwε didiuu dinεw e fokiεguu. ⁴⁰ Wee mwaan ηgoo bonyii bo bofεε bò to yawεε no Jon jemyεε mum bi Jisos e to nu Andulu wvú waa bwee

Semon Bitá. ⁴¹ Ε Andulu wvudvu mum γεν lo gom waa bwee wvù Semon, see ê wvù λε, “Bese nu ε yεν wase Mboyse wvù Nyo' to kawεε le” (fi nu λε Klistu). ⁴² Nonεn, ε wvù mum jo Semon γεν bô wvù fô Jisos e. Ε Jisos taa wvù nen tunη, gay λε, “Ε nu wo wvù Semon wvù waa Jon. Bó nu ke etenje wase wo λε Sefas.” (Diee dì λε Sefas din nu Bitá).‡

Ε Jisos tee Filew bô Nataniel

⁴³ Ε εκfuη ke buy yuu, ε Jisos yεν λε wen nu eγεν keba kè Galilee le. Ε wvù γεν yεν Filew e, gay ê wvù λε, “Ε bii me le.” ⁴⁴ Filew wvun to nu wee wvu ê kelaante kè Bεsayda le. Ε kelaante kin nu ke bo Andulu bô Bitá le. ⁴⁵ Ε Filew γεν gom Nataniel gay ê wvù λε, “Bese nu ε yεν wase wee wvù Muses to saηεε ê Nwa' bonci le εκumε wvù bô wvù bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε ten εκumε wvù. Wee wvun nu Jisos wvu Nasalet wvù waa Yosεw.” ⁴⁶ Ε Nataniel tfuse ê wvù λε, “Fiεε fi jee nulo ebuy Nasalet e?” Ε Filew gay ê wvù λε, “To eyεν.” ⁴⁷ Ε Jisos ke yεν no Nataniel too, jeme εκumε wvù λε, “Ben etaa eyεν, wee wvun nu naa wee wvu Islael wvu keceεy. Ke nce kenλεεma nu yî ye le ke.” ⁴⁸ Ε Nataniel bife ê Jisos λε, “Wo ghan νεε ε σε κιεε me?” Ε Jisos tfuse ê wvù λε, “Ε Filew σε keeke eto etee wo, nu ε me mbe ε n'yεν wase wo le ê kenyi ke kete ke fig e κιε le.”§ ⁴⁹ Ε Nataniel tfuse ê wvù λε, “Labay, wo nu Waa Nyo'! Wo nu Nfon wvu Islael!” ⁵⁰ Ε Jisos gay ê wvù λε, “Wo fεn nu ε bee me le keseen

---

1:41 4:25   **1:42** Mat 10:2; 16:18   ‡ **1:42** Dì nu λε Tε.   **1:45** Dito 18:15; Yεsa 42:1-4; Esek 34:23; May 5:1-3   § **1:48** Kete ke «fig» e ke won wvù Islael e nu ε bó to ké no diee mvuntam mvudvu.   **1:49** 1:34; 12:13; Mat 27:42

ke njefo me nu ε ηgay ê wo le me mbe ε n'y'en wase wo le ê kenyi ke kete kie le? Wo nu ke eyen mwεem mvù kuuke fele mvun e.” ⁵¹ Ε Jisos bvuu gay ê wvú le, “Ε me ensee ê wo kecεεy kecεεy le wo nu ke eyen ε εbulε ε yene, ε bonceendaa bo Nyo' le bene, booke yî wee wvù diee nu Waawee le.”

2

Ε Jisos banke joo ε è tu mbvuum

¹ Ε εdiuw ke buy εta, ε bó no gee ηkaw bvujen ê kelaante kè Kana wvu ê keba kè Galilee le, ε bwee Jisos nu fó. ² Bó to nu ε be ten Jisos bô boom bew bo ηgoo le bô ηkaw wvudvu. ³ Ε mbvuum ke ne ka, ε bwee Jisos be wvú dvú gay le, “Ke bó bεε keηke mbvuum ke.” ⁴ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Kpwoon, wo bee me dvú nje la? Kefew kem baa kocen wase ke.” ⁵ Ε bwee gay ê bonyii bo gawe le le, “Fiεε ficii fi wvú ε gay le ben ege, ε ben ge.” ⁶ Ε to nu ε nsháan leeme fó yisooaan ε bó kene bô εta. Nsháan yin nu yì Bojuu to ké no γεεle joo jó yì bó cuke ye dvú keeyuule ê Nyo' εjise. Nshaan miaan to joo bibεεη bi joo le diεwε mbaanfiεε kenεε mbaanshe le. ⁷ Ε Jisos ke ne gay ê bonyii bo gawe le bodvu le, “Ben etuke joo eyinšen nsháan yin dvú.” Ε bó mum tuke joo γεε ê nsháan yidvu le ε yí yinšen. ⁸ Ε wvú mum gay ê bó le, “Ben esεfe yimi keseen egen dvú fô cee gawe le.” Ε bó sεfe gen dvú. ⁹ Ε cee gawe fi, mom joo yidvu, yuw ε yí ε tu wase mbvuum. Ε wvú ma laa man mbvuum ne fεε le. (Geenen, bonyii bo gawe le bò to sεfεε joo yidvu to kee fô mó nen'yεε.)

Ɛ cee gawe mum tee cee bvujen, ¹⁰ bife ê wvú le, “Bonyii ké yaw gaw fibole Ɛ è nu mbvuum mò jee fô ñkaw e, é bonyii ké dioo Ɛ wu wase Ɛ ffuu, Ɛ bó se gaw mo yaa jee ke. Wo Ɛ kaa Ɛ geƐ fiuw mbvuum mò jee Ɛ no too dvú Ɛ è nu keseen e?” ¹¹ Fifi to nu fiƐ fi fwe fi duñci bvukuke bu Jisos e fi wvú to geƐ ente jo mwƐƐm mvù duñci bvukuke bwew e. Ɛ wvú to ge fiƐ fin ê kelaante kè Kana wvu ê keba kè Galilee le. No wvú ge nonƐn, Ɛ fi mum duñce bvukuke bwew, Ɛ boom bew bo ñgoo le mum lese fitele yí ye le.

¹² Ejim jodvu, Ɛ Jisos nƐ bow Kafana'um bô bwee noo boom bo bwee le bô bolemƐ noo boom bew bo ñgoo le, Ɛ bô bó ce jó ediuw caan.

*Ɛ Jisos kuñ bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

¹³ Ɛ ediuw Ɛ ñkaw Bojuu wvù bó teñe le Dañefey ke no too wase nceencee, Ɛ Jisos nƐ ben Jelusalem. ¹⁴ Ɛ wvú ke gen buy fô yew ncese le, yen bonyii bô to geese bona' bô njée noo bibemƐ noo bô to kumene bigew e Ɛ bó Ɛ shiiyƐn. ¹⁵ Ɛ wvú jo bokfuu kene ñgbwan dvú, kuñ bó bocii dvú, kuñ noo njée bô bona' bvuse yew ncese le. Ɛ wvú bvuu tawse bigew bi bonyii bô to kumene bigew e, baashƐ bidan bibole, ¹⁶ gay ê bonyii bô to geese bibemƐ le, “Ben ejo mwƐƐm mvun enƐ dvú fƐn. Fo ben ejo yew IƐm etfuse é yí etu yew way ke.” ¹⁷ No wvú gay nonƐn, Ɛ boom bew bo ñgoo le mum kume fiƐ fi bó sañ ê Nwa' Nyo' le Ɛ wee mvu jemyi ê Nyo' le,

2:11 2:23; 3:2; 4:54; 6:26; 11:47-48; 20:30; Lem 2:22; Lum 15:19

2:12 Mat 4:13   **2:13** 6:4; 11:55; 12:12; Ksm 12:1-14   **2:16** Luk 2:49   **2:17** Mben 69:9

“Shiee wvu baay wvù me ηκεηκε fô yew yo le nulo eyu lo me.”

¹⁸ Ε bikuu bi Bojuu le mum bife ê wvú le, “Fieε fi duηci bvukuke bwuw fi wo nulo ege keeduηce ê bese le bó nu ε nya mvuηgay ê wo keege fin nu la.”

¹⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben esâw yew ncese yin, ε me enjo εdiuw εta enkase enleke we.”

²⁰ Ε Bojuu bodvu bife ê wvú le, “Fí to jo bilum mbaanyε ncow bisooaan keebom yew ncese yin, ε wo nu ke ejo fiuw ε è nu εdiuw εta eleke we?”

²¹ Geenεn, Jisos to jemyi yew ncese yin ε è nu yì è nu ye ye. ²² Nonεn, seke wvú to buyεε wase yî kpwe le, ε boom bew bo ηgoo le mum kume le fin nu fieε fi wvú to gayεε. Ε bó mum bee fieε fi nu ê Nwa' Nyo' le, bvuu bee njeme wvù Jisos to jemyεε le.

²³ No Jisos to nu Jelusalem fô Nkaw Danεfey wvun e, bonyii nteen to nu ε lese fitele yî ye le nje mwεεm mvù duηci bvukuke bwew mvù wvú to gee. ²⁴ Geenεn, Jisos to baa gεε fiew bvufee bwew yî bó le κε, njefo wvú to kee bonyii bocii no bó nu.

²⁵ Wvú to baa shieele wee mvu wvù eshe esεηe lo ê wvú ekumeε wee wvu wum κε, njefo wvú keβεε to kee fieε fi wee wvu wum κεηκε ê wvú eshem.

3

Ε Jisos jeme ê Nikodemus ekumeε mboo wvu fwe

¹ Wee ηgoo Bofalassii mvu to nu ε bó teηe le Nikodemus, ε wvú nu wee ηgoo bikuu bi won

---

2:18 2:11   **2:19** Mat 26:61; 27:40; Lem 6:14   **2:21** 1Kol 6:19
2:22 1:45; 12:16; 14:26; Luk 24:6-8, 27   **2:23** 2:11; 6:29; 7:31;
8:30; 9:38; 10:42; 11:45; 12:42; 20:29, 31; 16:9   **3:1** 7:50; 19:39

Bojuu le. ²Ɛ wee wvun ke ne to fô Jisos e entan gay ê wvú le, “Labay, bese kee le wo nu wee n'yeyi wvù ne fô Nyo' le, njefo kee wee nu dvú wvù nulo egee kfuu mvun mwem mvù dunji bvukuke bvu Nyo' le mvù wo gee mvun se Nyo' nu bô wvú ke.” ³ Ɛ Jisos tfuse ê wvú le, “Ɛ me ensee ê wo keey keey le, é bó nu se bó e boo wee mboo wvu fw le, mweten saa eyen bvunfon bvu Nyo' le ke.” ⁴ Ɛ Nikodemus bife ê Jisos le, “Ɛ nulo é bó ege nee se ebvuu eboo wee e wvú e taw wase? Ɛ nulo é wvú ebvuu ekase etu ê bwee eshem é wvú ebvuu eboo wvú?” ⁵ Ɛ Jisos tfuse ê wvú le, “Ɛ me ensee ê wo keey keey le, é wee nu se wvú e keke mboo wvù wvu joo noo Keyoy, tu ke è nulo é wvú eley bvunfon bvu Nyo' le ke. ⁶ Wee wvu wum boote wee wvu wum, e Keyoy boote keyoy. ⁷ Fo diuw eyumte wo le me nu e ngay ê wo le bó keke keebooo wee tfuu mboo wvu fw le ke. ⁸ Fwefwe ké no fele no wvú koonke, e wo yuuke no wvú fele, geen e wo yaa nulo esee laa wvú se ne fee, gene fee le. Ɛ nu ke lelele no fi nu fô wee wvù nu e keke mboo wvù wvu Keyoy e.”

⁹ Ɛ Nikodemus mum ghay le, “Ɛ nulo é fifin eghan nee le?” ¹⁰ Ɛ Jisos tfuse ê wvú le, “Wo nu wee n'yeyi bonyii bo Islael, yaa kee fin e? ¹¹ Ɛ me ensee ê wo keey keey le, bese jemyi fee e è nu fi bese kee, leeme jim nsaw fee e è nu fi bese nu e yen wase, geen e ben yaa beje fee fi bese jemyi le ke. ¹² Ɛ me nseje mwem ê ben e è nu mvu yí nsh le fen se ben beje lo, é ben ke eghan nee se bee fen e me e nsee wase e è nu mvu won Nyo' le? ¹³ Ke wee nu

3:2 Mat 22:16; Jon 2:11   **3:3** 1:13   **3:5** Tay 3:5   **3:6** 6:63

3:8 Ekl 11:5   **3:11** 3:32; 8:26   **3:12** 12:32; 14:1-3; 17:5   **3:13**

Bhgn 30:4; Lum 10:6

dvú wvù ke nu ε ben wase won Nyo' le κε. Ε μεγ κε wee wvù to nen'yεε fó to fokuse fen, ε wee wvun nu wee wvù diee nu Waawee. ¹⁴ No Muses to njεyseε yo yì bó fεεε bô ketwaa yì kete le ηkpwaante, nu κε ληληη no bó κεηκε keeke enjεyse wee wvù diee nu Waawee, ¹⁵ wvu λε naa yεε wvù nu ε lese fitele yì ye le, é wvú eκεηκε nshii wvù μεγ lo.

¹⁶ Nyo' to nu ε looce κοη won wvun baay, tum Waa we wvù mwaan, wvu λε è nu naa yεε wvù nu ε lese fitele yì ye le, mwετεη saa ela κε, é wvú eκεηκε ε è nu nshii wvù μεγ lo. ¹⁷ Κε Nyo' to tum Waa we yì won wvun e λε wvú eto elese bonyii yì ηγεω e κε. Wvú to tum λε wen eboyse lo bó fele yì ye le.

¹⁸ Wee wvù nu ε lese fitele yì ye le nu ε wvú yaa nu ke eley ηγεω e κε. Geenεη wee wvù baa elese fitele yì ye le nu ε wvú ε ley wase ηγεω e, njefo wvú baa elese fitele yì Waa Nyo' wvù è μεγ κε wvú le κε. * ¹⁹ Bó nu ke esumτεη nsaw ê yin je le, njefo n'yuu nu ε to yì won e, bonyii ε kaa ε κοη fibole ε è nu εjiwε εfey n'yuu. Ε bó koonke nonεη njefo gee dibole nu dì befe. ²⁰ Wee tfuu wvù gee gee dì befe ké no bane n'yuu, yaa nulo ebuy fô n'yuu nu κε, wvu λε fo gee diwene ke eyenε εmwa κε. ²¹ Geenεη ε wee wvù gee fiεε fi ληη ké no too fô n'yuu le, wvu λε diwene gee eyen'yi λε è nu di wee wvù nu bô Nyo' le.”

Ε Jon jeme λε Jisos kuuke fele wen

3:14 Ktj 21:9; Jon 8:28; 12:32-34; 18:32   **3:15** 20:31   **3:16** 3:36;
5:24; Lum 8:32; 1Jon 3:1; 4:9-10; 5:11, 13   **3:17** 12:47   **3:18** 5:22

* **3:18** Fen nu teyτεy λε, lese fitele yì diee di Waa Nyo' le.   **3:19**
8:12   **3:20** Εfe 5:11-13   **3:21** 1Jon 2:4

²² E jim jodvu, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ne gen keba kemew ke Judea le. E bô bó gen no nu jó ε wvú leese bonyii ê joo. ²³ Jon ten to leese bonyii ê joo nte w wvù E non e mbew wvù Salim e njefo joo to nu fó nta y. E bonyii too ε wvú leese bó ê joo. ²⁴ Fifi to nu ε bó baa lese wase wvú yew nca w e ke.

²⁵ E boom bo Jon e bo ηgoo le bomew bô wee Juu mvu ke ne ke w mbew ekume ye yi bó cuke keeyuule ê Nyo' ejise. ²⁶ E boom bo ηgoo le bo Jon e ne gen fô Jon e, gay ê wvú le, “Labay, wee we wvù to nu ben ε wvú Joo Joodan kewvu keki wvù wo to jemyeε naa baay ekume wvú nen, yen le wvuwe ε wvú leese bonyii ê joo, ε bonyii bocii gene ke wase ε è nu fô wvú le.” ²⁷ E Jon tfuse ê bó le, “Ke wee nulo enu fiεε se è ge Nyo' le wvú enù fí ke. ²⁸ Ben kebεε nulo eben jim nsaw wem le me nto nu ε ηgay le ke è nu me wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε ke. Geenεn ε bó to tum me le me ensa ê wvú fwe. ²⁹ Cee bvujen nu wee wvù ke ηke jen. E nsaa cee bvujen wvù leeme mbew cee bvujen wvudvu le yuuke diε w ye, ké no lanlanε baay no wvú yuuke diε w ye. E nu ke le ηle η no me nu keseen ε me ε n'yi ηsen bô nlanlan. ³⁰ Wvú ke ηke ke keeku e gen lo fwe, é me entu lo jim.

³¹ Wee wvù ne fowe kuuke fele bonyii bocii. E wee wvu yi nshε le nu wee wvu yi nshε le, jemyi ke mwεεm ε è nu mvu yi nshε le. Wee wvù ne won wvu we le kuuke fele bonyii bocii, ³² ε wvú leeme jim nsaw mwεεm ε è nu mvù wvú nu ε yen ε bvuu ε yuw e. Geenεn, ε wee yaa nu dvú wvù be ηe fiεε fi

---

3:22 4:1-2   **3:24** Mat 4:12; 14:3   **3:26** 1:29-34   **3:27** 19:11;
 1Kol 4:7; Ibu 5:4   **3:28** 1:20; Mala 3:1; Mat 11:10   **3:29** Mat 9:15
3:31 8:23; 15:19; 1Jon 4:5   **3:32** 3:11

wvú jemyi le ke. ³³ Wee wvù beje fiεε fi wvú jemyi nu wvù duŋci le wen tomte fiεε fi le Nyo' jemyi keεεy. ³⁴ Wee wvù Nyo' nu ε tum ké no jemyi ke ε è nu diεw Nyo', njefo Nyo' nu ε nya Keyoy kew ê wvú ε nfew yaa nu ke. ³⁵ Icee Wan nu ε koŋ Wan, ε mum ε nya mwεεm mvunciim can ye le. ³⁶ Wee wvù nu ε lese fitele yí Wan e nu ε wvú keŋke nshii wvù mey lo. Wee wvù baa yuuke wvú le nu ε wvú yaa nu ke ekeŋke nshii ke. Wvuwε wee nu ε shém Nyo' ffuuke wase bô wvú.”

4

ε Jisos bô kpwoon mvu wvu Samalia taseŋ fô fwεŋ joo le

¹ ε Jisos ke kiεε le Bofalasii nu ε yuw wase le wen lemte ε bonyii bo ŋgoo le too ε wen leese ê joo fele Jon. ² Geenεn ke è to cim leese wvú bó ê joo ke, è to leese ke boom bew bo ŋgoo le maan. ³ ε wvú dioo kiεε nonεn, mum ja ê keba ke woŋ e kè Judea kedvu le, no kaase tuu jim ê kè Galilee le. ⁴ Wvú to keŋke keefey je keba kè Samalia le. ⁵ ε wvú ke gen buy kelaante ke Samalia kemew e ε bó teŋe le Sika, ε kí nu mbew wεε wvù Yakow to nyaε ê waa we wvù Yosεw e. ⁶ Fwεŋ joo wvù Yakow to cimεε to nu fô. No Jisos to nu ε len wase baay dose, ε wvú mum shii mbew fwεŋ joo wvudvu le. Kefew to nu wase diεwε didiuu ncow difεε le εmvunsheεŋ.

⁷ ε kpwoon mvu wvu Samalia jodvu ke ne to keetuke joo fô, ε Jisos gay ê wvú le, “Nya me bô

3:35 5:20; 10:17; 13:3; 14:10; 17:2; Mat 11:27; 28:18   **3:36** 3:16

4:1 3:22   **4:4** 4:9; Luk 9:52; 17:11, 16; Lem 8:4-25   **4:5** Keŋ
33:19; 48:22

joo é me en'wu.” ⁸ E to nu ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ε γεν εlaante keeguy mwεεm mvudien. ⁹ E kpwoon wvudvu bife ê Jisos λε, “Wo nu wee Juu, ε me nu wee wvu Samalia, wo ε ghan nεε ε σε no λεke joo ê me?” Kpwoon wvudvu to gayte nonεn, njefo Bojuu to ké no nyεnsee lo bonyii bo Samalia. ¹⁰ E Jisos tfuse ê wvú λε, “E wo be kee nnya yì è nu yi Nyo', noo wee wvù gayte ê wo λε wo enya wen bô joo, tu wo be ε λεke ê wvú, é wvú enya wo bô joo yì booke sekecii.” ¹¹ E kpwoon wvudvu kase bife ê Jisos λε, “Icεm, wo nu σε wo κεηke fiεε fi wo etuke joo dvú, ε fwεη shiile nεn, wo nu ke ejo fεε yiye joo yì booke sekecii? ¹² Fí nu λε wo kuuke fele icee wese wvù Yakow wvù to cimεε fwεη wvun gεε ê bese, ε wvú kebεε to nu ε wu joo jó, ε boom bew wu, ε nyám ye tεn wu?” ¹³ E Jisos tfuse ê wvú λε, “Wee tfuu wvù wuu joo yin nu ε kendonj bεε ke eyumte ke wvú. ¹⁴ Geenεn, naa γεε wvù nu ke ewu joo yì me nu ηke enya, nu ε ke kendonj bεε ke ebvuu eyuu eyum lo wvú ke. Joo yì me nu ηke enya ê wvú nu ke enε etu ntonj joo yì buyte yì ye le sekecii, ke eghan enya wvù nshii wvù mεy lo.” ¹⁵ E kpwoon wvudvu mum gay ê Jisos λε, “Icεm, nya me bô kfuu yiyin joo wvu λε fô kendonj ke ebvuu eyumte me ε me ntoo fεn keentuke joo ke.”

¹⁶ E Jisos gay ê wvú λε, “Genε etee dwee wo é ben ε wvú eto.” ¹⁷ E kpwoon wvudvu tfuse ê wvú λε, “Ke me ηκεηke diemsεn ke.” E Jisos gay ê wvú λε, “Wo nu ε jeme λεη no wo gay λε ke wo κεηke diemsεn ke. ¹⁸ Wo nu ε κεηke wase bolemσε botin, ε wvù ben ε

4:9 2Bfn 17:29-41; Esl 4:1-3; Mat 10:5; Luk 9:52-53 **4:10** 4:26; 7:37 **4:12** 8:53 **4:13** 6:35; 7:37 **4:15** 6:34

wvú nu keseen yaa cim nu dwee wo ke. Fiεε fi wo jeme nu keceεy.” ¹⁹ Ε kpwoon wvudvu gay ê Jisos le, “Icem, me nu ε n'yεn keseen le wo nu wee ntum Nyo'. ²⁰ Bo'icee bosese to ké no bunlee Nyo' yí kum wvun e, ε ben Bojuu duu finen le jò bonyii keηke keebunlee Nyo' nu ke Jelusalεm.” ²¹ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Kpwoon, bee fiεε fi me ηgayte fin. Kefew too lo kè ben nu ke ebunlee Nyo' Ice ε è yaa bvuu nu yí kum wvun e keηεε Jelusalεm ke. ²² Ben bonyii bo Samalia bunlee fiεε yaa kee fí ke, ε bese Bojuu bunlee kee fiεε fi bese bunlee, njefo mboyma fele ε è nu yí Bojuu le. ²³ Geenεn, kefew too lo, ε kí ε to wase kè bonyii bò bunlee Nyo' ceεy ceεy nu ke ebunlee Nyo' Ice ê keyoy e bò yí keceεy e. Ε νεε kfuu bonyii bò Nyo' Ice gomte le bó ebunlee wen. ²⁴ Nyo' nu Keyoy, ε bonyii bò bunlee wvú keηke keebunlee ê keyoy e bò yí keceεy e.” ²⁵ Ε kpwoon wvudvu gay ê Jisos le, “Me ηkee lo le Mboyse wvù Nyo' to kawεε too lo, wvù bó teηe le Klistu. Ε wvú nu ke edioo ε to, emum enyεy mwεεm mvunciim ê bese.” ²⁶ Ε Jisos gay ê wvú le, “Me wvun wvù jemyi ê wo nu wvú wvudvu.”

²⁷ Ke sekedvu, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le mum kase to. Ε diuw yum lo bó le wvú jemyi bò kpwoon. Geenεn, ε wee mvu bó le faηe yaa bife lo ê wvú le laa wvú gomte la le, keηεε le laa Jisos jemyi bò kpwoon wvudvu nje la le. ²⁸ Ε kpwoon wvudvu mum gεε nshaan ye joo fó, γεn εlaante, γεn be

---

4:19 9:17; Mat 21:46   **4:20** Dito 12:5-14; Mben 122:1-5   **4:22** Yεsa 2:3; Obad 17; Lum 9:3-4   **4:23** 3:3-8; 2Kol 3:17; Fili 3:3   **4:23** Bonyii bomew yεne le keyoy kin nu Keyoy ke Yuule, ε bomew yεne le è nu keyoy ke wee le.   **4:25** 1:41; 4:29; 7:26; 11:27   **4:26** 9:37

bonyii ɛ, ²⁹ “Ben ke eto eyen wee mvu wvù nu ɛ to ɛ see lo fiɛɛ ficii ê me fi me nke nu ɛ n'yuu wase nge. Ɛ nɛlo enu ɛ wee wvun nu Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ le?” ³⁰ Ɛ bonyii buy ɛlaante mum no gɛne fô Jisos e.

³¹ Ɛ to nu ɛ boom bo nɔoo le bo Jisos e ɛ shɛɛ wase ɛ no lɛke Jisos gayte ê wvù ɛ, “Labay, dieken.” ³² Geenen, ɛ Jisos tfuse ê bó ɛ, “Me nkenke mwɛɛm mvudien keendie ɛ ben yaa kee mvù ke.” ³³ Ɛ boom bew bo nɔoo le mum ghay ɛbonɛbon ɛ, “Wee nu ɛ shɛɛ ɛ to bô mwɛɛm mvudien ɛ nya ê wvù le?” ³⁴ Ɛ Jisos gay ê bó ɛ, “Mwɛɛm mvudien mwem nu ɛ me enge fiɛɛ fi wee wvù tum me shieele, emese lemme diew dicii. ³⁵ Ke ben duu finen ɛ é shɛɛte kee nɛ, é emum enu kefew ke nɔgbwele le? Ɛ me enɔgay ê ben ɛ, ben ecake ejise we etaa eyen no mwɛɛm nu ɛ be wase nɛɛ le ɛ bó eɔbweci. ³⁶ Wee wvù gbweci kenke nlawma we, baanci nɔgu gɛɛle yî nshii wvù mɛy lo le, wvu ɛ wee njewe bô wee nɔgbwele ke elanlanɛ yî wee le mwaanɔ. ³⁷ Fifin duɔci ɛ nɔgan wvun nu keceɛy wvù gayte ɛ, ‘Wee mvu ké jeyi, ɛ wee mvu gbwede.’ ³⁸ Me ntum ben ɛ ben eɔen eɔgbwele mwɛɛm mvù ben to baa lem ke. Bonyii bomew nu ɛ lem, ben ɛ ley bvujonke bvu lemme dibole.”

Ɛ bonyii bo Samalia nteen lese fitele yî Jisos e

³⁹ Bonyii bo Samalia nteen ê kelaante kedvu le to nu ɛ lese fitele yî Jisos e nje fiɛɛ fi kpwoon wvudvu to jemyɛɛ ê bó ɛ wvù be ɛ see lo fiɛɛ ficii ê wen fi wen ke nu ɛ yuu wase ge. ⁴⁰ Nonɛn ɛ bó ke diao

to yɛn Jisos e, lɛkɛ lɛ bô bowen ece. Ɛ wvú bee, ɛ bô bó ce ɛdiuw ɛfaa. ⁴¹ Ɛ bonyii nteen bvuu lese fitele yî Jisos e nje njeme we. ⁴² Ɛ bonyii bodvu gay ê kpwoon wɛ lɛ, “Bese nu ɛ lese fitele yî ye le ɛ è yaa bvuu nu nje njeme wo kɛ. Bese nu ɛ yuw wase bô bitem bisese, ɛ kiɛɛ lo lɛ wee wvun nu Mboyse won wvun keceɛy.”

Ɛ Jisos fɛ waa wee wvu baay

⁴³ Ɛ ɛdiuw yo ɛfaa yodvu ke fey, ɛ Jisos nɛ no ɣɛne Galilee. ⁴⁴ Wvú kebɛɛ to nu ɛ yuu gay wase lɛ kɛ bó ké no wvumte wee ntum Nyo' won we le kɛ. ⁴⁵ Geenɛn, ɛ wvú ke dɔo ɣɛn fɛse Galilee, ɛ bonyii bo jó fiisɛn lo wvú njefo bó to nu ɛ yɛn mwɛɛm mvù wvú to ɣɛ fô nkaw e Jelusalem, njefo bó tɛn to nu fô nkaw wvudvu le.

⁴⁶ Ɛ Jisos ke bvuu kase ɣɛn Kana wvu ê keba kè Galilee le jò wvú to bankeɛ joo ɛ è tu mbvuum. Ɛ to nu ɛ wee wvu baay mvu nu ê kelaante kè Kafana'um e, ɛ waa we wvù diemsɛn cɛmte. ⁴⁷ Ɛ wee wvu baay wvudvu dɔo yuw lɛ Jisos nu ɛ nɛ wase Judea ɛ to Galilee, ɛ wvú ɣɛn fô wvú le, ku can lɛ wvú ebow kɛ eto efɛ waa wen, lɛ wvú nu wase diuw kpwe le. ⁴⁸ Ɛ Jisos mum gay ê wvú lɛ, “Ɛ ben nu sɛ ben ɛ yɛn mwɛɛm mvù dunɔi bvukukɛ bvu Nyo' le, ɛ yɛn tɛn mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛn e, ben saa ke elese fitele yî yɛm e kɛ.” ⁴⁹ Ɛ wee wvu baay wvudvu gay ê wvú le, “Icɛm, to kɛ é bó ebooke lo, fo waa wɛm ekpwe.” ⁵⁰ Ɛ Jisos tfuse ê wvú lɛ, “Ɛ ɣɛnè, waa wo nu ebonɛn.” Wee wvudvu to nu ɛ bee fiɛɛ fi Jisos jemyɛɛ ê wvú, mum nɛ no ɣɛne. ⁵¹ No

wvú to booke, ε bó boom bew bo lemme le tasεn, ε bó see ê wvú le waa we nu ε bonεn wase. ⁵² Ε wvú mum bife ê bó kefew kè wvú se kewεε ebonene. Ε bó gay ê wvú le, “Ε se nu foguu ke diεwε diuu dimwaan e fomvunsheen, ken'ya' kedvu ε mum ε cinε wvú le.” ⁵³ Ε cee wan wvudvu mum kume le è nu naa kefew kedvu kè Jisos to gayεε ê wen le, “Waa wo nu ebonεn.” Ε wvú bó εkolε kew naa noo yew ye yicii mum lese fitele yî Jisos e. ⁵⁴ Fifi fiεε fi dunçi bvukuke bvu Jisos e to nu fi bokan bofεε fi wvú to geε seke wvú to nen'yεε Judea to Galilee.

5

Ε Jisos fε wee ε wvú ε cem wase bilum mbaanshe ncow nyañ

¹ Ejim jodvu ε ηkaw Bojuu mvu no nu Jelusalem, ε Jisos ben jó. ² Kentuke ke joo le kemew to nu jó ε bó teñe ê díεw Ibulu le le Betesda, ε kí nu mbew Diuw Ketaan wvu Njée le. Bó to nu ε bom dicile fó ditin, ³ ε bonyii bo bincem e to ké no lone lo fó, bò nu binfefe bó bò nu bontεnε noo bò nu ε kpweken wase keba kemwaan. [Bó to ké no jiiimene fó cεyte seke joo nu ke enε eshiike. ⁴ Nceendaa Tata mvu to ké no too ê kefew e ê kefew e, leyte shiike joo yidvu. Wee wvu fwe wvù ε yaw ε ley jó seke nceendaa wvudvu ε shiw joo yidvu, tu wvú nu ebonεn yî kencem kew e naa ε kí cim nu nεε.] ⁵ Wee mvu to nu fó ε wvú ε cem wase bilum mbaanshe ncow nyañ. ⁶ Ε Jisos ke dioo to fó yen wvú le, kiεε le wvú to jiime wase fó ncejole, ε wvú bife ê wvú le, “Wo koonke keebonεn e?” ⁷ Ε wee kencem wvudvu

---

4:53 2:23   **4:54** 2:11   **5:4** Ke fen fò bó gem nen nu ê boñwa' bo boyvuum bomew e ke.

tfuse le, “Icɛm, ke me ηκηηke wee wvù nulo elese me ê joo yin e seke yí ε shiw ke. Ε nu seke yí ε shiw, ε me ndioo ηgene keenley, ε è no nu ε wee mvu ε yaw wase ε ley ê me le.” ⁸ Ε Jisos gay ê wvú le, “Nεε we, ejo ghaam yo, egènè.” ⁹ Kan mwaan, ε wee wvudvu mum bonen, jo ghaam ye no gene.

Ε to nu ε ebvubwe nu diuu di mbam e. ¹⁰ Ε Bojuu mum gay ê wee wvù bó to fελεε we le, “Eben nu diuu di mbam e ε nci baa bee le wo etuu ghaam yo ke.” ¹¹ Ε wvú tfuse ê bó le, “Wee wvù be fe me be ε gay le me enjo ghaam yem engene.” ¹² Ε bó bife ê wvú le, “Ε nu yεε wvudvu wvù be gay ê wo le wo ejo ghaam yo egene?” ¹³ Ke wee wvù bó to fελεε wvudvu to cim kee wee wvù fελεε wvú ke, njefo Jisos to nu ε nε wase ley γεν ente jo kebombom ke bonyii le kè to nu fó le.

¹⁴ Ε è ke no nu ejim jodvu, ε Jisos yen wvú le fô yew ncese le, gay ê wvú le, “Taa eyen no wo nu ε bonen wase. Fo wo ebvuu egee bibefe ke. Ε wo gee lo, é fiεε ke egbwe yî yo le fi nu ε fo ε fey fin.” ¹⁵ Ε wee wvudvu nε γεν see ê Bojuu le è nu Jisos wvù be fe wen. ¹⁶ Ε Bojuu mum kew no bone bikaa ê Jisos ejim, njefo wvù to fe wee wvun ε è nu diuu di mbam e. ¹⁷ Ε Jisos gay ê bó le, “Icɛm ké no lemte sekecii, ε me ten nlemte nonen.” ¹⁸ Ε njeme wvun ge ε Bojuu mεse lo no gomte baay keeyu wvú, njefo ke è to mεy ke mbam wvù wvú to ηgoyte maan ke.

5:8 Mat 9:6-7   **5:9** 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mak 2:27-28   **5:10** Ksm 20:8-10; Yeli 17:21-22   **5:13** 6:15; 11:54; 12:36; Mat 8:18; 13:36   **5:14** Mat 9:2; Jem 5:16   **5:15** 9:11   **5:18** Mat 14:5; Jon 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; 17:1-26

Wvú to tenje ten Nyo' le Icee wen, fewsene ekole kew le wen nu lenlen hô Nyo'.

Mvungay mvù Nyo' nu ε nya ê Waa we

19 Ε Jisos ke ne gay ê bó le, “Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy le ke me wvù Wan nelo enge fiεε yî mvungay mwem e ke. Me ηké no ηgee ke ε è nu fiεε fi me n'yene ε Icem gee. Fiεε fi Icee Wan gee, nu ke fí fi Wan nu egee ten, 20 njefo Icee Wan wvudvu koonke Wan mum duηci ê Wan mwεem mvunciim mvù wvú wvù Icee Wan gee. Ε wvú bεε ke ebvuu eduηce mwεem mvù fele mvun ê wvú, é wvú egeè ε ben yene, ε dew yumte lo ben. 21 No Icee Wan bvuuuse bonyii yî kpwe le nyaa nshii ê bó, nu ke lenlen no Wan nyaa nshii ê naa γεε wvù wvú nu ε kon. 22 Keebise fó nu ε Icee Wan yaa saake naa lo wee mvu ke. Wvú nu ε nya nsaw wemen ε è nu can Wan e, 23 wvu le è nulo é bonyii bocii ewvumte Wan ke lenlen no bó wvumte Ice. Ε wee nu se wvú wvumte Wan, tu ke wvú wvumte Ice wvù tum wvú ke.

24 Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy le wee wvù nu ε yuw diεw yem e, ε bee wee wvù tum me le, nu ε wvú kenke nshii wvù mey lo. Ke mweten bεε ke ebvuu ekenke nsaw ke. Wvuwe wee nu ε buy wase can kpwe le, ε ley nshii le. 25 Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy le kefew too lo, ε kí ε to wase, kè bonyii bò nu ε kpweken wase nu ke eyuw diεw Waa Nyo', é bó bodvu bò nu ke eyuw, nu ke ekenke

---

5:19 1:34   5:20 3:35   5:21 Lum 4:17; Εfe 2:5; Jon 11:25   5:22 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; Lem 10:42; 1Jon 2:28   5:23 Fili 2:10-11   5:24 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28; 11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Jon 2:25; 3:14   5:25 11:43; Mak 5:41; Luk 7:14

nshii. ²⁶ E fí nu nonen, njefo no nshii nen'yi yí Icee Wan e, nu ke lenlen no wvú nu e nya mvunḡay mvudvu ê Wan le nshii enen'yi ten yí ye le. ²⁷ Wvú nu e nya ten mvunḡay ê Wan le wvú esumtenè bonsaw, njefo è nu Wan wvú nu wee wvú diee nu Waawee.

²⁸ Fo diuw eyumtè ben yí fin e ke. Kefew too lo kè bonyii bocii bò nu jém e nu ke eyuw diew ye, ²⁹ ebuce jém e, é bò se gee mwεem mvù jee ebuce eley nshii wvú mey lo le, é bò se gee mwεem mvù befe ebuce é bó esaw bó, é bó eley ηgew e. ³⁰ Ke fiεε nu dvú fi me nulo enḡe ê mvunḡay mwem e ke. Me nsaake nsaw mbii no me n'yuuke, ε je yí me nsumtene jó nu yi teytey, njefo ke me ηgomte keenḡee ε è nu fiεε fi è shieele me ke. Me ηgee ε è nu fiεε fi wee wvú tum me shieele.

Mwεem mvù duḡci wee wvú è nu Jisow

³¹ E me mbene jim nsaw wvu ekole kem, tu fiεε fi me njemyi yaa nu keceey ke. ³² Geenεn, wee mvu nu dvú wvú bene jim nsaw wem, ε me ηkee lo le fiεε fi wvú jemyi ekume me nu keceey. ³³ Ben to nu ε tum bonyii fô Jon e, ε wvú gen ben jim nsaw ekume keceey. ³⁴ Ke è nu le me ηgomte le ejemyi wee wvu wum ekume wee wvú è nu me ke. Geenεn, ε me njemyi nen wvu le ben nulo ke eboy. ³⁵ Jon to nu diewe ken'yeele le ε bó ε tfuw kí ε no beenci nyaa n'yu, ε ben no koonke keenu ê n'yu we le yí kefew e caan, lanlanje. ³⁶ Fiεε fimew nu dvú fi duḡci wee wvú è nu me ε fí fele Jon. Fí nu le, lemme di Icem nu e nya le me enlem emese di è nu mwεem

mvù me ngee mvun dunçi le è tum Icém me. ³⁷ Icém wvù tum me nu ε wvù kebεε ten nu ε ben jim nsaw wεm. Ben ke baa yuw wase naa lo diεw ye ke, ε ben ke baa yen wa naa lo no wvù nu ke. ³⁸ Ke ben keηke ten diεw ye ê mvuntelem mvunen e ke, njefo ben baa lese fitele yî wee wvù wvù tum e ke. ³⁹ Ben taasse Nwa' Nyo' njefo ben kpwaake le è nu jó jò ben nu ke ekeηke fiεε fi nu ke ege é ben ekeηke nshii wvù mεy lo. Fiεε fi nu ê Nwa' wvudvu wvun e jemyi ε è nu ekumε me. ⁴⁰ Geenεn, ben ε bvuu ε no tune keeto fô me le ekeηke nshii.

⁴¹ Ke me nshieele mbense ε è nu wvù nen'yi ê wee wvu wum ke. ⁴² Geenεn ε me ηkee ben. Me ηkee naa lo le ke ben keηke keηkonεn ke Nyo' le ê mvuntelem mvunen e ke. ⁴³ Me nu ε nto ê diee di Icém e, ben baa fiisen me ke. ε è be to wee mvu ê diee diee le, tu wvuε nu wvù ben nu emum efiisen. ⁴⁴ ε nulo é ben ege nεε se bee me le, ε ben nu bò gomte mbense ε è nu wvù nen'yi fô bikuu binεn e, yaa gomte mbense wvù nen'yi ε è nu fô Nyo' wvù è mεy ke wvù le ke. ⁴⁵ Fo ben ekpwaake le è nu me wvù nu ke elom gee dinεn di befe ê Icém ke. ε nu Muses wvù ben leke bvufee yî ye le wvù lomte wase gee dinεn ê Icém. ⁴⁶ ε ben to nu ε bee Muses e keceεy, tu ben be ε bee me le njefo wvù to saη ε è nu ekumε me. ⁴⁷ Geenεn no ben baa cim bee mwεεm mvù wvù to saηεε le, è nulo é ben ke eghan nεε se bee fiεε fi me njemyi le?"

5:37 1:34; Ksm 20:19; Dito 4:12   **5:38** 16:9   **5:39** Luk 24:27, 44; Lem 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Bi 1:10-11   **5:41** 7:18   **5:44** 5:41   **5:45** Dito 31:24-29   **5:46** Dito 18:15, 18; Luk 24:27; Jon 6:14; Lem 3:22; 7:37   **5:47** Luk 16:29-31

6

*Ɛ Jisos nyaŋe bonyii bontfuke botin**(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹ Ɛjim jodvu, Ɛ Jisos ke nƐ ɣen lente Mamase yi Galilee, ɣen kewvu keki. Mamase yin nu yi bó teŋe ten le yi Tibɛlias. ² Ɛ kebombom ke bonyii le shfum ê wvú Ɛjim njefo bó to nu Ɛ yɛn mwɛɛm mvù duŋci bvukukɛ bwew e mvù wvú to gee fô bonyii bo bincɛm e no wvú to fɛle bó. ³ Ɛ Jisos bô boom bew bo ŋgoo le nƐ ben ɣen shii yî kum e. ⁴ Ɛ to nu sekekiɛ, Ɛ Nkaw Bojuu wvu Daŋɛfey nu wase nceencee. ⁵ Ɛ Jisos ke díoo lan jise, yɛn no kebombom ke bonyii le too fô wvú le, Ɛ wvú mum bife ê Filew le, “Beene nu eghan nɛɛ sɛ guy mwɛɛm mvudien é bonyii ban edie?” ⁶ Wvú to biite nonɛn, momte kɛ lo Filew njefo wvú kebɛɛ to kee wase fiɛɛ fi wvú nu ege. ⁷ Ɛ Filew tfuse ê wvú le, “Kɛ bodanali gee fɛɛ nu Ɛ cim Ɛ kocɛn bò nulo eguy mwɛɛm mvudien mvù wee mwaan mwaan bó le ekeŋke kɛ naa caan kɛ.”

* ⁸ Ɛ waa we ŋgoo mvu wvù diee to nu Andulu wvù è nu waa bwee Semon Bitu mum gay ê wvú le, ⁹ “Wan diemsɛn mvu nu fɛn keŋke bontuw bo blɛɛd e botin bô byé yifiɛɛ, geenɛn fifin nulo ege naa la fô kfuu ban bonyii le nteen nɛn?” ¹⁰ Ɛ Jisos gay le, “Ben egay é bonyii eshiiyɛn fokuse.” Ɛ to nu Ɛ egay nu fó ntay, Ɛ bó mum gay Ɛ bó shiiyɛn, Ɛ bolemɛɛ maan nu diɛwɛ bontfuke botin e. ¹¹ Ɛ Jisos mum fi bontuw bo blɛɛd e ba, nya keyoone ê Nyo',

---

6:2 Mat 6:25; Jon 2:23   **6:3** Mat 5:1; 15:29; Mak 3:13; 6:46; Luk 22:39   **6:4** 2:13   * **6:7** Danali mwaan nu jise di bigew e di bó to ké law wee dvú yî lemme di yî diuu le.   **6:8** 1:40; 12:22; Mat 4:18; Mak 13:3   **6:11** 21:9, 13

mum gawcε ê bonyii bò to shiiyεnεε ba. Ε wvú ge κε ληληηη bô byé γε. Ε wee tfuu κεηκε naa no wvú to shieele. ¹² Ε bó ke die ffuu, ε wvú gay ê boom bew bo ηgoo le λε, “Ben ebaancε bimβεke wvu λε fo fiεε ela εcici κε.” ¹³ Nonεn, ε bó mum baancε bimβεke bi bontuw bo blεed e bo botin ba bì to shεετεε, ε bí yiηsen ηkáa yuufe ncow fiεε.

¹⁴ Ε bonyii bodvu dioo γεn fiεε fi dunçi bvukuke bwew e fin fi wvú ge, mum gay λε, “Wee wvun nu naa kecεεy Wee Ntum Nyo' wε wvù to nu keeke eto yî won wvun e.” ¹⁵ Ε Jisos ke dioo γεn λε bonyii bodvu gomte keeto ekoo wen mvunγay e, eghaa Nfon wvubole, ε wvú mum λεwse ye kase ben ê kum no nu jó wvú embeη.

Ε Jisos λεν yî joo le

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ Ε è ke no nu ekiεguu, ε boom bew bo ηgoo le bow γεn fô mamase le, ¹⁷ ley ê kekon e κεw no leenci gene Kafana'um. Ε to nu sekekie ε εκfun ε jiim wase ε Jisos baa to wase fò bó to nu κε. ¹⁸ Ε joo ke nε no bvuyte, njefo nffum wvu baay to fele lo. ¹⁹ Ε bó no keyte kekon leenci, ke γεn wase buy κε diεwε bomay botεte κεnεε bonεw e, ke nε γεn Jisos e ε wvú λene yî joo le too wase mbew kekon e. Ε kedvum gbwo bó. ²⁰ Geenεn, ε wvú gay ê bó λε, “Fo ben efanè κε. Ε nu me.” ²¹ Ε bó yuw nonεn, mum no koonke keejo wvú ê kekon e. Λε bó σεσε, ε kekon ε fεse wase ηgem joo le fò bó to γεne.

²² Ε εκfun ke buy yuu, ε bonyii bò to sheκεεε mamase kewvu keki kume λε kekon kè to nu fó to

nu ke kemwaan, ε Jisos to baa ley ê kekon kedvu le bô boom bew bo ηgoo le ke, le boom bew bo ηgoo le to ne γεν ke bó emben. ²³ Geenεn, bikon bimew to nu ε ne je Tibelias, lente to mbew bvudvuu bvù Tata to joε bleed nya keyoone ê Nyo' ε bonyii die le. ²⁴ No bonyii bodvu to γενεε le ke Jisos kenεε boom bew bo ηgoo le nu fó ke, ε bó mum lece ê bikon bidvu le, lente γεν Kafana'um keegom Jisos.

Jisos nu mwεεm mvudien mvù nyaa nshii

²⁵ Ε bó dioo γεν γεν wvú le kewvu keki, bife ê wvú le, “Labay, wo to jan seke la?” ²⁶ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ε me ensee ê ben keceεy keceεy le ke ben gomte me ε è nu nje mwεεm mvù dunçi bvukuke bwem mvù ben γενε ε me ηgee ke. Ben gomte me ε è nu njefo ben se nu ε die bontuw bo bleed e ba ε ffuu. ²⁷ Fo ben elemtè ke kekeηke ε è nu mwεεm mvudien mvù nulo ebefe ke. Ben elemtè ε è nu kekeηke mwεεm mvudien mvù nu ke emey enu dvú eγεν ebuy yî nshii wvù mey lo le. Mvumvun nu mvù wee wvù diee nu Waawee nu ke enya ê ben. Ε nu wvú wvù Nyo' Ice nu ε γεε εbo kew yî ye le.” ²⁸ Ε bó mum bife ê wvú le, “Mwεεm mvù bese keηke keegeε é fí emum enu le bese gee lemme di Nyo' le nu mvù la?” ²⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Lemme di Nyo' le nu din dì nu le, ben elese fitele yî wee wvù wvú tum e.” ³⁰ Nonεn ε bó mum bife ê wvú le, “Fiεε fi dunçi bvukuke bwuw fi wo nulo ege wvu le bese eyen emum elese fitele yî yo le nu la? Fiεε fi wo nulo ege nu la? ³¹ Bo'icee bosese to nu ε die mana ηkpwaante, ε è nu no bó san le, ‘Wvú to nu ε

nya bó bô mwεεm mvudien mvù nen'yi won wvu we le ε bó die.' ” ³² No bó gay nonen, ε Jisos mum tfuse ê bó le, “E me ensee ê ben keceey keceey le ke è to nu Muses wvù to nyaε mwεεm mvudien mvù nen'yi won wvu we le ê ben ke. E nu Icεm wvù nyaa mwεεm mvudien mvù è nu mvu keceey mvù nen'yi fowe. ³³ Ben ekeè le mwεεm mvudien mvu Nyo' le nu mvumwe mvù ne fowe ε shii ε to ε no nyaa nshii ê bonyii bo yî won wvun e.” ³⁴ E bó gay ê wvú le, “Tata, è nyaà bese bô mwεεm mvudien mvun sekecii.”

³⁵ E Jisos mum gay ê bó le, “E nu me mwεεm mvudien mvù nyaa nshii. Ke wee wvù too fô me le bεε ke ebvuu eyuuke jen ke. E wee wvù nu ε lese fitele yî yεm e nu ε kendon yaa bεε ke ebvuu eyumte wvú ke. ³⁶ Geenεn me nu ε ηgay wase ê ben le ben nu ε yεn me le, ε fanε yaa lese fitele yî yεm e ke. ³⁷ Bonyii bocii bô Icεm nu ε nya ê me nu ke etoo fô me le. E wee wvù too fô me le nu ε me n'yaa nu ηke enkuη wvú ke. ³⁸ Me ne fowe ε nto fokuse fen. E me n'yaa nto keηge ε è nu fiεε fi è shieele me ke. Me nto keηge ε è nu fiεε fi è shieele wee wvù tum me. ³⁹ E fiεε fi wee wvù tum me shieele nu fin fi le, fo me enlase naa lo wee mwaan fô bonyii bô wvú nu ε nya ê me le ke, geenεn le me ηke embvuse lo bó yî kpwe le diuu di fokemεse. ⁴⁰ Ben ekeè le fiεε fi Icεm shieele nu fin fi le wee tfuu wvù nu ε yεn Waa we le, ε lese fitele yî ye le, nu ke ekenke nshii wvù mεy lo, ε me nu ηke embvuse mwεten yî kpwe

---

6:33 6:41, 51   **6:34** 4:15; Mat 6:11   **6:35** 4:13-14; 6:48-58; 7:37
6:36 16:9; 20:29   **6:37** 17:2, 24   **6:38** 4:34; Mat 26:39   **6:39**
10:28; 17:12; 18:9   **6:40** 5:24; 6:44, 54; 11:24

le diuu di fokemese.”

⁴¹ Ε Bojuu mum κew no wvukene ekumε wvú njefo wvú to nu ε gay le wen nu mwεem mvudien mvù nε fowe ε to fokuse fεn. ⁴² Ε bó no wvukene nonεn biite le, “Wvun nu κε Jisos wvù waa Yosew e? Κε ice bó bwee nu ε beene kee bó le? Fí ghan nεε le keseen wvú ε σε no duu le wen nε ε è nu fowe?” ⁴³ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Fo ben ewvukenè ebenεben κε. ⁴⁴ Κε wee nulo eto fô me le σε è gufe Icεm wvù tum me le wvú eto κε. Ε me nu ηκε embvuse mwεten yî kpwe le diuu di fokemese. ⁴⁵ Bonyii bo ntum Nyo' le to nu ε san le, 'Nyo' nu ke eyεεyi bó bocii.' Nonεn wee tfuu wvù nu ε yuw fεε fi Icεm yεεyi ε κιεε, nu ε wvú nu ke eto fô me le. ⁴⁶ Κε me njemyi nεn le wee nu dvú wvù nu ε yεn wase Icεm e κε. Ε mεy κε wvú wvuwe wvù nε fô Nyo' le wvù nu ε yεn wase Ice le. ⁴⁷ Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy le, wee wvù nu ε bee nu ε wvú κεηκε wase nshii wvù mεy lo. ⁴⁸ Me nu mwεem mvudien mvù nyaa nshii ê bonyii. ⁴⁹ Bo'icee bonεn to nu ε die mana ηkpwaante, geenεn ke kpweken κε lo. ⁵⁰ Mwεem mvudien mvun nu mvù nε fowe ε to wvu le é wee die lo mvú wvú saa ebvuu ke ekpwe κε. ⁵¹ Ε nu me mwεem mvudien mvù nε fowe mvù nyaa nshii ê bonyii. Ε wee die mwεem mvudien mvudvu mvun, é wvú ke emεy enu dvú sekecii. Ε mwεem mvudien mvudvu mvù me nu ηκε enya wvu le bonyii bo yî woj wvun e ke eκεηκε nshii nu ye yεm.”

⁵² Ε Bojuu mum nε κew no waale lo εbonεbon biite le, “Wee wvun nulo eghan nεε σε nya ye ye

le beene edie?” ⁵³ E Jisos mum jeme ê bó le, “E me ensee ê ben keceey keceey le é ben nu se ben e die ye wee wvù diee nu Waawee, e wu ten elemé kew, ben saa ekeñke nshii yî yene le ke. ⁵⁴ Wee wvù diee ye yem bvuu wuu elemé kem keñke nshii wvù mey lo. E me nu ñke embvuse wvú yî kpwe le diuu di fokemése, ⁵⁵ njefo ye yem looci nu naa mwem mvudien, e elemé kem looci nu naa fié fiwuun. ⁵⁶ Wee wvù diee ye yem bvuu wuu elemé kem cee yî yem e e me ten ncee yî ye le. ⁵⁷ Icem wvù tum me keñke nshii, e me nu dvú nje Icem. Nonen wee wvù diee ye yem nu ke enu ten dvú nje yem. ⁵⁸ Mvumvun mwem mvudien nu mvù n e fowe e to. Ke mvú nu diewe mwe mvù bo'icen to diee ke kpweken ke lo ke. Wee wvù diee mvumvun mwem mvudien nu ke emey nu dvú sekeci.”

⁵⁹ Mwem mvun nu e Jisos to jemyi no wvú to yeyi bonyii yew bunle le Kafana'um.

E bonyii bo Jisos e bo ñgoo le nteen tfuw bikaa ê wvú ejim

⁶⁰ E bonyii bo Jisos e bo ñgoo le nteen yuw n'yeyi wvun nen gay le, “Wvun njeme e teme baay! E nulo ebee yee wvuwvun njeme?” ⁶¹ Geenén, e Jisos kiee le bonyii bew bo ñgoo le wvukene ebonébon ekumé njeme wvun, mum bife ê bó le, “Fié fi me njeme fin nu e shiw mvuntelem mvunen e? ⁶² E è fen nu nonén, é ben ke ege nee fen e ben e yen e wee wvù diee nu Waawee kaase bene fô wvú to shee nu fwele? ⁶³ Keyoy ke Nyo' le nu fié fi nyaa nshii. Ke nyam ye keñke naa lo fié keege ke. Njeme wvù me

njeme ê ben nu wvu Keyoy, ε è nu fiεε fi nyaa nshii. ⁶⁴ Geenεn ben bomew nu dvú ε bó baa bee njeme wvudvu le κε.” Jisos to jemyi nεn njefo wvú to kee wase fonkεw bonyii bò baa lese fitele yî ye le, kee tεn wee wvù nu ke egese wvú. ⁶⁵ Ε wvú bvuu gay ê bó λε, “Ε nεε fiεε fi me mbe ε njeme wase ê ben λε κε wee nulo eto fô me le se Icεm nu ε nya je ê wvú κε.”

⁶⁶ Εjim jodvu, ε bonyii bew bo ηgoo le nteen mum tfuw bikaa ê wvú εjim fanε yaa bvuu λene bò wvú κε. ⁶⁷ Ε Jisos nε bife ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε λε, “Ben tεn shieele keegen e?”

⁶⁸ Ε Semon Bita tfuse ê wvú λε, “Tata, bese gene ê yeε le. Ε κεηke wo njeme wvù nyaa nshii wvù mεy lo, ⁶⁹ ε bese ε bee, bvuu kee λε è nu wo wvuwe wvù yuule wvù nε fô Nyo' le.” ⁷⁰ Ε Jisos gay ê bó λε, “Κε è caw me ben bo yuufe ncow bofεε ban e? Geenεn, ε wee mvu ben e nu δεwle.” ⁷¹ Jisos to jemyi nonεn ε è nu εκumε Judas wvù waa Semon Iskaliot. Wvú to nu ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε, ε è to nu wvú wvù to nu keeke eghan egese Jisos.

7

Ε Jisos ben Jelusalem fô Nkaw Cún e

¹ Εjim jodvu ε Jisos mεy no ghane κε wase ε è nu keba kè Galilee le. Wvú to baa bvuu γεν ê kè Judea le κε, njefo Bojuu to gomte keeyu wvú. ² Ε kefew ke Nkaw Bojuu wvù bó to teje λε Nkaw Cún e ke no too wase nceencee. ³ Ε boom bo bwee Jisos e mum gay ê wvú λε, “Nεnε jan eγεν Judea wvu λε bonyii buw bo ηgoo le eyεn lemme dì wo lemte le. ⁴ Ε wee

lemte lemme gomte le bonyii ekiε wvú, wvú saa elemte nyiime lo ke. No wo gee mwεεm mvun, gεne eduηce ekole kuw ê won.” ⁵ Boom bo bwee le bodvu to jemyi nonen njefo bó to baa cim lese fibole fitele yî ye le ke. ⁶ E Jisos tfuse ê bó le, “Kefew kem baa to wase ke. Fô ben e nu ε kefew kenεn ké no nu ke ε kí ε kocεn wase. ⁷ Ke bonyii bo yî won wvun e nulo ebane ben ke. Geenεn, ε bó bane me njefo me njemyi ê bó le gee dibole nu di befe. ⁸ Ben ebenè finεn gεne fô Nkaw e. Ke me nu emben jó ke. Kefew kem baa eto naa wase ekocεn ke.” ⁹ No wvú gay nonεn, mum mεy Galilee.

¹⁰ Geenεn seke boom bo bwee le to benεε wase fô Nkaw wvudvu le, ε wvú ke shεε ben tεn jó. E wvú dioo bene faηε yaa bene wvú bonyii eyεne wvú le ke, ben fiew ε è nu ê kenyile le. ¹¹ E to nu ε Bojuu to gomte wase wvú fô Nkaw wvudvu le biwci le, “Wvú se nu fεε le?” ¹² E bonyii ke ne no tfumtfume ekumε wvú baay. E bomew bεnsee le, “Wvú nu wee wvú jee.” E bomew kaci lo le, “Wvú leεle lo bonyii.” ¹³ Geenεn wee to baa nu dvú wvú ejeme ekumε wvú ya le ke, njefo bó to fane bikuu bi Bojuu le.

¹⁴ E ediuw ε ηkaw ke gawnεn wase εnteleη, ε Jisos gen ley fô yew ncese le no yεεyi bonyii. ¹⁵ E bikuu bi Bojuu le no yuuke keηke lo ηghaw, ghayte le, “Wee wvun ghan nεε ε se no kee mwεεm nen se wvú ke nu ε gεn wase ηwa'.” ¹⁶ E Jisos mum ne gay le, “Ke n'yεεyi wvú me n'yεεyi wvun nu wεm ke. E nu wvu wee wvú tum me. ¹⁷ E wee gomte keegeε ε è nu

---

7:5 16:9   **7:6** 2:4   **7:7** 15:18; 16:33; 17:14; Mat 10:22; 24:9;
 1Jon 3:13   **7:11** 11:56   **7:13** 9:22   **7:15** Mat 13:54; Luk 2:47
7:16 12:49; 14:10

fiεε fi Nyo' shieele, é wvú emum ekiεε le laa n'yεεyi wvun nen'yi ε è nu fô Nyo' le, nuu me n'yεεyi ê mvunḡay mwem e le. ¹⁸ Wee wvù jemyi ê mvunḡay mwew e ké no gomte diee di kuuke ε è nu fô εkolε kew e. Geenεn ε wee wvù gomte diee di kuuke ε è nu di wee wvù tum wvú le ké no nu wee keceεy ε kenleεma yaa nu yî ye le ke. ¹⁹ Muses to nu ε nya ke bonci ê ben e? Geenεn ke wee mvu ben e ḡεεle bonci bodvu ke! Ben gomte keeyu me nje la?"

²⁰ Ε bonyii bodvu tfuse ê wvú le, "Wo keηke nceendaa dεwle yî yo le. Wee wvù gomte keeyu wo nu yeε?" ²¹ Ε Jisos gay ê bó le, "Me nto nu ε ηḡe lemme dimwaan ε ben no keηke lo ηḡhaw ekume dí. ²² Muses to nu ε nya nci le ben etfuusè boom yew. Ε ke nci wvun yaa to cim buy ê Muses ke. Wvú to buy ε è nu ê bo'icee bonεn. Ben ε mum ε no tfuuse boom yew naa noo diuu di mbam e. ²³ Ε bó tfuuse wee yew diuu di mbam e wvu le fo bó ke ebefe bô nci Muses, ben ε no yuuke nsase bô me le me nto nu ε nfε wee ε wvú bonεn ye yicii diuu di mbam e nje la? ²⁴ Fo ben esaakè nsaw sumtene se ben ε yaw ε tasse ε yen ke. Ben esaakè ê je yi leη e."

Ε bonyii no caηene laa Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε le

²⁵ Ε bonyii bo Jelusalem bomew mum ne bife le, "Wvun nu ke wee wvù bó gomte le bó eyu? ²⁶ Ben etaa eyen wvuwwun fen ε wvú jemyi endan nen se wee jemyi fiεε ê wvú ηkuuη. Ε nelο enu le bikuu bi won ε nu ε looce wase ε kiεε le wee wvun nu

---

7:18 5:41; 8:50; 12:43   **7:19** 1:17; Lem 7:53; Lum 2:17-24   **7:20** 8:48   **7:21** 5:9   **7:22** Keη 17:9-14; Lεw 12:3   **7:23** 5:9   **7:24** 8:15   **7:25** 5:18   **7:26** 4:25; 18:20

Mboyse wvù Nyo' to kawεε le? ²⁷ Geenεn, beene kee jò wee wvun nε. ε seke Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu ke eto nu ε ke wee nu ke ekiεε jò wvú nε κε.” ²⁸ Nonεn ε Jisos dīoo yεεyi bonyii fô yew ncese le ke nε fun foweεwe ε, “Ben kee me, kee tεn jò me nε. Geenεn κε me nto fen ê mvunḡay mwem e κε. Wee wvù tum me nu wee keceεy, ε ben yaa kee wvú κε. ²⁹ Me ηkee wvù njefo me nε fô wvú le, ε è nu wvú wvù tum me.” ³⁰ No wvú jeme nonεn, ε bonyii bomew mum no gomte keekoo wvú. Geenεn ε wee fanε yaa kum wvú le κε, njefo kefew kew to baa to wase ekocεn κε. ³¹ Geenεn ε bonyii nteen lese fitele yî ye le no gayte ε, “Seke Mboyse wvù Nyo' to kawεε ε ke ε to, è nulo é wvú ke ebvuu ege mwεεm mvù dunḡci bvukuke bvu Nyo' le efey mvù wee wvun gee wase?”

ε bó tum bonyii bo nci le ε bó eḡen ekoo Jisos

³² ε Bofalasii ke dīoo yuw no kebombom ke bonyii le tfumtfume ekumε Jisos, ε bô bocee ncese bo baay baay mum tum bonyii bo nci le ε bó eḡen ekoo wvú. ³³ No bó ḡεn, ε Jisos gay ε, “Me nu enu beene κε yî kefew e nεn caan, emum enḡkase entu jim fô wee wvù tum me le. ³⁴ Ben nu ke eshεε gom me nεn, saa eyεn me le κε. Fò me ηḡene nu ε κε ben nulo eto fó κε.” ³⁵ ε Bojuu jeme ê bikuu bibole ε, “Wee wvun gomte keeḡεn ε è nu ê nεε fò beene nu ke egom wvú saa eyεn wvú le κε? Wvú gomte keeḡεn bitum bì bonyii bosεεbeene nu ε tawse ε no cee bí le eḡεn eyεεyi bonyii bo bitum bidvu le le?”

36 Fiεε fi wvú gayte le, ‘Ben nu ke egom me saa eyen me le ke, ε fò me ηgene nu ε è yaa nulo é ben eto fó ke,’ nu ε wvú gayte ε fi nu le la?”

Ε Jisos kaw bonyii bô joo yì nyaa nshii

37 Ε è ke no nu wase diuu di Nkaw e di fokemese di è to nu diuu di Nkaw wvudvu le di baay, ε Jisos ja leem we fun le, “Ε kendon yumte wee, é mweten eto fò me le ewu fiεε. 38 Wee wvù nu ε lese fitele yî yem e nu ε fí nu ke enu ke no Nwa' Nyo' jemyi le, ‘Joo yì nyaa nshii nu ke ebuyte ê fitele fiew e booke nen kokokoko.’ ” 39 Fifi nu ε Jisos to jemyi ε è nu ekumε Keyoy kè bonyii bô to nu ε lese fitele yî ye le nu ke ekεηke. Ε to nu kefew kin e ε bó baa nya wase Keyoy kedvu ê bó ke, njefo Jisos to nu ε bó baa bense wase wvú é wvú eley bvukukε le ke.

Ε bonyii bvun ekumε Jisos

40 Ε bonyii yuw fiεε fin fi Jisos to jemyεε, ε bomew gay le, “Wee wvun nu naa Wee Ntum Nyo' we.” 41 Ε bomew gay le, “Wvun nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.” Geenε, ε bomew bife fibole le, “Mboyse wvù Nyo' to kawεε to keηke keebuy ε è nu Galilee le? 42 Ke Nwa' Nyo' jemyi le Mboyse wvudvu nu ke ebuy ε è nu ê kfuu di Nfon Dawe le, ê ntew wvù Betelε'em e, wvù è nu ntew wvu Dawe le le?” 43 No bonyii gay nonε, ε keηgawsen mum to entelεη jo bó ekumε Jisos. 44 Ε bonyii bomew bó le no gomte keekoo wvú, geenε ε wee fanε yaa kum wvú le ke.

Ε bikuu bi Bojuu le ma Jisos

7:37 Lew 23:36; Jon 4:10, 14; Mwm 22:17   7:39 14:16; 17:1

7:40 6:14   7:42 Yεsa 11:1; May 5:2; Mat 20:30-31

45 Ε bonyii bo nci le ba mum nε kase tu jim fô bocee ncese bo baay baay bô Bofalasii le, ε bó bife ê bonyii bo nci le bodvu λ, “Ben baa eto bô wvú nje la?” 46 Ε bonyii bo nci le bodvu tfuse ê bó λ, “Wee ke baa yuu jemyi wase diεwε wee wvun e κε.” 47 Ε Bofalasii bife ê bó λ, “Wvú nu ε γεν wase ε λεε ten noo ben fó le? 48 Ben nu ε γεν ε bikuu bi won e κεεε Bofalasii ε lese fitele yí ye le? 49 Ε nu κε kebombom kin kè yaa kee κε nci Nyo'. Lon nu fô bó εfa.” 50 Nikodemus wvù to nu wee mvu ηgoo Bofalasii le, wvù to γενεε wase diuu dimew γεν Jisos e to nu fó. Ε wvú bife ê bó λ, 51 “Nci wesebeene nu ε bee λ bó esumten nsaw wee σε bó ε yaw wase ε yεke ε yuw fiεε fi wvú jeme?” 52 Ε bó mum bife ê wvú λ, “Wo nε ten Galilee le? Tasse N'wa' Nyo' ntay é wo eyen λ κε wee ntum Nyo' mvu nulo ke ebuy Galilee κε.” 53 [Ε bó mum nε mwaan mwaan no gene yéw yibole.

8

Ε bó to bô kpwoon mvu fô Jisos e ε bó ε koo gbwen nsake le

1 Ε Jisos nε ben fiew ε è nu yí Kum Bite bi Olif e. 2 Ε εkfun buy yuu, ε wvú bvuu kase γεν fô yew ncese le. Ε bonyii bocii tase mbew ye le, ε wvú mum shii fokuse no γεεyi bó. 3 Ε bonyii bò to dunji bonci bô Bofalasii nε to bô kpwoon mvu ε bó ε koo ε wvú jiime bô diemsεν mvu. No bó to bô wvú, leke fwe dvu bó, 4 gay ê Jisos λ, “Wee N'yεεyi, kpwoon wvun nu ε bó ε koo ε wvú jiime bô diemsεν mvu.

7:50 3:1-2   **7:51** Dito 1:16-17; 17:6   **7:53** Κε bo'wa' bo boyvuum bomew nteen κεηκε bincim bi 7:53-8:11 κε.   **8:2** Mat 26:55

5 **Ɛ** bonci le nu **ε** Muses to gay **λε** wvuwvun kpwoon nu wvù bó etumyε lo bô eta é wvú ekpwe. Wô **ε** gay fiuw **λε** la?” 6 Bó to gee nonen teeyi lo Jisos wvu **λε** wvú elowsen enjeme é bó emum ekɛɲke fiεε fi bó ecu yî ye le. Geenen, **ε** Jisos ηgvuwce no saanke fiεε fokuse bô kpwan εbo. 7 **Ɛ** bó mεy ke no leemene fó nyεεyi wvú. **Ɛ** wvú nε leem we gay ê bó **λε**, “**Ɛ** wee nu dvú ê ben entelɛɲ wvù yaa kɛɲke kebefε ke, é wvú no nu wee wvu fwe wvù eyaw etum wvú bô tε.” 8 No Jisos gay nonen, bvuu kase ηgvuwce no saanke fiεε fokuse bô kpwan εbo. 9 **Ɛ** bó yuw fiεε fi Jisos gay, mum kεw no tawsee mwaan mwaan kεεke yî ηgaybonyii le. **Ɛ** bó ke tawse, **ε** è shεε ke wase kpwoon wε no leeme fó bô Jisos maan. 10 **Ɛ** Jisos kase leem we, bife ê kpwoon wε **λε**, “Kpwoon, bó **ε** fεε? Wee baa nu dvú wvù egay **λε** wo kɛɲke ke keekpwe le?” 11 **Ɛ** wvú tfuse **λε**, “Wee baa nu ke, Tata.” **Ɛ** Jisos mum gay **λε**, “Kε è nulo é me enɲay tɛn **λε** wo kɛɲke keekpwe ke. **Ɛ** gɛnè, geenen fo wo ke ebvuu ege kebefε ke.”]

Jisos nu n'yuw wvu yî won e

12 **Ɛ** Jisos bvuu jeme ê bonyii bodvu **λε**, “**Ɛ** nu me n'yuw wvu yî won wvun e. Naa yεε wvù bii me le nu **ε** ke è nulo é wvú elene ê kejiwε le ke. Wvú nu ekɛɲke n'yuw wvù nyaa nshii ê bonyii.” 13 **Ɛ** Bofalassii mum gay ê wvú **λε**, “Wo bene jim nsaw fô εkolε kuw e. Fiεε fi wo jemiyi baa nu kecεεy ke.” 14 **Ɛ**

8:5 Lεw 20:10; Dito 22:22   **8:6** Mat 22:15   **8:7** Dito 17:7; 13:10
8:9 Mat 22:22   **8:11** 5:14   **8:12** 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10;
12:35-36, 46; Yεsa 49:6; Mat 5:14; Luk 2:32; 2Kol 4:4, 6; Ɛfε 5:8-14;
1Jon 1:5-7; 2:8; 3:14   **8:13** 5:31-32   **8:14** 3:2; 7:28-29, 33-36;
8:21-22, 42; 13:1, 33; 16:5, 10, 28; 17:8; 20:17

Jisos tfuse ê bó ɛ, “Ɛ me nɔim mbene jim nsaw fô ɛkolɛ kem e, tu fiɛɛ fi me njemyi nu keɔɔy, njefo me njee fô me nɛ, njee tɛn fô me njene. Geenɛn, ke ben kee fô me nɛ kenɛɛ fô me njene ke. ¹⁵ Ben saake bonyii diwɛ bonyii bo boyuum e. Ke me nsaake fiem wee ke. ¹⁶ Geenɛn, é me nɔim nsaake wee, tu me nsaake ê je yi lɛɲ e, njefo ke me nsaake me emben ke. Me nsaake bee Icɛm wvù tum me. ¹⁷ Ɛ njwa' wene bonci le nu ɛ bó ɛ saɲ ɛ, é bonyii ben jim nsaw yí fiɛɛ le bofɛɛ, tu è nu keɔɔy. ¹⁸ Me mbene jim nsaw fô ɛkolɛ kem e, ɛ Icɛm wvù tum me bene tɛn jim nsaw wɛm.” ¹⁹ Ɛ bó mum bife ê wvú ɛ, “Ico ɛ fɛɛ?” Ɛ Jisos tfuse ɛ, “Ke ben kee me kenɛɛ Icɛm ke. Ɛ ben be kee me, tu ben be kee tɛn Icɛm.”

²⁰ Jisos to jemyi mwɛɛm mvun no wvú to yɛɛyi bonyii fô yew ncese le mbew fô bó to ké no nyaa bigew bi yew ncese le. Geenɛn, ɛ wee faɲɛ yaa koo wvú ke, njefo kefew kew to baa kocɛn wase ke.

Ɛ Jisos duɲɛ ɛ wen nɛ fowe

²¹ Ɛ Jisos bvuu gay ê bó ɛ, “Me nu njee enɛn, é ben eshɛɛ egom me eghan ekpwe ê bibefɛ binɛn e. Fô me njene nu ɛ ke ben nulo eto fó ke.” ²² Ɛ Bojuu mum bife ɛ, “Wvú nu ke eyu ɛkolɛ kew e, no wvú gayte ɛ fô wen gene nu ɛ ke beene nulo eto fó ke?” ²³ Ɛ Jisos gay ê bó ɛ, “Ben nɛ fokuse fɛn, ɛ me nɛ fiem fowe. Ben nu bonyii bo yí won wvun e. Ke me nu wee wvu yí won wvun e ke. ²⁴ Me nu ɛ njay wase ɛ ben nu ke ekpweken ente jo bibefɛ binɛn. Ben ekeè ɛ ben nu ke ekpweken ente jo bibefɛ binɛn fɛn

é ben baa ebee le è nu me wvudvu ke.” ²⁵ E bó bife ê wvú le, “E nu wo wvú yee?” E Jisos tfuse le, “Me nu wee wvú me nse ñké no nseñe wase ekume wvú ê ben e kew fonkew. ²⁶ Me ñkeñke mwεem nteen mvù è nulo é me enjeme ekume ben noo mwεem nteen mvù è nulo é me ensaw ben yî dvu le. Geenε ke me n'yaa nu enge nonεn ke. Fiεε fi me nseñe ê won nu fi me n'yuw ê wee wvú tum me, ε wvú nu wee keceey.” ²⁷ No wvú gay nonεn, ε bó fanε yaa kieε le wvú jemyi ê bó ε è nu ekume Ice ke. ²⁸ Nonεn ε Jisos mum gay ê bó le, “Seke ben ε ke ε njeyse wase wee wvú diee nu Waawee fowe, é ben emum ekiεε le è nu me wvudvu bô le ke me ñgee fiεε fimew ê mvunγay mwem e ke, le me njemyi nen ε è nu no Icem yeyi me. ²⁹ Wee wvú tum me nu bee wvú. Ke wvú baa cine me le le me enu me emben ke, njefo me ñké no ñgee fiεε sekecii ε è nu fi jee wvú le.” ³⁰ No Jisos jemyεε mwεem mvun nen, ε bonyii nteen lese fitele yî ye le.

Keceey bvuuse bonyii bvunfaw e

³¹ E Jisos mum gay wase ê Bojuu bò to leseε fitele yî ye le le, “E ben meγ ε no leeme ke yî diεw yem e, é ben enu naa keceey bonyii bem bo ñgoo le, ³² é ben ke emum ekiεε keceey é keceey kedvu ege é ben ebuy bvunfaw e.” ³³ E bó tfuse ê wvú le, “Bese nu kfuu di Abla'am e, ε bese ke baa eyuu enu wase bvunfaw e can wee mvu le ke. Fí ghan neε le wo ε se no gayte le bese nu ke ebuy bvunfaw e?”

³⁴ E Jisos tfuse ê bó le, “E me ensee ê ben keceey keceey le wee tfuu wvú gee kebefε nu nfwā kebefε.

³⁵ Kε nfwa ké mεy no nu wee yew yì wvú nu yí le sekecii kε. Ε ké mεy waa yew no nu wee yew yidvu sekecii. ³⁶ Nonεn, é Waa Nyo' bvuse ben yí bvunfaw e, tu ben nu ε buy wase bvú le keceey. ³⁷ Me ηkee naa le ben nu kfuu di Abla'am e, geenεn ε ben gomte kε keeyu me njefo kε diεw yεm keηke naa lo bvudvuu yí yene le kε. ³⁸ Me njemyi ε è nu fiεε fi me n'yεn ê Icem, ε ben gee finεn ε è nu fiεε fi ben yuw ê icen.”

³⁹ Ε bó tfuse ê wvú le, “Icee wese nu Abla'am.” Ε Jisos gay ê bó le, “Ε ben be nu boom bo Abla'am e, tu ben bee keegeε fiεε ε è nu fi Abla'am to gee. ⁴⁰ Me nu wee ε me nsee keceey kè me n'yuw ê Nyo' ê ben. Geenεn, keseen nu ε ben gomte keeyu lo me, ε kε fifin nu fiεε fi Abla'am to gee kε. ⁴¹ Ben gee ε è nu fiεε fi icen gee.” Ε bó gay ê wvú le, “Kε bese nu boom bò bó boke kuse kε. Bese keηke Icee wese mwaan, ε è nu Nyo'.” ⁴² Ε Jisos gay ê bó le, “Ε Nyo' be nu icee wene, tu ben bee keekoηke me, njefo me nε ε è nu fô Nyo' le ε nse nto. Kε me nto yí mvungay mwem e kε. Ε tum wvú me. ⁴³ Ε nu nje la wvù ben baa eyuuke fiεε fi me njemyi le kε? Kε è nu njefo ben tune keeyuw diεw yεm e le? ⁴⁴ Ben nu boom bo icee wene wvù dεwle le, ε fiεε fi ben shieele nu keegeε fiεε fi icee wene gomte. Wvú to nu wase wee wvù yuwyi bonyii ε kεw lo fonkεw. Kε wvú keηke fiεε keegeε bô keceey kε, njefo kε keceey nu naa lo yí ye le kε. Wvú ké dioo mbiayte mbiay no jemyi kε no gee diεw nu, njefo wvú nu wee mbiay nu cee mbiay. ⁴⁵ Geenεn, me nseηe fiem ε è nu

---

8:35 Ksm 21:2   **8:36** Gal 5:1   **8:37** 5:18   **8:39** 8:33   **8:41**
 Dito 32:6; Yεsa 63:16   **8:42** 1Jon 5:1   **8:44** Keη 3:1-5; 1Jon 2:4;
 3:8

keceey, è nee fiεε fi ben baa bee me le ke. ⁴⁶ ε nu yeε ê ben enteleη wvù nulo eduηceε fiεε fi befε fi me ηge? No fiεε fi me nseηe ê ben nu keceey, è ge la fo ben ebee me le? ⁴⁷ Wee wvù è nu wee Nyo' ké no yuuke diεw Nyo' le. Fiεε fi ben yaa yuuke ke diεw Nyo' le nu njefo ke ben nu bonyii bo Nyo' le ke.”

Jisos to nu wase ε Abl'am se ke no nu

⁴⁸ ε Bojuu mum gay ê Jisos le, “Ke bese be ε see keceey le wo nu neη ε wo nu wee wvu Samalia ε nceendaa dεwle nu yî yo le le?” ⁴⁹ ε Jisos tfuse ê bó le, “Ke nceendaa dεwle nu yî yeη e ke. Me n'wvumte fiem Icεm, geenεn ε ben yaa wvumte me ke. ⁵⁰ Geenεn ke è nu le me ηgomte diee di kuuke fô εkolε kem e ke. Wee nu dvú mwaanη wvù gomte fifiε, ε è nu wvú wvù sumtene bonsaw.

⁵¹ ε me ensee ê ben keceey keceey le é wee yuuke diεw yeη e, wvú saa ke eyuu eyuw wvunη kpwe ke.” ⁵² ε Bojuu gay ê wvú le, “Bese nu ε kiεε wase keseen le nceendaa dεwle nu yî yo le. Abl'am to nu ε kpwe, ε bonyii bo ntum Nyo' le kpweken ten, wo ε no duu le é wee yuuke diεw yo le, wvú saa ke eyuu eyuw wvunη kpwe ke. ⁵³ Wo fele icee wese wvù Abl'am wvù to kpweε, fele ten bonyii bo ntum Nyo' le bò to kpwekenεε le? Wo kpwaake naa le wo nu la?” ⁵⁴ ε Jisos tfuse le, “ε me mbensee εkolε kem, tu fifiε nu εcici. ε nu Icεm wvù bensee me, ε è nu wvú wvù ben duu le è nu Nyo' wene. ⁵⁵ Geenεn ε ben yaa kee wvú ke. ε kee ke me wvú. ε me ne ε ηgay le ke me ηkee wvú ke, tu me nu wee mbiay

diεwε ben e. Geenεn, no fí nu, nu ε me ηkee wvú, n'yuuke diεw ye le. ⁵⁶ Icee wene wvù Ablam to nu ε no lanlanε le wen nu ke eyεn εdiuw εyεm e. Ε wvú ke yεn, no yuuke njon.” ⁵⁷ Ε Bojuu mum σεσε le, “Wo nu σε wo nu ε buy wase bilum mbaanshen ηkuuη, ε no nu ε wo to yεn wase Ablam e le?” ⁵⁸ Ε Jisus tfuse ê bó le, “Ε me ensee ê ben keceεy keceεy le, é Ablam σε keeke enu, nu ε me nu wase.” * ⁵⁹ Ε bó yuw nonεn, mum jo εta le bó etumyε Jisus dvú. Ε Jisus nyiim mum buy yew ncese le.

9

Ε Jisus yene ejise wee ε bó to boke wvú ε wvú nu kenfefe

¹ Ε Jisus ke dīoo lenε, yεn diemsεn mvu le ε bó to boke wvú ε wvú ε fefe wase. ² Ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú le, “Labay, è to ge yεε kebefε ε bó σε boo wee wvun ε wvú ε fefe wase? Ε to ge wee wvudvu nuu bwee bô ice le?” ³ Ε Jisus tfuse ê bó le, “Κε è nu le wee wvun keνεε bwee bô ice to nu ε ge kebefε ke. Bó to boke wvú nonεn wvu le lemme di Nyo' le ke eduηce ye yî ye le. ⁴ Beene keηke keelemtè lemme di wee wvù tumεε me le ε è bεε emvunsheen. Entaη too lo ε è nu kefew kè wee yaa nulo elem fiεε ke. ⁵ Ε γεn ε buy naa seke la le no me nu yî woη wvun e, nu ε me nu n'yuw wvu yî woη wvun e.” ⁶ No Jisus jeme njeme wvun, mum cuy nceη fokuse, towce nshe dvú mum yefe ejise ε

8:58 1:1; 17:5 * **8:58** Bonyii bo ηwa' le nteen yene le fen nu ε Jisus joo ε è nu diee di Nyo' to teηε εkolε kew dvú ê ηwa' Kensam e 3:14. **8:59** 10:31 **9:2** Ksm 20:5; Εsek 18:20; Luk 13:2, 4 **9:3** 11:4 **9:4** 5:17 **9:5** 8:12 **9:6** Mak 8:23

wee wvudvu dvú, ⁷ mum gay ê wvú le, “Gene ecuke ê Ketfum ke Siloam e.” (Diee di Siloam nu le, “Bó tum lo.”) E wvú mum gen cuke, kase no too yene wase mwεem e. ⁸ E bonyii bò to cee mbew ye le noo bonyii bò to ké no yene wvú le diεwε wee ελεκεε le no ghaynene le, “Wvun nu ke wee wε wvù se ké no shiile lo leke ελεκεε le?” ⁹ E bomew no gayte le, “E nu wvú.” Bomew le, “Aay wvú fieesene lo wvú.” E wee wvudvu gay le, “E nu me wvudvu.” ¹⁰ Nonεn ε bó mum bife ê wvú le, “Ejise eyo ghan nεε le ε se yene ye?” ¹¹ E wvú tfuse le, “Wee wvù bó tenε le Jisos be ε towcε nshε ε yefe ejise eyεm dvú, ε gay le me engen encuke Siloam. Me ε mum ε ngen ε ncuke, ejise eyεm ε mum ε yene ye.” ¹² E bó bife ê wvú le, “Wvú ε fεε?” E wvú tfuse le, “Ke me njkee ke.”

E kenɣawsen to entelen jo bikuu bi wonj e ekumε mvunɣay mvu Jisos e

¹³ E bó mum nε jo wee wε wvù to shee nu ε wvú ε fefe gen bò wvú fô Bofalasii le. ¹⁴ Diuu di Jisos to towcε nshε bvuu yene ejise wee wvudvu to nu diuu di mbam e. ¹⁵ E Bofalasii bodvu bvuu bife ten ê wvú no wvú ghan ejise eyε ε se yene ye. E wvú tfuse ê bó le, “Wvú be ε yefe ejise eyεm bò nshε, me ε ngen ε ncuke ε mum ε no n'yene mwεem e.” ¹⁶ E Bofalasii mum gay le, “Ke wee wvun nε fô Nyo' le ke, njefo wvú lemte diuu di mbam e.” E bomew gay fibole le, “E nulo é wee wvù gee bibefe eghan nεε se no gee kfuu mvun mwεem mvù duŋci bvukuke bvu Nyo' le?” E kenɣawsen mum to ê bó entelen. ¹⁷ E bó bvuu kase bife ê wee wε le, “Wo gay fiuw le la ekumε wee

wvudvu no wvú be ε yene εjise εyo?” Ε wvú tfuse λ, “Wee wvudvu nu wee ntum Nyo'.”

¹⁸ Κε Bojuu to nu ε bee λ wee wvudvu to shee nu ε wvú ε fefe ε bó σε yene εjise εye κε. Ε bó κε ghan tee bwee bô ice ε bó to. ¹⁹ Ε bó bife ê bó λ, “Wvun nu κε waa wene wvù ben duu λ bó to boke wvú ε wvú ε fefe wase? Wvú ghan nεε ε σε no yene mwεεm e keseen?” ²⁰ Ε bwee bô ice tfuse λ, “Bese kee lo λ wvun nu waa wese ε bó to boke ε wvú ε fefe wase. ²¹ Geenεn, no fí ghan wvú ε σε no yene mwεεm e keseen nu ε κε bese kee κε. Ε κε bese kee ten wee wvù yene εjise εye κε. Ben ebife ε è nu ê wvú. Wvú nu wase wee ε εjise ε yuu. Wvú nulo ejeme fô εκολε kew e.” ²² Bwee bô ice to gay nonεn njefo bó to fane Bojuu, ε fí nu ε Bojuu to leke wase lo λ é wee mom lo ε jeme bô diuw we λ Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, é bó ekun lo mwεten yew bunle le. ²³ Ε nu fiεε fí bwee bô ice to gayεε λ wvú nu wase wee ε εjise ε yuu, λ bó ebife ε è nu ê wvú.

²⁴ Yí bokaη e bofεε, ε bó bvuu tee wee wε wvù to shee nu ε wvú ε fefe, gay ê wvú λ, “See fiεε fí kecεεy é mbense egεn ê Nyo'. Bese kee fisεε λ wee wvun nu wee wvù gee bibefε.” ²⁵ Ε wvú tfuse λ, “Κεnεε wvú gee bibefε, tu κε me ηkee κε. Fiεε fimwaan fí me ηkee nu κε λ me nse nshee nu ε me ε nfefe, ε keseen nu ε me n'yene wase mwεεm e.” ²⁶ Ε bó bvuu bife ê wvú λ, “Wvú be ge nεε bô wo? Wvú be ge nεε ε σε yene εjise εyo?” ²⁷ Ε wvú tfuse ê bó λ, “Me mbe ε nsee wase ê ben, ben baa koonke keeyuw κε. Ben bvuu gomte keeyuw ege la dvú? Ben ten gomte keenu bonyii bew bo ηgoo le le?”

28 Ε bó nan'yε lo wvú gay ε, “Ε nu wo wee we ηgoo. Bese nu fisεse bonyii bo ηgoo le bo Muses e. 29 Bese kee lo ε Muses nu ε Nyo' to ké no jemyi bô wvú. Geenεn wee wvun nu ε κε bese kee jò wvú buy κε.” 30 Ε wee wvudvu tfuse ε, “Abaay, fin nu lo kenghaw ke fiεε le! Ben duu ε κε ben kee jò wvú buy e? Geenεn ε wvú ε yene εjise εyεm. 31 Beene kee lo ε κε Nyo' ké yuw bunle wee wvú gee bibefe κε. Geenεn, é wee wvumte Nyo', gee fiεε fi wvú shieele, é Nyo' eyuuke bunle ye. 32 Ε κεw naa lo no won to κεwεε nu ε bó ke baa eyuu eyuw wase ε wee nu ε yene εjise ε wee ε bó to boke ε wvú ε fefe wase κε. 33 Ε è be baa nu ε wee wvun nε fô Nyo' le, tu κε è be nulo é wvú ege fiεε κε.” 34 Ε bó gay ê wvú ε, “Wo nu ε bó to boke wo wemεn ê kebefε εnte, wo ε no gomte keeyεyi bese le?” No bó gay nonεn, mum kuη wvú ê bó εntelεη.

Wee wvú nu kenfefe yî fiεε fi Nyo' le

35 Ε Jisos ke yuw ε bó nu ε kuη wase wee wε ê bó εntelεη, ε wvú gom yen wvú le, bife ê wvú ε, “Wo nu ε lese fitele yî wee wvú diee nu Waawee le?” 36 Ε wvú bife ε, “Wee wvudvu nu yεε icεm? Ke see ê me, wvu ε me enlese fitele yî ye le.” 37 Ε Jisos gay ê wvú ε, “Wo nu ε yen wase wvú le. Ε è nu wvú wee wvú ben ε wvú jemyi keseen.” 38 Ε wee wvudvu mum gay ε, “Tata me nu ε nlese.” No wvú gay nonεn, mum tum εnvuw ê wvú fwe nya n'wvum ê wvú. 39 Ε Jisos gay ε, “Me nto yî won wvun e wvu ε bó esaw bonyii, é bò yaa yene κε mwεεm e eyεnè, é bò

kpwaake le bó yene mwεem e, etu binfefe.”⁴⁰ No Jisos jeme nen, ε Bofalasiì bò to nu mbew ye le yuw mum bife ê wvú le, “Bese ten nu binfefe le?”⁴¹ ε Jisos gay ê bó le, “E ben be nu binfefe, tu can yene be nu bvuyew ê keba ke kebefε le. Geenεn keseen no ben duu le ben yene mwεem e, nu ε bibefe binen nu emεy ke enu yî bikuu binen e.”

10

Jisos nu ncey njée wvù jee

¹ “E me ensee ê ben kecεey kecεey le, é wee leyte ê ketaan ke njée le, ε fanε yaa eley ε è nu fò diuw ketaan e, ε ben lo yî ketaan e ε se ley, tu wvuwe wee nu coon, nu wee wvù lole mwεem mvunḡay e. ² Geenεn wee wvù è cεyte wvù njée ké no leyte fiew ε è nu fò diuw ketaan e. ³ Wvuwe wee nu wvù wee wvù cεyte diuw ketaan ké yene diuw ketaan ê wvú, ε wvú ley mum tee njée yì è nu ye ê diee le, ε yí yuw diew ye, ε wvú mum jo buy dvú. ⁴ Seke wvú ε bvuse wase njée ye yicìi εkfun, mum no saa fwe teje ε njée yidvu bìi wvú le, njefo yí kee diew ye. ⁵ E ké dïoo nu wee wvu ncew, yí saa ebi wvú le ke. E yí no lewte lo wvú, njefo ke yí kee diew wee wvu ncew ke.” ⁶ E Jisos ma ḡgan wvun ê bó nonen, ε bó fanε yaa kiε fiε fi wvú jemyi ê bó ê ḡgan wvudvu le ke.

⁷ Nonen, ε Jisos bvuu gay ê bó le, “E me ensee ê ben kecεey kecεey le è nu me diuw ketaan fò njée fele. ⁸ Bonyii bocii bò to saε ê me fwe to nu ke bocoon noo bonyii bò lole mwεem mvunḡay e.

Nonɛn ε njée fanɛ yaa eyeke fiεε fi bó jemyi κε. ⁹ Ε nu me diuw ketaaη. Ε wee fey yî yem e ε sε ley, é wvú ke eboy. Wvú nu ke enu diεwε njee yì buyte gεne diekene kaase tuu jim ê ketaaη e. ¹⁰ Coonη ké no too κε keeconη lo, bô keeyu lo, noo keebefe lo bô fiεε. Me nto fiem λε bonyii ekeηκε ε è nu nshii, nshii ε è nu wvù nu ε looce ε yiηsɛn. ¹¹ Ε nu me ncey njée wvù jee. Ncey njée wvù jee ké nya nshii we keekpwe nje njée ye. ¹² Wee wvù bó jo κε lo wvù lemme le, sε è nu wvù ncey njée, ε njée yaa nu κε ye, ké yene ε kuula too, ε wvù mum laη njée fεε lo, ε kuula mum shεε kooyε njée ε yimi tawse. ¹³ Wvù ké no lewte njefo bó jo κε lo wvù lemme le, ε wvù baa ekpwe fiεε fô njée le κε. ¹⁴ Ε nu me ncey njée wvù jee. Me ηkee njée yì è nu yem, ε njée yem kee tɛn me, ¹⁵ lɛηlɛη no Icɛm kee me, ε me ηkee tɛn Icɛm, ε me nu ε nya nshii wɛm keeηkpwe nje njée yem. ¹⁶ Me ηkeηke tɛn njée yimi ε yí baa nu ηgoo yin e κε. Ε me ηkeηke keento bô yí tɛn é yí eyuuke diεw yem e, é ηgoo njée emum enù mwaanη ε ncey njée nu mwaanη.

¹⁷ Me nu ε nya nshii wɛm keeηkpwe wvu λε è nulo é me eηkase enfi nshii wɛm jim. Ε nεε fiεε fi Icɛm koonke me. ¹⁸ Κε wee nu dvú wvù joo nshii wɛm κε. Ε nyaa me nshii wɛm ê ηkonη wvu wɛm e. Me ηkeηke mvunγay keenya nshii wɛm keeηkpwe, ηkeηke mvunγay keeηkase enfi nshii wɛm jim. Fifin nu fiεε ε è gay Icɛm λε me eηge.”

10:9 14:6; Mben 23:2; Esek 34:14   **10:11** Mben 23:1; Esek 34:11-16; Yɛli 23:3; Mat 18:12-14; Ibu 13:20; Mwm 7:1 Lum 5:8; 1Jon 3:16   **10:12** Lem 20:29   **10:14** 10:27; 2Tim 2:19   **10:15** Mat 11:27   **10:16** 11:52; Yɛsa 56:8; Esek 34:23-24; 1Bi 2:25   **10:17** 3:35; 5:18   **10:18** 4:34

19 Ε Jisos jeme mwεεm mvun nen, ε kenɣawsen bvuu to entelen jo Bojuu. 20 Ε bonyii nteen bó le no gayte le, “Wvú kenke nceendaa dεwle, wvú jewte lo. Ben yeke la ê wvú le?” 21 Geen ε bomew no gayte le, “Κε ban bonjeme nu bo wee wvù kenke nceendaa dεwle le κε. Ε nulo é nceendaa dεwle eyene ejise ε kenfefe?”

Ε Jisos duɲce le wen nu Waa Nyo'

22 Ε è ke no nu kefew ke Nkaw mvu keekume no bó to kasεε yene yew ncese Jelusalem, 23 ε Jisos γεν no ghanci fô yew ncese le, fô cile Saamun e. Sekekie to nu kefew ke kenton e. 24 Ε Bojuu ne to gem wvú tase, bife ê wvú le, “Wo nu ke ecine é bese emεy enɣemtene nen egen ebuy neε? Ε è fen nu wo Mboyse wvù Nyo' to kawεε, é wo see lo ê bese teytey.” 25 Ε Jisos tfuse ê bó le, “Me nu ε nsee wase ê ben, ben ε fanε yaa bee κε. Dilemme di me ηgee ê diee di Icem e nu ε dí duɲci wee wvù è nu me. 26 Geen ben baa bee, njefo κε ben nu ηgoo njée yem e κε. 27 Njée yem ké no yuuke diεw yem e. Me ηkee yí, ε yí bii me le, 28 ε me nyaa nshii wvù meγ lo ê yí. Κε yí nu ke eyuu ela κε. Ε wee yaa nu dvú wvù nu ke eyuu elo yí can yem e κε. 29 Icem wvù nya njée yidvu ê me fele wee tfuu, ε wee yaa nu dvú wvù nulo elo yí can ye le κε. 30 Ε bee Icem nu fiεε fimwaan.”

31 Ε Bojuu bvuu jo eta keetumyε wvú dvú. 32 Ε Jisos bife ê bó le, “Ben nu ε yen wase dilemme di jee nteen di Icem gay le me engeè. Ε nu di la di ben

---

10:19 9:16   10:20 8:48   10:23 Lem 3:11   10:24 Luk 22:67
 10:25 5:36   10:26 16:9   10:27 8:47; 10:3, 14   10:28 5:24;
 6:39   10:30 5:18; 17:21   10:31 11:8

gomte keetumyε me nje dí?” ³³ Ε bó tfuse ê wvú λε, “Κε bese tumyi wo ε è nu nje lemme dì jee dì wo ge κε. Bese tumyi wo ε è nu njefo wo beete bô diee di Nyo' le. Wo nu κε lo wee wvu wum, duu λε wo nu Nyo'.” ³⁴ Ε Jisos tfuse ê bó λε, “Κε fí nu ε bó ε saη ê Nwa' wene bonci le ε Nyo' jemyi jó λε, ‘Me nu ε ηgay λε ben nu bonyo’ le? ³⁵ Nyo' teηe bonyii bodvu λε bonyo', ε è nu κε bó bodvu bô diεw ye to gene fô bó le, (ε beene kee λε κε fiεε fí nu ê Nwa' Nyo' le nulo ekumεn κε.) ³⁶ No fí nu nonεn, è no nu nje la wvù ben gayte ê wee wvù Ice nu ε caw ε tum yî won wvun e λε wvù beete bô diee di Nyo' le κε njefo wvú nu ε gay λε wen nu Waa Nyo'? ³⁷ Ε me nu nse me ηgee ε è nu dilemme di Icεm e, fo ben ebee me le κε. ³⁸ Geenεn ε è nu λε me ηgee ε è nu dí, é ben baa cim bee me le, é ben bee dí le, é ben emum eloocε ekiεε ntay λε Icεm nu yî yεm e, ε me nu yî Icεm e.” ³⁹ Ε Bojuu bvuu no gomte keekoo wvú, geenεn ε wvú lemtεn can yibole.

⁴⁰ Ε Jisos bvuu γεν lente tu Joo Joodan kewvu keki fò Jon to yawεε eleese bonyii ê joo, no nu jó. ⁴¹ Ε bonyii nteen no too yεne wvú le. Ε bó ke ne gay λε, “Jon to baa ge naa fiεε fimew fí dunçi bvukuke bvú Nyo' le κε. Geenεn fiεε ficii fí wvú to jemyi ekumε wee wvun to nu naa keceεy.” ⁴² Nonεn ε bonyii nteen lese fitele yî Jisos e jó.

11

Ε nsaa Jisos wvù Laasalus kpwe

10:33 Λεw 24:16; Mat 26:65   **10:34** Mben 82:6   **10:36** 1:34
10:38 10:25   **10:39** 7:30; 8:20   **10:40** 1:28   **10:41** 1:29-34;
3:27-28   **10:42** 2:23

¹ Wee mvu wvù diee to nu Laasalus to nu ε ne no cemte. Wvù to nu wee wvu ntew wvù Betani le, cee jó bô jéme ye yì è to nu Maalia bô Maata. ² Maalia wvun wvù waa bwee wvù Laasalus to cemte, nu wvù to yefεε bikaa bi Tata le bô nfiy wvù shfuunkenene, sho bô yvuw ye εkolε. ³ No wvù to cemte nonen, ε jéme ye yidvu mum ciinse ntum fô Jisos e le, “Tata, wε wvù è nu fitele fiuw cemte lo.” ⁴ Ε Jisos dioo yuw ntum wvudvu, gay le, “Κε kencem kin nu ke kpwe le κε. Kí nu ke eduηce ε è nu bvukuke bvù è nu bvu Nyo' le, wvu le Waa Nyo' nulo eκεηκε diee dì kuuke nje kí.”

⁵ Jisos to koonke Maata bô waa bwee wvù Maalia noo Laasalus baay. ⁶ Geenεn, seke wvù to yuweε le Laasalus cemte lo, ε wvù bvuu ce fò wvù to nu εdiuw εfaa. ⁷ Ejim jodvu, ε wvù gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Beene ekase etu jim Judea.” ⁸ Ε bó bife ê wvù le, “Labay, è nu κε foguu foguu nen wvù Bojuu se gomte keetumyε wo bô εta é wo ekpwe, wo ε bvuu ε no tuu jó le?” ⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Κε bontam bo kefew e nu κε yuufe ncow bofεε yì diuu le le? Ε wee lene εmvunsheen, tu κε è nulo é wvù ebayten yì fiεε le κε, njefo n'yuu wvu yì won wvun e yeese wvù. ¹⁰ Geenεn, é wee lene εntan, tu è nelo é wvù ebayten, njefo κε wvù κεηκε n'yuu κε.”

¹¹ No wvù jeme nonen, mum gay ê bó le, “Nsaa yesebeene wvù Laasalus nu ε lefe wase, geenεn ε me nu engen enkamse wvù yì nyii didvu le.” ¹² Ε boom bew bo ηgoo le gay ê wvù le, “Tata, é è fen nu le wvù nu ε lefe, tu wvù nu ke ebonen.” ¹³ Jisos to

jemyi ε è nu ekumε kpwe Laasalus, geenεn ε bó no yuuke le wvú jemyi ε è nu ekumε nyii dì nyii. ¹⁴ Ε Jisos mum jeme lo ê bó teytey le, “Laasalus nu ε kpwe wase. ¹⁵ Geenεn ε me n'yuuke njon nje yene le κε me nse nu fó κε, wvu le ben elese fitele yî yem me. Beene egεnè le jó.” ¹⁶ Ε Toma wvù bó to tenje diee diew dimew le Emam, gay ê bomew boom bo ηgoo le le, “Beene egεn ten wvu le beene nulo ekpweken beene ε bó.”

Ε Jisos bvuse Laasalus yî kpwe le

¹⁷ Ε Jisos ke fεse fó, yuw le Laasalus nu ε ce wase ê jem εdiuw εna. ¹⁸ Βεtani jan to nu mbew Jεlusalεm e κε diεwε bomay bofεε nen. ¹⁹ Ε Bojuu nteen to to fô Maata bô Maalia le keecam shen bô bó yî kpwe waa bwee bó le. ²⁰ Ε Maata ke dıoo yuw le Jisos too lo, ε wvú mum buy keegεn é bô wvú etasεn, geenεn ε Maalia mεy yew. ²¹ Ε Maata gεn gay ê Jisos le, “Tata, é wo se bee enu fεn, tu κε waa bwεεm se nu ε kpwe κε. ²² Geenεn, ε me ηkee le keseen wvun nu ε naa la fi wo ε lεke ê Nyo' nu ε wvú nulo enya ê wo.” ²³ Ε Jisos gay ê wvú le, “Waa bwoo nu ke ebuy yî kpwe le.” ²⁴ Ε Maata gay ê wvú le, “Me ηkee naa lo le wvú nu ke ekase ebuy diuu di fokemεse dì bonyii nu ke ebuyte yî kpwe le.” ²⁵ Ε Jisos gay ê wvú le, “Ε nu me wvù bvıuse bonyii yî kpwe le, ε è nu me nshii. Wee wvù nu ε lese fitele yî yem e nu ε wvú cim kpwe lo, é wvú ke enu dvú, ²⁶ ε naa yεε wvù nu dvú keseen ε wvú ε lese fitele yî yem e, yaa nu ke ekpwe κε. Wo nu ε bee nonεn e?” ²⁷ Ε wvú bee le,

“ƐƐ Tata, me nu Ɛ mbee Ɛ wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawƐƐ. Wo nu Waa Nyo' wvù to nu keeke eto yî won wvun e.”

²⁸ No Maata gayƐ nonƐn, mum gen tee Maalia wvù waa bwee, jeme ê wvù fokueku Ɛ, “Wee N'yƐƐyi nu wase fen, Ɛ wvù tenƐ wo.” ²⁹ No wvù yuwƐƐ nonƐn, mum cufe lo ye we keegen eyen wvù le. ³⁰ Ɛ to nu Ɛ Jisos baa ley wase ntƐw e ke. Wvù to bƐƐ ke fò fò Maata to genƐƐ yen wvù le. ³¹ Ɛ Bojuu bò to nu bô bo Maalia camte shen dioo yen no wvù cufe ye Ɛ buy yew, Ɛ bó mum no bii wvù le kpwaake Ɛ wvù gene fô jem keegen ebeele fò.

³² Ɛ Maalia ke gen fese fò Jisos to nu, yen wvù le, mum gbwe bikaa biew e gay Ɛ, “Tata, é wo se bee enu fen, tu ke waa bwƐƐm se nu Ɛ kpwe ke.” ³³ Ɛ Jisos ke dioo yen no wvù beele, Ɛ Bojuu bò to bie wvù le beele ten, Ɛ fiƐƐ fidvu shiw fitele fiew baay, Ɛ ye befe wvù. ³⁴ Ɛ wvù nƐ bife Ɛ, “Ben dwey wvù fƐƐ?” Ɛ bó gay ê wvù Ɛ, “Tata, to eyen.” ³⁵ Ɛ Jisos bee kpwe. ³⁶ Ɛ Bojuu yen nonƐn gay Ɛ, “Ben etaa eyen no wvù se koonƐke wvù.” ³⁷ GeenƐn Ɛ bomew kaa gay Ɛ, “Ɛ è se nulo é wvù wvù to yen'yƐƐ ejise kenfefe, etanƐ wee wvun fo wvù ekpwe le?”

³⁸ Ɛ fitele fiew bvuu shiw baay. Ɛ wvù nƐ gen fese fô jem. Jem yin to nu tfum Ɛ bó Ɛ ban diuw wvudvu bô kebwee ke tƐ le. ³⁹ Ɛ Jisos gay Ɛ, “Ben ecake tƐ diƐ.” Ɛ Maata wvù jeme wee kpwe gay ê Jisos Ɛ, “Tata, keseen nu Ɛ wvù samte wase. Ɛ nu wase Ɛ diuw Ɛna no wvù se kpwe.” ⁴⁰ Ɛ Jisos bife ê wvù Ɛ, “Me mbe Ɛ nƐgay ke ê wo Ɛ é wo nu Ɛ lese fitele yî yem e, é wo ke eyen bvukuke bvù è nu bvù Nyo' le?”

⁴¹ Nonen, ε bó mum cake te didvu. E Jisos cake ejise we gay le, “Icem, me nyaa keyoone ê wo no wo nu ε yuw bunle yem. ⁴² Me ηkee naa le wo ké no yuuke ke bunle yem sekeci. Geen, me njemyi fin ε è nu nje bonyii ban bò leemene fen, wvu le è nulo é bó ebee le è tum wo me.” ⁴³ No wvú jeme nonen, funj bô diew yì temyi le, “Laasalus, buye!” ⁴⁴ E wee wvù to kpwee wase we mum buy, ε can ye bô bikaa nu ε bó ε njim bô njaw ndvú, ε njim ten bvushiw bwew bô njaw ndvú. E Jisos gay ê bó le, “Ben efay wvú, ecine é wvú egene.”

E bikuu bi won e jo nsey keeyu Jisos

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ E Bojuu nteen bò to toε ê Maalia le dioo yen fiε fi Jisos ge, mum lese fitele yî ye le. ⁴⁶ Geen, ε bomew kaa gen fibole yen ε è nu Bofalasii le, see ê bó fiε fi Jisos ge. ⁴⁷ E bocee ncese bo baay baay bô Bofalasii mum kum bikuu bi won e jeme le, “Beene nu ege neε? Wee wvun gee mwεem nteen mvù dunçi bvukuke bvu Nyo' le. ⁴⁸ E beene cine lo wvú ε no gene dvú fwe, tu bonyii bocii nu ke eghan elese fitele yî ye le, é bonyii bo Lum ke enε eto ebvuw bvudvuu bvù yuule bvuseεbeene bô ketum kesεεbeene.” *

⁴⁹ Geen, ε wee mvu bó le wvù diee to nu Kayfas, wvù to nu ekole ke bocee ncese le kelum kekε le ne gay fiew ê bó le, “Ke ben kee naa lo fiε

11:42 12:30   **11:44** 20:6-7   **11:45** 2:23   **11:47** 2:11; Mat 26:3-5; Lem 4:16   * **11:48** Bó to fane nonen njefo é Bojuu to beje lo le Jisos nu Mboyse, é bó ke emum enε ekew diuw bô bonyii bo Lum bò to saake bó wvu le wvú ebvuse bó can bonyii bo Lum bodvu le. **11:49** 18:14

ke. ⁵⁰ Ke ben kee le fí jee fô ben e le wee mwaan ekpwe fô bonyii le bocii efey fo ketum kecii ela lo le?" ⁵¹ Ke Kayfas to jemyi fiεε fin bô bvufee bvù è nu bwew ke. Wvú diεwε εkolε ke bocee ncese le kelum kekiε le to jemyi nen teete ε è nu ntum Nyo' le Jisos to keηke keekpwe fô ketum ke Bojuu le. ⁵² ε è yaa mey ke fô ketum kedvu le mey ke, wvú to keηke keekpwe keebaance boom bô è nu bo Nyo' le bocii bô nu bitum bimew e, é bó enù yí fiεε le fimwaan. ⁵³ ε kew εbvubwε le, ε bikuu bi won e mum kew no joo nsey no bó nu ke eghan se yu Jisos.

⁵⁴ Nonen, ε Jisos fanε yaa ebvuu eghane ya le entelen jo Bojuu ke. ε wvú ne fiew jó gen ketum kemew kè nu mbew won monshεem e ε bô boom bew bo ηgoo le no cee jó kelaante kemew e ε bó tenε le Efelem.

⁵⁵ ε Nkaw Bojuu wvu Danefey ke no too wase nceencee, ε bonyii no nen'yi biba le bene Jelusalem ε diuu din se keetoo keekfum bikuu bibole. ⁵⁶ ε bó gen kew no gomte Jisos biwci εbonεbon no bó to leemene fô yew ncese le gayte le, "Ben kpwaake le la? Ke wvú nu eto fô ηkaw wvun e le?" ⁵⁷ ε to nu ε bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii ε nya wase nci le é wee nu dvú wvù kee fô Jisos nu, é wvú ge ε bó kiεε, wvu le è nulo é bó ekoo wvú.

12

ε Maalia yefe Jisos Betani (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

11:52 10:16   **11:53** 5:18   **11:54** 5:13; 7:1   **11:55** 2:13; Ktn
19:11-20; 2Klo 30:17-18   **11:56** 7:11

¹ Ε ε̄ ke no shεεte wase ε̄diuw ε̄soocaan ε̄ emum enu kefew ke N̄kaw Dan̄efey e, ε̄ Jisos nε̄ gen ntε̄w wvù Betani le jò Laasalus wvù Jisos to bvuseε̄ ȳi kpwe le to nu. ² No wvù gen jò, ε̄ bó fε̄ mwε̄em mvudien keetε̄w wvù dvù. Ε̄ Maata no nu wee gawe ε̄ Laasalus nu wee mvu η̄goo bonyii bò to shiilε̄ε̄ no diekene bô bo Jisos e. ³ Ε̄ Maalia ke mum nε̄ jo fikaa fi nfiey mvu wvù shfuun̄kene le, yefe bikaa bi Jisos e dvù, sho bô yvwu ye ε̄kolε̄. Nfiey wvun to lumte naa baay, ε̄ bó kene bô naad ε̄wvunε̄wvun. No wvù yefe nonε̄n, ε̄ yew yidvu nε̄ no shfuun̄kene lo ε̄nte yicii.

⁴ Ε̄ Judas Iskaliot wvù to nu wee η̄goo boom bo Jisos e, (wvù to ghanε̄ε̄ egese wvù) kaa nε̄ gay λε̄, ⁵“Ε̄ be ge la fo bó egese lo nfiey wvun bodanali gee tε̄, enya bigew bidvu ε̄ bonyii bò fuute?” ⁶Κε̄ Judas to jemyi nε̄n λε̄ wen κε̄η̄ke shiee fô bonyii bò fuute le κε̄. Wvù to nu cooη̄ ε̄ ε̄ to nu wvù wee wvubo ε̄κε̄ε̄, ε̄ wvù to ké no leese kebo jò fici ε̄kolε̄ kew dvù. ⁷Ε̄ Jisos gay λε̄, “Cinε̄ wvù le. Wvù be γε̄ke nfiey wvun nε̄n keeseyse ε̄ ε̄ nu ndwey wε̄m dvù. ⁸Bonyii bò fuute nu ke enu κε̄ ben ε̄ bó sekecii, geenε̄n κε̄ me nu η̄ke enu beene sekecii κε̄.”

⁹Ε̄ kebombom ke Bojuu le ke yuw λε̄ Jisos nu jò, ε̄ bó mum to jò. Κε̄ bó to to κε̄ ε̄ ε̄ nu nje Jisos maan̄ κε̄. Bó to to tε̄n keeyε̄n Laasalus wvù Jisos to bvuseε̄ ȳi kpwe le. ¹⁰Nonε̄n, ε̄ bocee ncese bo baay baay no kaake λε̄ bó nu eyu tε̄n Laasalus, ¹¹njefo ε̄ to nu

---

12:1 11:1-2   **12:2** Luk 10:40   **12:3** Luk 7:37-38   **12:4** 6:71;
 13:2, 27; 18:2; Mat 10:4   **12:5** Yε̄sa 58:7; Mat 19:21; Jε̄m 2:15-16
12:7 19:40   **12:8** Dito 15:11   **12:9** 11:43-44   **12:11** 11:45

nje wvú wvù Bojuu nteen to cin'yi bó le leese wase fitele ε è nu yî Jisos e.

ε Jisos ley Jelusalém diεwε Nfon e

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² ε εkfun buy yuu, ε kebombom ke bonyii le kè to toε fô ηkaw e yuw le Jisos nu ê je too Jelusalém.

¹³ ε bó mum jo bidaayεε buy keegen efiisen wvú ê je. ε bó gen no wvuuyi gayte le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo' le leεε! Nyo' nu ε laη kembonen yî wee wvù too ê diee di Tata le leεε! ε nu wvú Nfon wvu Islael leεε!” ¹⁴ ε Jisos gom waa kembεεbey, ben. ε fí mum no nu no bó to saηεε le,

¹⁵ “Bonyii bo Sayon, fo ben efanè ke.

Ben etaa eyen, Nfon wene too lo, ε wvú ε ben yî waa kembεεbey e.”

¹⁶ Ke boom bo Jisos e bo ηgoo le to nu ε kiεε fiεε fí fiεε fin dunçi fonkew ke. ε Jisos ke dioo ley wase bvukuke bwew e, ε bó mum kume le bó to saη fiεε fin ε è nu ekumε wvú, ε fí ε kooy wase bô wvú ke no bó to saηεε. ¹⁷ Kebombom kè to nu bô bo Jisos diuu di wvú to tenεε Laasalus ê jem bvuse yî kpwe le to nu ε gen bô nsee no bó to yenεε. ¹⁸ ε shiee wvù kebombom kedvu to buyεε keegen efiisen wvú ê je to nu nje bó to nu ε yuw le wvú to nu ε ge fiεε fin fí dunçi bvukuke bvù Nyo' le. ¹⁹ ε Bofalasii yen nen mum no jemyi εbonebon le, “Ke ben nu ε yen? Ke fiεε nu dvú fí è nulo é ben ebvuu ege ke. Wøj tfuu nu ε shfum wase ε bi wvú le.”

ε Boglek bomew no shieele keeyen Jisos e

²⁰ Bonyii bomew to nu ηgoo bonyii bò to benεε Jelusalem keebunle Nyo' kefew ke ηkaw e kin ε è nu Boglek. ²¹ Ε Boglek ban γεν γεν Filew wvù to nen'yεε ê kelaante kè Bεsayda le ê keba kè Galilee le, gay ê wvù le, “Ngaywee, bese shieele keeyen Jisos e.”

²² Ε Filew mum γεν be Andulu dvù, ε bô wvù mum γεν see ê Jisos. ²³ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Kefew nu ε kocen wase kè wee wvù diee nu Waawee nu ekenke diee di kuuke. ²⁴ Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy le, é ηgow fiεε baa egbwe yí nshε le ekpwe, é yí emεy ke enu yí emben. Geenεn é yí kpwe lo, é yí ke eyum mvuntam nteen. ²⁵ Wee wvù koonke nshii we baay nu ke elase nshii wvudvu, ε wee wvù bane nshii we yí won wvun e nu ε wvù gεεle lo keeke ekenke nshii wvù mεy lo. ²⁶ Ε wee lemte me le, tu wvù kenke keebii me le, ε naa fεε fô me nu, é wee wεm lemme enù ten fó. Ε wee lemte me le, tu Icεm nu ke ebuw wvù.”

Ε Jisos jeme εkumε kpwe ye

²⁷ Ε Jisos nε gay le, “Keseen nu ε fitele buuke lo me. Ε nulo é me engay le la? Le Icεm ebvuse me ente jo kefew ke ηgew e kin e? 'Aay, è nu nje kefew kedvu kin wvù me nto ntoε. ²⁸ Icεm, geε é diee diuw ekuuke.” No wvù jeme nonεn, ε diεw shii fowe le, “Me nu ε ηge wase dí ε no kuuke, ε me mbεε ηke embvuu enge.”

²⁹ Ε kebombom kè to leeme fó dīoo yuw diεw yidvu, gay fibole le, “Ε baykene jan.” Ε bomew gay

---

12:21 1:44; Luk 19:3; 23:8   **12:23** 2:4; 12:16   **12:24** Mat 10:39; 16:24-25; 1Kol 15:36   **12:26** 14:3; 17:24   **12:27** 12:23; Mat 26:38
12:28 17:1; Mat 3:17; 17:5

le, “E jemyi nceendaa Nyo' ê wvú.” ³⁰ E Jisos tfuse le, “Diεw yin to nje yene. Ke yí to nje yem ke. ³¹ Keseen nu wase kefew kè bó nu esaw woŋ wvun. Keseen nu ε bó nu eshwaw nfon wvù saake woŋ wvun. ³² Geenεn ε fiem nu ε seke bó ε ke ε njεyse me fowe, é me enɔufe bonyii bocii é bó eto yí yem e.” ³³ Jisos to jemyi nonεn duŋci ε è nu kfuu kpwe yí wvú nu ke ekpwe. ³⁴ E kebombom ke bonyii le tfuse ê wvú le, “Bese yuuke ê Nwa' bonci le ε Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu ke efele. Wo ε ghan nεε ε sε no duu le bó keŋke keeke njεyse wee wvù diee nu Waawee fowe? Wee wvù diee nu Waawee wvudvu nu wvù la?” ³⁵ E Jisos gay ê bó le, “N'yuú nu enu ben ε bó ke yí kefew e caan. Ben emum elenè no ben keŋke n'yuú ben ε bó, fò kejiwε ke nε ebaŋ ben. Ke wee wvù lene ê ejiwε le ké no kee fô wvù gene ke. ³⁶ No ben keŋke n'yuú ben ε bó, ben ebee n'yuú wvun e, wvu le ben emum enu boom bo n'yuú le.”

Diεw Jisos nu ke esaw wee wvù nu ε faŋ keefiŋen diεw yidvu

No Jisos jemyεε mwεεm mvun nεn, mum nε gen nyiim. ³⁷ Naa no wvú to nu ε cim ge mwεεm nteen mvù duŋci bvukuke bwew ε bó yεn, bó to baa lese fitele yí ye le ke. ³⁸ E fí to nu nonεn wvu le fí ekocεn no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to jemyεε le, “Tata, è nu yεε dvú wvù nu ε bee fiεε fí bese jemyi le?
E è nu ê baa wvù Tata nu ε duŋce mvuŋgay mvu kebo kew e?”

12:31 5:22; 14:30; 16:11   **12:32** 3:14   **12:33** 18:32   **12:34**
Mben 89:36-37; 110:4; Esek 37:25; Jon 12:23; 3:14   **12:35** 7:33; 8:12
12:36 5:13   **12:37** 16:9   **12:38** Yesa 53:1; Lum 10:16

39 Nonen ke è to nulo é bó elese fitele yî ye le ke, njefo Yesaya to nu ε bvuu jeme bvudvuu bvumew e le,

40 “Wvú nu ε ban ejise εbo, ε ge mvuntelem mvubole ε no lee, wvu le fo bó eyenè mwεem e bô ejise εbo, ekeè mwεem ê mvuntelem mvubole, ekase etu jim é me enfε bó.”

41 Yesaya to jemyi mwεem mvun njefo wvú to nu ε yen wase bvukuke bu Jisos e, mum no jemyi ekumε wvú. 42 Naa no bonyii to baa cim nu keelese fitele yî Jisos e, nu ε bonyii nteen bò to nu naa bikuu bi won e to lese fitele yî ye le, geenen fanε yaa nu keejeme bô dew yibo ke, njefo bó to fane Bofalasi le fo bó ke ekun bó yew bunle le. 43 ε bó to fane nonen njefo bó to koonke keekenke mbense ε è nu wvù nen'yi fô bonyii le efey keekenke ε è nu wvù nen'yi fô Nyo' le.

44 ε Jisos ne fun foweεwe gay le, “Wee wvù nu ε lese fitele yî yem e, nu ε wvú yaa lese ε è nu yî yem e ke. Wvú lese ε è nu yî wee wvù tum me le. 45 ε wee yen me le, tu wvú yen ε è nu wee wvù tum me le. 46 Me nu ε nto ê won jan diεwe n'yu le wvu le naa yeε wvù nu ε lese fitele yî yem e wvú saa ebvuu emεy enu ê ejiwε le ke. 47 ε wee yuw diεw yem, ε fanε yaa egεε, me nsaa enlese wvú ηγεω e ke, njefo ke me nto nto keenlese bonyii bo yî won wvun e ηγεω e ke. Me nto nto keemboyse lo bó. 48 Wee wvù nu ε ma me ε fan keefiisen diεw yem kenke fiε fi nu ke esaw wvú. Diεw yi me nu ε njeme ê wvú

12:40 Yesa 6:10   12:41 Yesa 6:1-3   12:42 2:23; 9:22   12:43
7:18   12:44 5:24   12:45 14:9; 5:18   12:46 12:35-36   12:47
3:17; 5:22

nu fiεε fi nu ke elese wvú ηγεω e diuu di fokemεse. ⁴⁹ Fí nu nonεn njefo ke me njemyi ε è nu ê mvunḡay mwem e ke. Icεm wvù tum me nu wvú wvù gay λε me enjemyì, ε è nya wvú fiεε fi me enjemyì, ε see no me enjemyì. ⁵⁰ Ε me ηkee λε fiεε fi wvú gay λε me enjemyì nu fi nyaa nshii wvù mεy lo. Nonεn fiεε fi me njemyi nu fi Icεm nu ε gay λε me enjemyì.”

13

Ε Jisos cukε bikaa bi boom bew bo ηḡoo le

¹ Ε è ke no nu wase bvù εκfuη nu ebuy eyuu é emum enu Nkaw Danεfey, ε Jisos kiεε λε kefew kè wen nu ecinε won wvun e, ekase egεn fô Icee wen e nu ε kocεn wase. No wvú to koonke bonyii bò è to nu bew yì won wvun e, ε wvú kon bó gen mεse. ² Ε bó ke no diekene fokiεguu, ε dεwle ε lese wase ηkpwawce ê fitele fi Judas wvù waa Semon Iskaliot e λε wvú egese Jisos. ³ No Jisos to kee wase λε Icee wen nu ε nya wase mwεεm mvunciim can wen e, bô λε wen to nε fô Nyo' le ε wen kaase tuu jim fô Nyo' le, ⁴ ε wvú mum nε ê we jo mwεεm mvudien, baayε bikum biew, jo ndvu yì bó shole ye dvú, seη yì mvuntem e, ⁵ mum tfuw joo ê ηkaa le, kew no cukε bikaa bi boom bew bo ηḡoo le dvú, shole bô ndvu yì wvú to seηεε yì mvuntem e yε. ⁶ Ε wvú ke cukε to buy fô Semon Bita le, ε wvú bife ê wvú λε, “Tata, è nu ecukε wo bikaa biem e?”

⁷ Ε Jisos tfuse ê wvú λε, “Kε fiεε fi me ηgee nu ε wo nulo ekiεε keseen ke. Wo nu ke ekiεε ε è nu εjim.” ⁸ Ε Bita gay ê Jisos λε, “Kε è nulo é wo ke eyuu

ecukε bikaa biem κε.” Ε Jisos tfuse ê wvú λε, “Ε me mbaa encukε wo, wo saa eκεηκε fiεε bee wo κε.”
 9 Ε Semon Bitamum gay ê Jisos λε, “Tata, ε ε fεn nu nonεn, tu κε wo nu ecukε κε ε ε nu bikaa biem maan κε. Wo nu ecukε tεn can yεm bô εkolε kem fô.” 10 Ε Jisos gay ê wvú λε, “Wee wvù nu ε cukε wase ye nu ε wvù yuule wase ye yicii, ε shiee yaa bvuu nu keebvuu ecukε efey bikaa κε. Ben nu ε ben yuule wase, geenεn κε ε yaa nu ben bocii bô yuule κε.” 11 Jisos to jemyi nonεn njefo wvù to kee wase wee wvù nu ke egese wvù. Ε nu fiεε fi wvù to gayεε λε, “Κε ben yuule bocii κε.”

12 Ε Jisos ke mεse cukε bikaa bibole, tfume bikum biew, kase γεn tu fô bvudvuu bwew e, mum bife ê bó λε, “Ben nu ε kiεε fiεε fi me ηγε fô ben e fin e? 13 Ben teje me λε Wee N'yεεyi bvuu teje λε Tata, ε ben teje ε ε nu λεn nonεn njefo ε nu fiεε fi me nu. 14 Ε me wvù nu Tata wene bvuu nu Wee wene N'yεεyi nu ε cukε bikaa binεn, tu ben tεn κεηκε keecukε bikaa bi wee noo wee le. 15 Me ηγε nonεn nduηci lo ε ben λε ben egeè tεn no me ηγε fô ben e. 16 Ε me ensee ê ben keceεy keceεy λε κε waa lemme ké no kuuke fele cee εkolε we κε, ε κε wee wvù bó tum lo ké no kuuke tεn fele wee wvù tum wvù κε. 17 Ε ben kee mwεεm mvun, ε no gee mvú, ε njon wvu baay enu wene. 18 Κε me njemyi ε ε nu εκumε ben bocii κε. Me ηkee bonyii bô me nu ε ncaw. Geenεn, ε fí nu λε fiεε fi nu ε N'wa' Nyo' le κεηκε keeke eto ekocεn no bó to saηεε λε, ‘Wee

---

13:10 15:3   **13:11** 6:64, 70-71   **13:12** Mat 20:24-28; 23:8-12;
 Luk 22:27; 1Tim 5:10   **13:15** 1Jon 2:6; Fili 2:5; 1Bi 2:21   **13:16**
 15:20; Mat 10:24   **13:17** Jεm 1:25   **13:18** Mben 41:9; Jon 17:12

wvù diee mwεεm mvudien mwem nu ε nε ε no bii bikaa biem e.' ¹⁹ Me nseηe fiεε fin ê ben keseen é fí sε keeke ekooyi, wvu λε fí ke dioo ε kooy, é ben emum ebee λε è nu naa me wvudvu. ²⁰ Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy λε wee wvù nu ε fiisεn naa wee wvù la wvù è tum me, nu ε wvú fiisene ε è nu me. Ε wee wvù fiisene me fiisene ε è nu wee wvù tum me."

Ε Jisos duηε wee wvù nu egese wvú

²¹ No Jisos jeme mwεεm mvun nεn, ε fitele nε no buuke wvú. Ε wvú nε jeme lo teytey gay λε, "Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy λε wee mvu ben e nu egese me." ²² Ε boom bew bo ηgoo le nε no taayine ye maa laa wvú jemyi ε è nu wee wvù la λε. ²³ Wee mvu ηgoo boom bo Jisos e wvù Jisos to kooηke to yeeme diekene naa mbew ye le. * ²⁴ Ε Semon Bita kpwase wvú gay λε wvú ebife ê Jisos λε laa wvú jemyi ε è nu yεε λε. ²⁵ Nonεn ε wvú yeem γεν yî Jisos e bife ê wvú λε, "Tata, è nu yεε?" ²⁶ Ε Jisos tfuse ê wvú λε, "Ε nu wee wvù me nu enguse bleεd encuw ê nshεw mbase le enya ê wvú." Nonεn ε wvú mum cuw bleεd ê nshεw mbase le nya ê Judas wvù waa Semon Iskaliot. ²⁷ Kε no Judas fi bleεd wvudvu nεn, ε Satan mum ley yî ye le. Ε Jisos gay ê wvú λε, "Yanηεn ege fiεε fi wo gomte keege." ²⁸ Wee mvu ηgoo bó le to baa kiεε fiεε fi wvú jemyi ê wvú nonεn κε. ²⁹ Bomew to kpwaake λε no Judas to nu wee wvù gεεle εκελε nu ε Jisos jemyi ê wvú λε wvú eγεν eguy mwεεm mvù bó shieele keedie

---

13:19 8:24; 14:29; 16:4   **13:20** Mat 10:40   **13:23** 19:26; 20:2; 21:7, 20   * **13:23** Keeshii ediekene nu ε Bojuu to ké nshii fokuse, yeem lo keba kemwaan sε no diekene.   **13:27** 13:2   **13:29** 12:6

Nkaw dvú, keneε le wvú egen enya fiεε ê bonyii bò fuute. ³⁰ No Judas fi bleεd wvudvu nonen ε die, mum buy lo kan mwaan gen. Sekekie to nu wase εntan.

Ε Jisos tefe kpwe ê boom bew bo ηgoo le

³¹ No Judas buyεε wase gen nonen, ε Jisos shεε gay le, “Keseen nu ε bó nu ekew eyene bvukukε bvu wee wvú diee nu Waawee le, emum eyene ten bvukukε bvú è nu bvú Nyo' le yí ye le. ³² Ε bó yen bvukukε bvú Nyo' le yí ye le, tu Nyo' nu edunεε ten bvukukε bvú Waa we le yí wvú wvú Nyo' le. Ε wvú nu edunεε lo kan mwaan. ³³ Boom bem, me nu enu beene ke wase yí kefew e nen caan. Ben nu ke shεε egom me saa eyen ke. No me nto ηgayεε ê Bojuu, nu no me ηgayte ê ben keseen le, ‘Fô me ηgene nu ε ke ben nulo eto fó ke.’ ³⁴ Me nyaa nci ê ben, ε è nu nci wvu fwε le ben dīoo ε shεε no konenè. Ben ekonenè ke naa lenlen no me nu ε ηkon ben. ³⁵ Ε ben sheke ε no konene nonen, é fifin ege é bonyii bocii emum ekiεε le ben nu boom bem bo ηgoo le.”

Ε Jisos gay le Bitā nu ke ema wen

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Ε Semon Bitā mum bife ê Jisos le, “Tata, wo gene ε è nu fεε?” Ε Jisos tfuse le, “Fô me ηgene nu ε ke è nulo é wo ebi me le keseen ke. Wo nu ke shεε se bi.” ³⁷ Ε Bitā kase bife ê wvú le, “Tata, ke è nulo é me mbi wo le keseen nje la? Me nu ηke enya nshii wem keenkpwe nje yo.” ³⁸ Ε Jisos Bife ê wvú le, “Wo nulo enya nshii wo keekpwe nje me? Ε me ensee ê

wo keceey keceey le ke nyimshie nu ke eton se wo e ma wase me bokaŋ botete ke.”

14

Jisos nu Je yì gene fô Nyo' le

¹ E Jisos bvuu jeme ê boom bew bo ŋgoo le le, “Fo ben ecine é mvuntelem mvunen ebuuke ke. Ben elese fitele yî Nyo' le, elese ten fitele yî yem e. ² Yew dvu Icem, nu e bibuw nu dvú nteen. E fi be baa enu nonen, tu me mbaa ŋgayte le me ŋgene nseyse bvudvuu ê ben ke. ³ E me nu ndioo e ŋgen e nseyse bvudvuu ê ben, enkase ento enjo ben é beene enu, wvu le fò me nu, é ben enù ten fó. ⁴ E ben kee wase je yì gene fô me ŋgene.” ⁵ E Toma mum gay ê wvú le, “Tata, ke bese kee fô wo gene ke. Bese nu eghan nee se kiee je yidvu?” ⁶ E Jisos tfuse le, “E nu me je, e è nu me keceey, e è nu me nshii. Ke wee nulo egen fô Icem e se wvú e fey yî yem e ke. ⁷ E ben be kee me, tu ben bee kee ten Icem. E kew yî keseen e nu e ben e kiee wase wvú e bvuu e yen wvú le.”

⁸ E Filew gay ê wvú le, “Tata duŋce Ico ê bese, é bese eyen emum effuu.” ⁹ E Jisos tfuse e wvú le, “Filew, beene nu e ce wase baay nen se wo kee me le? Wee wvù nu e yen me le, nu e wvú e yen wase Icem e. Wo nulo eghan nee le se ebvuu egayte le me enduŋce Icem ê ben? ¹⁰ Wo baa bee le me nu yî Icem e, e Icem nu yî yem le? Njeme wvù me njemyi ê ben nu e ke me njemyi yî mvuŋgay mwem e ke. Icem wvù nu yî yem e nu wvù gee dilemme diew. ¹¹ Ben ebee me le le me nu yî Icem e, e Icem nu yî

yem e. E ben baa bee me le nje fiε fi me ηgayte, é ben bee nje dilemme di me ηgee le. ¹² E me ensee ê ben keceey keceey le wee wvù nu ε lese fitele yî yem e nu ke egee tεn dilemme di me ηgee. E wvù nu ke ege dilemme efey naa di me nu ε ηge, njefo me ηgene wase fô Icem e. ¹³ Naa la fi ben ε bife ê diee diem e, é me ηge fí, wvu le Icee Wan nulo ekeηke diee di kuuke nje Wan. ¹⁴ E ben bife naa la ê diee diem e, é me ηge fí.

E Jisos kaw bonyii bew bô Keyoy ke Yuule

¹⁵ E ben koonke me, é ben egεlè bonci bem, ¹⁶ é me ηke enleke é Icem é wvù enya ben bô wvumvu Wee Nfi é wvù enu ben ε bó sekeci. ¹⁷ Wee wvun nu Keyoy ke keceey e. Ke wvù nu wee wvù è nulo é bonyii bô è nu bo yî won wvun e efiisen wvù ke, njefo ke bó yene wvù le keηε kee wvù ke. Ben nu finen ε ben kee wvù, njefo wvù cee ben ε bó, ε wvù nu ke enu yî yene le.

¹⁸ Ke me nu ηke encine ben e é ben enu diewe boom bo bonkfu le ke. Me nu ηke enkase ento enu beene. ¹⁹ E shεete wase caan é bonyii bô è nu bo yî won wvun e saa ebvuu eyen me le ke. Geenεn, ben nu ke eyen me le. No me nu ηke enu dvù, nu ε ben tεn nu ke enu dvù. ²⁰ E nu ke enu εbvubwe é ben ekiε le me nu yî Icem e, ε ben nu yî yem e, ε me nu yî yene le. ²¹ Wee wvù kee bonci bem gεle, nu wvuwe wvù koonke me. E wee wvù koonke me nu ε Icem nu ke ekoonke wvù. E me nu ηke enkoonke tεn wvù, enduηce ekole kem ê wvù.” ²² E Judas

14:13 15:16; 17:1   **14:15** 14:21, 23; 15:10; 1Jon 5:3; 2Jon 6

14:16 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; 1Jon 3:24; 4:13; Lem 1:4; 2:4   **14:17** 1Kol 2:10-16   **14:19** 16:16; 8:14   **14:20** 5:18

14:21 14:15

wvumvu (ε è yaa nu κε we wvù bó tenje le Iskaliot κε) bife ê wvú le, “Tata, fí ghan nεε le fí wo nu ke edunεε ekole kuw ε è nu ê bese, ε è yaa nu ê bonyii bò è nu bo yî won wvun e κε?” ²³ Ε Jisot tfuse ê wvú le, “Ε wee koonke me, é wvú egεelè njeme wεm, é Icεm ekoonke wvú, é bee Icεm ke eto fô wvú le ecee bee bó. ²⁴Κε wee wvù baa koonke me ké no gεele njeme wεm κε. Κε njeme wvù ben yuuke nu wεm κε. Ε nu wvu Icεm wvù tum me.

²⁵ Mwεεm mvun nu ε me njemyi ê ben mbεε beene. ²⁶ Geenεn, Wee Nfi wvù è nu Keyoy ke Yuule wvù Icεm nu ke eciinse ê diee diem e nu ke eyεεyi ben bô mwεεm mvunciim ebvuu ege é ben ekumyi mwεεm mvunciim mvù me nu ε njeme wase ê ben. ²⁷ Me nu ε ηγεε nyεkeey le wvú enu ben ε bó. Me nyaa nyεkeey wvù è nu wvu wεm ê ben. Κε me nyaa nyεkeey wvun ê ben no bonyii bò è nu bo yî won wvun e ké no nyaa κε. Fo ben ecine é mvuntelem mvunεn ebuuke kenεε κηke jan κε. ²⁸ Ben nu ε yuw wase no me ηgayte le me ηgene wa lo, ε me nu ηke εηkase ento enu beene. Ε ben be koonke me, tu ben bee elanlanε lo, njefo me ηgene ε è nu fô Icεm e, no Icεm kuuke fele me. ²⁹ Keseen nu ε me ε njeme wase fiεε fin ê ben é fí sε keeke ekooy, wvu le fí ke dioo ε kooy, é ben emum ebee me le. ³⁰ Κε me mbεε embvuu enshe enjemyi beene baay κε, njefo nfon wvù saake won wvun too wase. Κε è nu le wvú κηke mvunγay ê me ê we κε. ³¹ Geenεn, me ηgee ε è nu no Icεm nu ε gay le me εηγεè wvu le bonyii bò è nu bo yî won wvun e nulo ekiεε le me

---

14:23 Mwεm 3:20   **14:24** 7:16   **14:26** 14:16   **14:27** 16:33;
 20:19, 21   **14:28** 8:14   **14:29** 13:19   **14:30** 12:31   **14:31**
 15:10; Mat 26:46

ηκοονκε Icem. Ben eja we é bó enε.”

15

Jisos nu kete ε bonyii bew nu tíεw yidvu

¹ “**Ε** nu me twen kete ke mvuntam e ke **εεεy εεεy**, ε Icem nu wee wvù seysee twen wvudvu. ² **Τίεw yεm** yicii yì baa yumte mvuntam, nu ε wvù ke faashe bvuse, ε yì yumte mvuntam nu ε wvù ke seyse kpweεε wvu le yì eyuule emum eyumte mvuntam nteen. ³ Njeme wvù me njeme wase ê ben nu ε ge wase ben ε no yuule. ⁴ Ben emεy enù yì yεm e, é me enu tεn yì yene le. Ke tíεw nulo eyum mvuntam εyineyin se yì nu yì kete le ke. **Ε** nu ke leηλεη no ke é nulo é ben ege fiεε se ben nu yì yεm e ke. ⁵ **Ε** nu me twen kete ke mvuntam e, ε ben nu tíεw yidvu. Wee wvù nu yì yεm e ε me nu tεn yì ye le, nu wvuwe wvù nu diεwe tíεw yì nulo eyumte mvuntam nteen e, njefo é me mbaa enu, wee saa ege fiεε ke. ⁶ Wee wvù nu se wvù ε mεy ε no nu yì yεm e nu diεwe tíεw yì bó efasse elan lo, é yì eyumtεn e. Kfuu yiye tíεw nu ε bó nu ke ebaance elan ê ηgyu e é yì efie lo. ⁷ **Ε** ben mεy ε no nu yì yεm e ε diεw yεm nu yì yene le, ben é bife naa la fi ben shieele, é bó ege fí fô ben e. ⁸ **Ε** ben nu diεwe tíεw yì yumte mvuntam nteen e, é fifin enyaa diee di kuuke ê Icem, emum eduñci le ben nu bonyii bem bo ηgoo le.

⁹ No Icem koonke me nu ke leηλεη no me ηkoonke ben. Ben emum emεy enù ente jo kenkonen kem.

15:1 Os 10:1; Yeεa 5:1-7; Yeli 2:21; Mben 80:8-16   **15:2** Mat 3:10
15:3 13:10   **15:4** 6:56; 15:7, 10, 16; Lum 11:17-18; 2Kol 3:5; 4:7;
1Jon 2:6, 28; 3:6, 24   **15:6** Mat 7:19   **15:7** 15:16   **15:8** 14:13;
17:1   **15:9** 13:1; 5:18

10 **Ɛ** ben gεεle bonci bem, é ben emεy enu ente jo kenkonen kem, ke no me nu ε ηγεε bonci bo Icεm e ε mεy ε no nu ente jo kenkonen kew. 11 Mwεεm mvun nu ε me njemyi ê ben wvu le njon wεm nulo enu fô ben e, é ben emum ekenke njon wvù nu ε yiηsen. 12 Nci wεm nu wvun wvù nu le ben ekoηenè ke no me ηkoηke ben. 13 Ke kenkonen kemew bvuu nu dvú kè kuuke fele kè le wee enya nshii we ekpwe nje nsáa ye ke. 14 **Ɛ** ben gee fiεε fi me ηgayte le ben egeè, tu ben nu nsáa yεm. 15 Ke me mbvuu nteηe ben le boom bo lemme le ke, njefo ke waa lemme ké no kee fiεε ficii fi cee εkolε we gee ke. Me nteηe wase ben le nsáa yεm njefo fiεε ficii fi me n'yuw ê Icεm nu ε me ε ηge wase ben ε kiεε. 16 Ke è to caw ben me ke. **Ɛ** to caw me ben, mbaa ηγεε le ben egen enu diεwε tíεw yì yumte mvuntam e, mvuntam ε è nu mvù nu ke emεy nu dvú le. **Ɛ** ben gee nonen, naa la fi ben ε bife ê Icεm ê diee diem e é wvù enya ê ben. 17 Nci wvù me nyaa ê ben nu ke wvun wvù le, ben ekoηenè.

Ɛ Jisos gay le woη wvun nu ke ebane bonyii bowene

18 **Ɛ** bonyii bò è nu bo yî woη wvun e bane ben, é ben no kee le bó to yaw kew no bane ε è nu me ε se no bane ben. 19 **Ɛ** ben be nu bonyii bo yî woη wvun e, tu bonyii bò è nu bo yî woη wvun e be koηke ben diεwε bonyii bobole. Geenεn, ke ben baa nu bonyii bo yî woη wvun e ke. Me nu ε ncaw wase ben ε mbvuse ente jo bonyii bo yî woη wvun e. **Ɛ**

15:10 14:15   **15:11** 16:22, 24; 17:13; 1Jon 1:4   **15:12** 13:34;
 1Jon 4:11   **15:13** 10:11   **15:16** 14:13; 15:7; 16:23-24; Mat 18:19;
 1Jon 3:22; 5:14-15; Jon 6:70; 13:18   **15:17** 13:34   **15:18** 7:7

nεε fiεε fi bonyii bò è nu bo yî won wvun e bane ben. ²⁰ Ben ekume njeme wvù me nto njemyεε ê ben λε κε waa lemme ké no kuuke fele cee εkolε we κε. Ε bó bone bikaa ê me εjim, tu bó nu ke ebon tεn ê ben εjim. Ε è be nu λε bó yuuke njeme wεm e, tu bó nu ke eyuw tεn wene le. ²¹ Fin nu fiεε fi bó nu ke ege bó ben nje me, njefo κε bó yaa kee wvú wvù to tumεε me κε. ²² Ε è be baa nu λε me nu ε nto ε njeme ê bó, tu bó be baa eκεηke jay κε. Geenεn, keseen nu ε κε bó κεηke fiεε keetanε diuw dvú yî bibefe bibole κε. ²³ Wee wvù bane me nu ε wvú bane Icεm tεn. ²⁴ Ε è be baa nu λε me nu ε ηge kfuu dilemme di wee ke baa yuu ge wase εntelεη jo bó, tu bó be baa eκεηke jay κε. Geenεn bó nu ε yεn, ε no bane κε me noo Icεm. ²⁵ Fifin nu nonεn keege é diεw eto ekocεn no bó to sanεε ê Nwa' bonci bobole λε,
'Bó ban me εcici.'

²⁶ Geenεn, Wee Nfi wvù me nu ηke enciinse nu ke eto ε wvú nε fô Icεm e. Wee Nfi wvun nu wvù è nu naa Keyoy ke kecεεy e kè nεn'yi fô Icεm e. Seke wvú ε to, wvú nu ke eben jim nsaw wεm. ²⁷ Ben tεn nu ke eben jim nsaw wεm, njefo ben nu ε no nu beene ε κεw fonκεw.”

16

¹ “Me njemyi mwεεm mvun mvunciim ê ben wvule fo ben ke egbwe yî mbee wene le κε. ² Bó nu ke ekuη ben yéw bunle le. Yî kecεεy e, kefew too lo kè wee nu ke edioo yuu wee mvu ben e, eyuu

---

15:20 13:16   **15:21** 16:3   **15:22** 9:41   **15:23** Luk 10:16; Jon 5:23; 1Jon 2:23   **15:24** 5:36   **15:25** Mben 69:4; 35:19   **15:26** 1:15; 5:36; 14:16; 1Jon 5:6-9   **15:27** 1:14; Lem 1:8; 1Jon 1:2; 4:14
16:2 9:22

kpwaake ɛ wen gee ɛ è nu lemme di jee fô Nyo' le. ³ Ɛ bó nu ke egee nonɛn, njefo ke bó baa kɛɛ wase Icem kɛnɛɛ me ke. ⁴ Me njemyi mwɛɛm mvun mvunciim ê ben nɛn wvu ɛ seke kefew kedvu ɛ kocɛn, é ben ekume ɛ me nto nu ɛ njeme wase ê ben ɛkumɛ mvú.

Lemme di Keyoy ke Yuule nu ke eto egee

Me nto mbaa njeme mwɛɛm mvun ê ben fonkɛw ke, njefo me nto nké no nu ke beene. ⁵ Keseen nu ɛ me ntuu wase jim fô wvú wvù to tumɛɛ me le. Geenɛn, wee mvu ben e baa cim bife ê me ɛ laa me nɛne fɛɛ ɛ. ⁶ Ben nu yii yii njefo me nu ɛ njeme wase mwɛɛm mvun ê ben. ⁷ Naa no fí cim nu nonɛn, é me ensee ê ben keceey ɛ, è nu lo fiɛ fi jee fô ben e ɛ me nɛn. Ɛ me nu se me ɛ nɛn, Wee Nfi wɛ saa eto fô ben e ke. Geenɛn, é me nɛn lo, emum enciinse wvú fô ben e. ⁸ Ɛ wvú nu ke edioo ɛ to, etooshe bonyii bò è nu bo yí won wvun e, ege é bó eyɛn kebefɛ kebole, ege é bó eyɛn fiɛ fi è nu nce wvu teytey, ege tɛn é bó eyɛn fi è nu nsaw Nyo'. ⁹ Wvú nu ke ege é bó eyɛn kebefɛ kebole no bó baa lese fitele yí yɛm e ke, ¹⁰ ege é bó eyɛn fiɛ fi è nu nce wvu teytey no me nɛne wase fô Icem e, ɛ ben yaa bɛɛ ke ebvuu eyɛn me le ke. ¹¹ Ɛ wvú nu ke ege é bó eyɛn fiɛ fi è nu nsaw Nyo' njefo nfon wvù saake won wvun nu ɛ nsaw ɛ koo wase wvú.

¹² Me mbɛɛ nkɛnkɛ naa mwɛɛm nteen keenjeme ê ben, geenɛn ke è nulo é mvú eley bitem binɛn e keseen ntay ke. ¹³ Seke wvú wvù Keyoy ke keceey e

---

16:3 15:21   **16:4** 13:19   **16:5** 8:14   **16:6** 16:22   **16:7**
 14:16   **16:8** Lem 24:25   **16:9** 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26;
 12:37   **16:11** 12:31   **16:13** 14:16; 15:26; Lem 16:6-10; 1Jon 2:27

ε to, efi ben é ben ekiεε kecεεy kecii. Kε wvú yaa nu ke ejemyi ε è nu yî mvunḡay mwew e kε. Fiεε ficii fi wvú nu ε yuw nu fí fi wvú nu ke ejemyi, mum seḡe ê ben mwεεm mvù nu ke eto. ¹⁴ Wvú nu ke eduḡce bvukukε bwem, no wvú nu ke ejoo ε è nu fiεε fi è nu fiem seḡe ê ben. ¹⁵ Fiεε fi Icem e ficii nu fiem. Ε nεε fiεε fi me ḡgayte λε wvú nu ke ejoo ε è nu fiεε fi è nu fiem seḡe ê ben.

Yii boom bo ḡgoo le bo Jisos e nu ke etu nlanḡan

¹⁶ Ε shεεte wase caan ben saa ebvuu eyen me le kε, dioo ε moocε caan é ben ebvuu ekase eyen me le.” ¹⁷ No Jisos jeme nonen, ε boom bew bo ḡgoo le bomew ḡhay εbonεbon λε, “Ε se nu la fi wvú gayte ê beene λε, è shεεte wase caan beene saa ebvuu eyen wen e kε, ke dioo ε moocε caan ebvuu ekase eyen wen e, bô λε wen ḡene fô Icee wen e? ¹⁸ Fiεε fi wvú se duu λε è shεεte wase caan se nu naa λε la? Kε beene baa kίεε fiεε fi wvú jemyi nonen kε.”

¹⁹ Ε Jisos dioo kίεε λε bó gomte keebife ê wen fiεε fi wen jeme, mum bife λε, “Ben ḡhayte εbeneben ekumε fiεε fi me ḡgayte λε, ‘Ε shεεte wase caan ben saa ebvuu eyen me le kε, ke dioo ε moocε caan é ben ebvuu ekase eyen me le’ le? ²⁰ Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy λε, ben nu ke ebeele kpwe, fuunḡe ε bonyii bô è nu bo yî wonḡ wvun lanḡanḡe lo fibole. Ben nu ke enu yî yii le, geenen ε yii yene yin nu ke enε etu nlanḡan. ²¹ Kpwoon ké dioo nu yî lume le, no yuuke nsase, njefo kefew kew keeboo nu ε kocen wase. Ε wvú ké dioo ε boo wase wan, wvú saa ebvuu ekumyi nsase wvudvu kε, njefo wvú yuuke wase ε è nu njonḡ λε wee wvu wum nu ε to

yî woŋ e. ²² E nu ke no fî nu fô ben e keseen. Ben nu yîi yîi, geenεn ε me nu ŋke endioo ε ŋkase ε n'yεn ben e, ε ben ekeŋke wase ε è nu nlanlanj fô mvuntelem mvunen e, ε wvuwε nlanlanj nu ke enu wvù wee yaa nulo ke efi ê ben ke. ²³ E nu ke enu kefew kekiε le, ben saa ebvuu ebife fiεε ê me ke. E me ensee ê ben keceεy keceεy le, ε ben bife naa la ê Icεm, ε wvù enya fiεε fidvu ê ben ê diee diem e. ²⁴ E keW lo ε to ε buy keseen e, nu ε ben ke baa bife wase fiεε ê Icεm ê diee diem e ke. Ben ebife, ε ben ekeŋke, wvu le nlanlanj wene eyiŋsen.

²⁵ Me njemyi njeme wvun ε è nu ke ê bonŋan e, geenεn kefew too lo kè me n'yaa mbεε ŋke embvuu enjeme ê ben ê bonŋan e ke. Me nu ŋke enjemyi wase ê ben ε è nu endan ekumε Icεm. ²⁶ E nu ke enu kefew kekiε le, ε ben biite fiεε ê Icεm ê diee diem e. Ke me ŋgayte ê ben le me nu ŋke enlεke fiεε ê Icεm ben e ke. ²⁷ Icεm keβεε koonke ben, njefo ben nu ε koŋ me ε bvuu ε bee le me nε fô wvù wvù Icεm e. ²⁸ Me nto nε fô Icεm e nto yî woŋ wvun e, ε no nen'yi wase yî woŋ wvun e ntuu jim fô Icεm e.”

²⁹ No Jisos jeme nonεn ε boom bew bo ŋgoo le bεnse lo gay le, “Anghaa! Wo jemyi naa keseen teytey ε è yaa bvuu nu ê bonŋan e ke! ³⁰ Keseen nu ε bese ε yεn wase le wo kee mwεεm mvunciim yaa ceYTE le wee ke ebife ke lo fiεε ê wo ke. Fifi nu ε ge bese ε mum ε bee le wo nε fô Nyo' le.” ³¹ E Jisos tfuse ê bó le, “Ben fεn nu ε bee keseen e? ³² Kefew too lo, ε kí ε to naa wase, kè ben nu ke etawse mwaanj mwaanj ε wee ege ne ê wvù yew, cine me le me εmbeŋ. Geenεn ke me nu me εmbeŋ ke, njefo Icεm

nu bee wvú. ³³ Me njemyi mwεεm mvun ê ben wvu ε no ben nu yí yem e, ben emum ekeηkè nyεkeey. Yí wonη wvun e nu ε ben keηke bonηew, geenεn ben esakenè. Me nu ε nso wase wonη wvun.”

17

Ε Jisos bunle fô bonyii bew e

¹ Ε Jisos ke jeme njeme wvun mεse, mum nε cake εjise taa we bunle ε, “Icem, kefew nu ε kocεn wase. Duηce bvukuke bvu Waa wo le wvu ε Wan tεn nulo eduηce bwuw bvukuke. ² Wvú nulo eduηce njefo wo nu ε nya mvuηgay ê wvú ê we jo wee wvu wum tfuu ε wvú enya nshii wvù mεy lo ê boba bocii bò wo nu ε nya ê wvú. ³ Ε nshii wvù mεy lo wvun nu fin fi ε bó ekeè wo wvù è nu ke wo Nyo' wvu keceey, ebvuu ekee tεn me wvù Jisos Klistu wvù wo to tumεε le. ⁴ Me nu ε nduηce wase bvukuke bwuw yí nshε le no me nu ε mεse lemme dì wo to nyaε ε me enlem e. ⁵ Yí keseen e Icem, kase enya me bvukuke mbew yo le bvù me nto nshee ηkeηke fwele ε wonη se ke kew e.

⁶ Me nu ε nduηce wase wo ê bonyii bò wo to baayεε ê wonη jan nya ê me le. Bonyii ban to nu buw, ε wo mum nya bó ê me. Ε bó nu ε yuw diεw yo le. ⁷ Bó nu ε kiεε wase keseen ε fiεe ficii fi me ηkeηke nu ε fí nε ε è nu fô wo le. ⁸ Me njemyi nen njefo me nu ε nya wase diεw yì wo to nyaε ê me ê bó, bó ε fiisen, ε mum ε kiεε yí keceey e le me nε fô wo le, ε bee tεn le è to tum wo me. ⁹ Me mbunlee

---

16:33 7:7; 14:27; 1Jon 5:4   **17:1** 2:4; 11:4; 12:16, 23, 41; 13:31-32; 14:13; 15:8; 16:14; 17:10, 22, 24   **17:2** 3:35; 5:24; Mat 28:18   **17:3** 1Jon 5:20   **17:4** 4:34   **17:5** 1:1-2; 8:58; 17:24   **17:6** 17:26

nɛn ɛ è nu fô boban e. Kɛ me mbunlee ɛ è nu fô boba bò è nu bo yî won wvun e kɛ. Me mbunlee ɛ è nu fô boban bò wo nu ɛ nya ê me le, njefo è nu bonyii buw. ¹⁰ Bonyii bocii bò me ηκεηκε nu bonyii buw, ɛ bonyii bocii bò wo κεηκε nu bem. Ɛ nu yî bó le wvù bvukukɛ bwem yen'yi. ¹¹ Keseen nu ɛ me n'yaa mbɛɛ ê won jan kɛ. Geenen bó bɛɛ ê won jan, ɛ me ηkaase wase ntoo fô wo le. Icɛm wvù yuule, gɛɛɛ bó ê diee diuw dì wo nu ɛ nya ê me le, wvu ɛ bó nulo enù yî wee le mwaan kɛ naa no bee wo nu yî wee le mwaan.

¹² Seke me nto nu bee bó, me nto nu ɛ ηɛɛ bó ê diee diuw dì wo nu ɛ nya ê me le. Me nu ɛ nɛyɛy bó wee mvu bó le baa la, ɛfey kɛ wvu wvù to nu wase wee wvù nu ke ela le. Ɛ fifin to nu wvu ɛ fiɛ fi bó sanɛɛ ê N'wa' N'yo' le eto ekocɛn. ¹³ Keseen nu ɛ me ηkaase wase ntoo fô wo le, ɛ mwɛɛm mvun nu ɛ me njemyi mbɛɛ yî won wvun e wvu ɛ è nulo é bó ekeηκε njon wvu wɛm ɛ wvú ɛ yiηsen yî bó le. ¹⁴ Me nu ɛ nya wase diɛw yo can yibole, bonyii bò è nu bo yî won wvun e ɛ mum ɛ no bane bó njefo kɛ bó nu bonyii bo yî won wvun e kɛ, ɛηηη no kɛ me nu wee wvu yî won wvun e kɛ. ¹⁵ Kɛ me mbunlee nɛn ɛ wo ebvuse lo bó yî won wvun e kɛ. Me mbunlee ɛ è nu ɛ wo egemgem bó fo bó eley can wee kebefɛ wɛ le. ¹⁶ Kɛ bó nu bonyii bo yî won wvun e kɛ, ɛηηη no kɛ me nu wee wvu yî won wvun e kɛ. ¹⁷ Seyse bó egɛɛ é bó eyuulɛ ente jo keɛɛy. Diɛw yo nu keɛɛy. ¹⁸ No wo to tumɛɛ me yî won wvun e, nu kɛ ɛηηη no me nu ɛ ntum bó yî won wvun e. ¹⁹ Me ɛ mum

---

17:10 15:8   **17:11** 6:39; 13:18; 10:30; 17:21-23; Gal 3:28   **17:13**
 15:11   **17:14** 7:7; 8:23   **17:15** Mat 6:13; 2Tɛs 3:3; 1Jon 5:18
17:18 20:21

ε nseyse ekole kem ε ηγεε nje bó, wvu le è nulo ten é bó eseyse bibole bikuu egεε yî kecεεy.

²⁰ Ke me mbunlee ke ε è nu fô bonyii ban e maan ke. Me mbunlee ten fô bonyii bocii bò nu ke eyuw diεw yibole elese fitele yî yem e. ²¹ Me mbunlee le bó bocii ke enu yî wee le mwaan ke naa no wo wvù Icem nu yî yem e ε me nu yî yo le. Me mbunlee le bó ten ke enu yî yese bee wo le wvu le bonyii bò è nu bo yî won wvun e ebee le è to tum wo me.

²² Bvukuke bvù wo to buwεε me dvú nu ε me ε nya wase ê bó wvu le bó nulo enù yî wee le mwaan, ke naa no bee wo nu yî wee le mwaan, ²³ ε me nu yî bó le, ε wo nu yî yem e. Le bó elooci nù yî wee le mwaan, nonen é bonyii bò è nu bo yî won wvun e emum ekiεε le è tum wo me, ε wo koonke bó ke naa no wo koonke me. ²⁴ Icem, me nshieele le boba bò wo nu ε nya ê me ke enu ten bee bó fô me nu, wvu le bó ke eyen bvukuke bvù wo to nyaε ê me nje kenkonen kuw fô me le ε won wvun se ke kew e.

²⁵ Eey Icem wvu teyey, ke bonyii bò è nu bo yî won wvun e kee wo ke, geenεn ε me ηkee wo, ε bonyii bem ban nu ε kiεε le è tum wo me. ²⁶ Me nu ε ηge wase bó ε kiεε wo, ε me mβεε ηke engee ke ε bó kee wo, wvu le kenkonen kè wo nu ε kon me dvú nulo enu yî bó le, ε me ten nu yî bó le.”

18

*É bó tum bonyii bo nci le ε bó gen koo Jisos
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)*

¹ Ε Jisos ke bunle mεse, ε bô boom bew bo ηgoo le nε fô, γεν lente kelone kè bó teje λε Kidlon, buy kewvu keki fô wεε ketaan wvumew e, mum ley jó. ² Ε to nu ε Judas wvù to gesεε Jisos kee ten bvudvuu bvudvu, njefo Jisos bô boom bew bo ηgoo le to ké no gene taashi fô εfonεfon. ³ Nonεn, ε Judas mum γεν fô bô ηgoo bonyii bo nci le noo bonyii bomew bò to cεyte yew ncese. Bonyii ban nu ε è to tum bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii bó. Bó to gene κηke bin'yεese bô dinguci ε bó ε tfuw noo mwεεm mvu jem e. ⁴ No Jisos to kee wase fiεε fi to nu keeke ekooy bô wvú, ε wvú mum bence to fwe, bife ê bó λε, “Ben gomte ε è nu yeε?” ⁵ Ε bó tfuse ê wvú λε, “Jisos wvu Nasalet.” Ε Jisos gay ê bó λε, “Ε nu me wvudvu.” Ε to nu ε Judas wvù to gesεε wvú leeme bô bonyii bodvu. ⁶ No Jisos gay ê bó λε è nu wen wvudvu, ε bó kaa tu lo jim jim, gbweken fokuse. ⁷ Ε wvú bvuu bife ê bó λε, “Ben gomte ε è nu yeε?” Ε bó tfuse λε, “Jisos wvu Nasalet.” ⁸ Ε Jisos gay ê bó λε, “Me nu ε nsee wase ê ben λε è nu me wvudvu. Ε ben fen gomte ε è nu me, é ben cine ε bonyii ban no gene.” ⁹ Wvú to gay nonεn keege é fí eto ekocen ê diεw yì wvú to jemyεε wase ê Nyo' λε wen to baa lase wee mwaan fô bò wvú to nyaε ê wen e κε. ¹⁰ Semon Bita to κηke nyo jem. Ε wvú mum dvun ê ηku le, cun kentuntnη ke nfwa εkolε ke bocee ncese le ke εcεy dvú, sum. Diee di nfwa wvudvu le to nu Malkus. ¹¹ Ε Jisos gay ê Bita λε, “Kase etfuse nyo yo ê ηku le. Ke me nu en'wu fiko fi ηγεw e fi Icεm nu ε nya ê me le?”

Ɛ bó jo Jisos gen dvú fô Annas e

¹² Ɛ ekolε ke bonyii bo nci le bô ηgoo bonyii bo nci le noo bonyii bô to cεyte yew ncese Bojuu mum ghen Jisos kay wvú bô bokfuu. ¹³ Ɛ bó yaw jo wvú gen dvú fô Annas e, njefo Annas to nu icee kpweε Kayfas wvù to nu ekolε ke bocee ncese le kelum kekiε le. ¹⁴ Kayfas wvun nu wvù to nyaε wase ntefe ê Bojuu ε fí jee ε wee mwaan ekpwe fô bonyii le bocii.

Ɛ Bitá tun ε ke wen kee Jisos ke

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ No bó to gene bô Jisos nonεn, Semon Bitá bô waa ηgoo Jisos mvu to bii wvú le. No waa ηgoo Jisos wvun to nu ε ekolε ke bocee ncese le kee wvú, ε wvú mum bi Jisos e gen ley fô lakfulεεη ekolε ke bocee ncese le. ¹⁶ Ɛ Bitá shεε no leeme ekfuη mbew diuw ketaη e. Ɛ waa ηgoo Jisos wvudvu wvù ekolε ke bocee ncese le to kee, kase buy to jeme bô wan kpwoon wvù to cεyte diuw ketaη, jo Bitá ley bô wvú. ¹⁷ Ɛ wan kpwoon wvudvu bife ê Bitá ε, “Kε wo nu tεn wee ηgoo wee wvun?” Ɛ Bitá tfuse ε, “Kε me nu kε.” ¹⁸ Ɛ to nu ε ekfuη lεε, ε boom bo lemme le bô bonyii bô to cεyte yew ncese ε fwεε ηguy ε no leemene fó yosene. Ɛ Bitá mum fey, gen no leeme bô bó yosene tεn.

Ɛ ekolε ke bocee ncese le biwce mwεεm ê Jisos

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ɛ ekolε ke bocee ncese le mum no biwci mwεεm ê Jisos ekumε boom bew bo ηgoo le noo ekumε n'yεεyi we. ²⁰ Ɛ Jisos tfuse ê wvú le, “Me ηké

18:13 18:24; Luk 3:2   **18:14** 11:49-50   **18:15** Mat 26:28

18:17 18:25   **18:20** 7:14, 26; 6:59; Mat 4:23; 26:55; Lem 26:26

no njemyi ê wonj tfuu endan. Me nké no n'yeyi bonyii yéw bunle le noo yew ncese le fô Bojuu bocii nu ε tase. Kε me nke mbaa enjemyi wase fiεε ê nnyilε le kε. ²¹ Wo biwci mwεεm mvun ε è nu ê me nje la? Ε biwci ε è nu ê bonyii bò ké no yuuke no me n'yeyi. Bó kee naa fiεε fi me nké no njemyi.” ²² No Jisos jeme nonεn, ε wee mvu ngoo bonyii bò to cεyte yew ncese wvù to leeme fô nceencee tum εbo ê wvù εntun̄tun̄, bife ê wvù le, “Ε yin nu je yi wo tfuuse fiεε jó ê ekole ke bocee ncese le?” ²³ Ε Jisos bife ê wvù le, “Ε me fεn nu ε njeme ε njay, é wo dun̄cε jay wvudvu. Ε me fεn njemyi ε è nu kecεεy, wo ε kaa ε sun̄ lo me nje la?” ²⁴ Ε Annas mum nε ciinse Jisos fô Kayfas wvù ekole ke bocee ncese le. Ε Jisos to bεε kε ε bó ε kay bô bokfuu.

*Ε Bita bvuu tun le kε wen kee Jisos kε
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)*

²⁵ No Semon Bita to bεε leeme yosene nguy, ε bonyii bife ê wvù le, “Kε wo nu mvu ngoo bonyii bew e?” Geenεn ε Bita tun gay le, “Kε me nu mvu kε.” ²⁶ Ε waa lemme ekole ke bocee ncese le mvu bvuu bife ê Bita le, “Me mbe mbaa n'yεn wo le ben ε wvù ê wεε ketaan̄ wε le?” Waa lemme wvudvu to nu wee kfuu di wee wε wvù Bita to sumεε kentun̄tun̄ kew e. ²⁷ Ε Bita bvuu tun. Kε sekedvu, ε nyimshie mum ton̄.

*Ε bó gεn bô Jisos fô Baylet e
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)*

²⁸ Ε bonyii mum jo Jisos fô yew e fo Kayfas no gεne dvú ê ntow wee wvu Lum wvù to saake jó le.

Ɛ to nu ɛ è bɛɛ lo ɛntaŋɛntaŋ. Ɛ bó dɔo ɛn faŋɛ yaa ley fibole ɛn ê ntow wee wvudvu le kɛ, njefo é bó to ley lo, emum etuu ŋkfum, saa ebvuu edie Nkaw Danɛfey kɛ. ²⁹ Nonɛn ɛ Baylɛt mum buy to yɛn bó le bife ê bó lɛ, “Fiɛɛ fi ben yɛn ɛ wee wvun ɛ jay nu la?” ³⁰ Ɛ bó tfuse ê wvú lɛ, “Ɛ wee wvun be baa buw fiɛɛ, tu bese baa too bô wvú keenya ê wo kɛ.” ³¹ Ɛ Baylɛt tfuse ê bó lɛ, “Ben ejo wvú esaw bii no wene nci gomte.” Ɛ Bojuu gay ê wvú lɛ, “Kɛ bese kɛŋke mvunɔgay keeyu wee kɛ.” ³² Ɛ njeme wvun mum to kocɛn ê diɛw yì Jisos to jemɔɛɛ wase duŋci kfuu kpwe yì wvú to nu keeke ekpwe le. ³³ Ɛ Baylɛt kase ley ɛn ê ntow we le, tee ɛ bó to bô Jisos, ɛ wvú bife ê wvú lɛ, “Ɛ nu wo wvù Nfon Bojuu le?” ³⁴ Ɛ Jisos bife ê wvú lɛ, “Wo jemɔɛɛ fin ɛ è nu ŋkpawawɛ wvuwo, nuu è jeme wee ê wo ekumɛ me lɛ?” ³⁵ Ɛ Baylɛt bife ê wvú lɛ, “Me nu wee Juu lɛ? Ɛ nu bonyii buw bo won e bô bocee ncese bo baay baay bô to bô wo ɛ nya ê me. Wo jay ɛ è nu la?” ³⁶ Ɛ Jisos tfuse ê wvú lɛ, “Kɛ bvunfon bwem nu diɛwɛ bvú yì won wvun e kɛ. Ɛ bvunfon bwem be nu diɛwɛ bvú yì won wvun e, tu bonyii bem bo lemme le be ɛ diu wvu lɛ fo bó enya me can Bojuu le kɛ. Geenɛn kɛ bvunfon bwem nu bvù nɛ yì won wvun e kɛ.” ³⁷ Ɛ Baylɛt mum bife ê wvú lɛ, “Kɛ tu wo nu Nfon?” Ɛ Jisos tfuse ê wvú lɛ, “Ɛ nu no wo gay lɛ me nu Nfon. Bó to boke me, ɛ me nto yì won wvun e nje fin fi lɛ me ento enjeme ekumɛ keceɛy. Wee tfuu wvù bii keceɛy e ké no yuuke diɛw yɛm e.” ³⁸ Ɛ Baylɛt ghay lɛ, “Kecɛɛy nu la?” No wvú ghay nonɛn mum kase buy ɛn yɛn

Bojuu ba le gay ê bó le, “Me mbaa n'yen fiεε fi wvú jay e κε. ³⁹ Geenen ben κηke nce wene mvu le è ké dioo nu kefew ke Nkaw Danεfey e, ε me mbvuse wee ncaw mwaan yew. Ben gomte le me embvuse ε è nu Nfon wene Bojuu le?” ⁴⁰ ε Bojuu bodvu wam lo foweεwe le, “Aay, κε bese gomte wee wvun κε, bvuse ε è nu Balabas!” Balabas wvun to nu εκufe ke coon e.

19

¹ ε Baylet mum jo Jisos nya ε bó njin bô bongbwan.
² ε bonyii bo nci le lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú εfa, jo ndvu bvunfon ε yí yeεle lo, shfuse yî ye le. ³ ε bó mum no too fô wvú le bune wvú gayte le, “Biaa kemaan! Nfon Bojuu!” No bó gee nonen no njine wvú bô can. ⁴ ε Baylet bvuu buy εκfun gay ê bonyii le, “Ben eyen, me nu embvuse wee wvun enya ê ben, wvu le ben ekiεε le me mbaa en'yen fiεε fi wvú jay e κε.” ⁵ ε Jisos mum buy no too bô kefo ke bíay e εfa noo ndvu bvunfon ye le. ε Baylet mum gay ê bó le, “Ben etaa eyen wee wvudvu wvun!” ⁶ ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to cεyte yew ncese dioo yen wvú le nonen, mum no wamte lo le, “Ta lo wvú yî kentam e, ta lo wvú yî kentam e!” ε Baylet gay ê bó le, “Ben ejo wvú bô can yene eta yî kentam e, njefo me mbaa en'yen jay we le κε.” ⁷ ε Bojuu bodvu tfuse ê wvú le, “Bese κηke nci wese, ε nci wvudvu dunji le wvú κηke keekpwe, njefo wvú nu ε ge εκole kew le wen nu Waa Nyo'.” ⁸ ε Baylet dioo yuw njeme

wvun bvuu kenke lo nfan baay. ⁹ E bô Jisos bvuu tu jim ê kebuw e, ε wvú bife ê Jisos le, “Wo ne fee?” Geenε ε Jisos fanε yaa tfuse fiεε ke. ¹⁰ E Baylet bife ê Jisos le, “Kε wo nu ejeme ê me le? Kε wo kee le me ηkenke mvungay keencinε wo le mbvuu ηkenke mvungay keengay é bó eta wo yî kentam e le?” ¹¹ E Jisos tfuse ê wvú le, “Kε wo bee ekenke mvungay ê me we se bó to nya mvungay mvudvu ê wo fowe ke. Nonε nje fin, wee wvú nya me can yo le nu ε wvú kenke kebefε ε kí kuuke fele kuw.”

¹² E Baylet dioo yuw njeme wvun, mum kew no gomte je keecinε wvú le. Geenε ε Bojuu wam lo foweεwe le, “E wo mom lo ε cinε wee wvun e, tu kε wo nu nsaa Kaysa wvú Nfon wvu baay wvu Lum ke. Wee tfuu wvú bense ekole kew le wen nu nfon nu wee bvuban wvu Kaysa.” ¹³ E Baylet dioo bvuu yuw wvun njeme, mum buy bô Jisos, shii yî kentaw ke nsaw e fò bó to teηe le Bvudvu bvú bó bom bô Eta, teηe ê díew Ibulu le le Gabata. ¹⁴ E to nu wase Diuu di Nseyse wvu Nkaw Danefey e, ε kefew to nu wase diewe didiuu yuufe ncow difεε le. E Baylet jeme ê Bojuu le, “Ben etaa eyεn Nfon wene wvun!” ¹⁵ E Bojuu bodvu no wamte lo le, “Genε lo bô wvú, gεnε lo bô wvú, ta lo wvú yî kentam e!” E Baylet bife ê bó le, “Me enta Nfon wene yî kentam e le?” E bocee ncese bo baay baay tfuse ê wvú le, “Kε bese kenke Nfon mvu efey Kaysa ke.” ¹⁶ E Baylet mum nya Jisos ê bó le bó egen eta yî kentam e.

E bó ta Jisos yî kentam e

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Ε bó mum jo Jisos, buy bô wvú. Ε wvú tuu kentam kew no gene fô bó teje le Ngbwow Ekole, teje ê díew Ibulu le le Golgota. 18 Ε bó mum gen ta wvú fó yî kentam e, ta ten bonyii bomew bofεε yî bintam e, wvumvu εεεεy, wvumvu εηκοηκο, ε Jisos no nu enteleη. 19 Ε Baylet ten saη fiεε fimew ε bó ta yî kentam ke Jisos e. Fiεε fi wvú to saηεε fidvu to nu le, “Jisos wvu Nasalet, Nfon Bojuu.” 20 Bojuu nteen to nu ε taη fiεε fi wvú to saηεε fidvu, njefo fò bó to taε Jisos yî kentam e to nu nceencee mbew kelaante le, ε wvú to saη fiεε fin ê díew Ibulu bô yi Latin noo yi Glek e. 21 Ε bocee ncese bo baay baay bo Bojuu le gen gay ê Baylet le, “Fo wo esaη le, ‘Nfon Bojuu’ ke. Saηε ε è nu le, ‘Wee wvun duu le wen nu Nfon Bojuu.’ ” 22 Ε Baylet tfuse ê bó le, “Fiεε fi me nsan nu ε me ε nsan wase.”

23 No bonyii bo nci le to taε wase Jisos yî kentam e, mum jo ndvú ye gaw ê bikuu bibole mondvuum monεm no bó to nu. Bó to nu ε jo naa noo kekum kew. Geenεn ε kekum kin nu ε bó to tum ke lo kenlaaten e ε kew yî kendoη e ε bow ε buy yî bikaa le. 24 Nonεn ε bó mum jeme εbonεbon le, “Fo beene esaa kekum kin ke. Beene etum kaη, eyen wee wvù nu ekeηke.” Fifiη to kooyi keege é fí eto ekocεn no bó to saηεε ê Nwa' Nyo' le le,

“Bó to nu ε gaw ndvú yεm fô bikuu bibole,
tum kaη bô kekum kem.”

Nonεn bonyii bo nci le bodvu to nu ε ge ke naa fiεε fidvu fin.

25 Geenεn, bokεnε bomew to leeme fó mbew kentam ke Jisos e. Bokεnε ban to nu bwee Jisos

bô waa bwee bwee Jisos wvù kpwoon noo Maalia wvù kpweε Klobas noo Maalia Magdalen. ²⁶ Ε Jisos ke dioo enε eyεn bwee le noo waa we ηgoo wε wvù wvù to koonke ε bó leeme mbew ye le, ε wvú gay ê bwee le, “Kpwoon, taa eyεn, wvun nu wase waa wo.” ²⁷ No wvú gay nonen kase gay ten ê waa we ηgoo wε le, “Taa eyεn, wvun nu wase bwoo.” Ε kew sekekiε le ε waa we ηgoo wvudvu mum jo bwee Jisos ε wvú γεn no cee wase ε ε nu yew dvu wvú.

Ε Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Ejim jodvu no Jisos to kee wase le fiεε ficii nu ε ka wase, ε wvú mum nε jeme keege é fí eto ekocεn no bó sanεε ê Nwa' Nyo' le le, “Kendon yumte me.”

²⁹ Nsefe mvu to leeme fó bô mbvuum mo ηgbwayηgbwayi jó ε mó ε yiηsen. Ε bonyii bo nci le bodvu mum ffum kusha jó bon yî fite fi isob e neke diuw we le. * ³⁰ Ε Jisos dioo fi mbvuum modvu mum gay le, “Fí ε ka wase.” No wvú gay nonen, ηgvuke εkolε, ε keyoy kew mum buy.

Ε bó bon dita di Jisos e

³¹ No εbvubwε to nu wase Diuu di Nseyse le keeley diuu di mbam e, ε Bojuu no gomte keege le fo εgvun yodvu ke emεy enu yî bintam e diuu di mbam e ke, (tete ε mbam wvudvu to nu wvu baay). Ε bó mum γεn yεn Baylet e lekε le wvú egay é bó enγοε bikaa bi bonyii bò to nu yî bintam e bodvu wvu le bó eyanηen ekpweken é bó eshike,

---

19:26 13:23   **19:28** Mben 22:15; 69:22   **19:29** Mben 69:21

* **19:29** Isob wvun nu diee di kete kemew e.   **19:31** Dito 21:22-23

ecake. ³² Nonen ε bonyii bo nci le mum to ηγοce bikaa bi wee wvu fwe le, ηγοce ten bi wvumvu we wvù bó to taε bó wvù le. ³³ Geenε, ε bó ke dioo to buy fô Jisos e, yen le wvù be ε kpwe wase, ε bó fanε yaa bvuu ηγοce bikaa biew ke. ³⁴ E wee mvu ηgoo bonyii bo nci le bon dita di Jisos e bó goo. No wvù bon nonen, kan mwaan ε ελεμε bó joo ta buy fó. ³⁵ Wee wvù to yenεε mwεεm mvun e nu ε wvù ε ben jim nsaw wvudvu, ε njeme we nu keceεy, ε wvù kee lo le wen jemyi ε è nu keceεy wvu le ben nulo ebee. ³⁶ Mwεεm mvun to kooyi wvu le fiεε fi bó to sanεε ê N'wa' Nyo' le eto ekocεn no bó sanεε le, “Ke ekufe kew kemwaan nu ε bó nu ke enjogoy ke.” ³⁷ E fi bvuu nu ε bó ε san bvudvuu bvumew e ê N'wa' Nyo' le le, “Bonyii nu ke etaale wee wvudvu we wvù bó nu ε bon bó goo.”

Ε bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ejim jodvu ε Yosεw wvu Alimatia ne γεν yen Baylet e lekε le wvù ebee é wen ecake gvune di Jisos e. Yosεw wvun to nu wee ηgoo Jisos geenε ε è nu ke ejim ejim njefo wvù to fane Bojuu. E Baylet bee, ε wvù mum γεν keecake gvune didvu. ³⁹ Nikodemus wvù to yawεε γεν yen Jisos e entan jomew to nu ε to ten bó bifuu bimew bì shfuunkene ε bó taashe ε kene bó mεel noo alos ε bvujite bvudvu nu ke diεwe bokilu mbaanshe ncow botete le. ⁴⁰ E bó wvù mum shike gvune di Jisos e njime bó ndvù ε bó ε yefe bó nfley we no ndwey wee to ké no nu ê nce won

---

19:34 1Jon 5:6   **19:35** 15:27; 21:24   **19:36** Mben 34:20-21;
Ksm 12:46   **19:37** Saka 12:10; Mwm 1:7   **19:38** 9:22   **19:39**
3:1-2   **19:40** 12:7

Bojuu le. ⁴¹ Ε to nu ε wεε kentaan wvumew nu mbew fò bó to taε Jisos yî kentam e. Ε wεε wvudvu nu ε jem yi fiε mi nu dvú ε bó ke baa edwey wase wee jó κε. ⁴² Nonεn no εbvubwε to nu wase Diuu di Bojuu le di Nseyse wvu diuu di Mbam e, ε jem yidvu nu tεn nceencee, ε bó mum lese Jisos jó. †

20

Ε bó gom gvune di Jisos e ηkuun

(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Ε è ke no nu diuu di fwe yî kema le, ε Maalia Magdalen buy ja lo kebitele, γεν fô jem, γεν ε bó ε cake wase tε dì bó to banεε diuw jem dvú. ² Nonεn ε wvú mum lewte γεν γεν Semon Bita le bô waa ηgoo Jisos mvu wε wvù Jisos to koonke le, gay ê bó ε, “Bó nu ε bvuse wase Tata ê jem, ε bese yaa kee laa bó gεke fεε wvú ε.” ³ Ε Bita bô waa ηgoo Jisos wε mum buy no gene fô jem. ⁴ Bó to gene lewte lo, geenεn ε waa ηgoo Jisos wε lewte fey Bita yaw fεse fô jem. ⁵ No wvú fεse, ηgvuwce taa, γεν ε ndvú yì bó njimεε yî Jisos e jiime jó. Ε wvú taa nonεn fanε yaa ley jó κε. ⁶ Ε Semon Bita bi wvú le fεse fó, mum ley lo γεν ê jem. No wvú ley, γεν κε ε è nu ndvú ye le ε yí jiime, ⁷ noo fincake fi ndvu le fi bó to njimεε ekole ke Jisos e dvú, ε fí yaa jiime bô yimi ndvú ye κε. Geenεn ε bó κεwe ε gεε bwew bvudvuu le εfinεfin. ⁸ Ε waa ηgoo Jisos mvu wε wvù to yawεε efese fô jem mum ley tεn γεν ê jem γεν fiεε fin e mum bee. ⁹ Ε to nu ε

† **19:42** Bó to lese Jisos jó nonεn wvu ε mbam ke edioo ε fey, é bó emum eto elooce edwey wvú ê ndwey wvubole. **20:2** 13:23 **20:6** 11:44 **20:9** Mben 16:9-10; Luk 24:26-27; Lem 2:25-31; 1Kol 15:4

bó baa cim kiεε wase kenyi ke fiεε fi nu ê N'wa' Nyo' le le Jisos to keηke keeke ebuy yî kpwe le ke.

ε Jisos dunçe ekole kew ê Maalia Magdalen

¹⁰ ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ba kase kfulε fô yew e. ¹¹ Geenεn ε Maalia shεε no leeme beele fô jem. No wvú to beele ke ne ηgvuwce taa ê jem, ¹² yεn bonceendaa bo Nyo' le bofεε ε bó ε tfume ndvú yî baa ε shii fô bó to jikεε gvune di Jisos e, wvumvu fô ekole ke Jisos e to jiime, wvumvu fô bikaa biew to jiime. ¹³ ε bonceendaa bo Nyo' le bodvu bife ê wvú le, “Kpwoon, wo beele la?” ε wvú tfuse le, “Me mbeele njefo bó nu ε cake Tata wεm ε ne dvú ε me n'yaa ηkee fô bó gεke wvú ke.” ¹⁴ No wvú gay nonεn, dioo banke ye yεn ε Jisos leeme. Geenεn ε wvú fanε yaa kiεε le è nu Jisos ke. ¹⁵ ε Jisos bife ê wvú le, “Kpwoon, wo beele la? Wo gomte ε è nu yεε?” ε Maalia mum no kpwaake le è nu wee wvù taale fô wεε ketaaη wvudvu le. ε wvú mum gay ê wvú le, “Icem, é wo fεn nu ε tuu wvú ε ne dvú, é wo see fô wo gεke wvú é me enγεn enjo enε dvú.” ¹⁶ ε Jisos ne ben wvú le, “Maalia.” ε wvú banke ye tee wvú ê díεw yibo Ibulu le le, “Laboni,” fi nu le, “Wee n'yεεyi.” ¹⁷ ε Jisos gay ê wvú le, “Fo wo ejicì me le ke, njefo me mbaa mben wase fô Icem e ke. Gene ε è nu fô boom bo bwεεm e esee ê bó le me mbene wase fô Icem wvù è nu ten Icen e noo fô Nyo' wεm wvù è nu ten Nyo' wene le.” ¹⁸ ε Maalia Magdalen mum γεn see ê boom bo Jisos e bo ηgoo le le wen nu ε yεn Tata le, bvuu see ê bó le wvú nu ε jeme mwεεm mvun ê wen.

*Ɛ Jisos duɲɔ ɛkolɛ kew ê boom bew bo ηgoo le
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

¹⁹ Ɛ è ke no nu fokiεguu εbvubwε bvù è to nu diuu di fwe yî kema le, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e nu yew ε bó ε fen'yε bimbun, njefo bó to fane Bojuu. Ɛ Jisos ke nε buynen leem ê bó entelen, gay bó le le, “Kembonen enù fô ben e.” ²⁰ No wvú gay bó le nonen, mum duɲɔ can ye bô dita diew ê bó. Ɛ boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw njon baay no bó yεnεε Tata le. ²¹ Ɛ Jisos bvuu kase gay ê bó le, “Kembonen enù fô ben e. No Icem to tumεε me, nu ke lenlen no me ntumte ben keseen.” ²² No wvú gay nonen, mum yoy yî bó le gay le, “Ben efisen Keyoy ke Yuule. ²³ Ɛ ben leeshi bibefe bi wee le, tu Nyo' nu ε leeshε wase. Ben é cine se ben ε leeshε, tu bí ε mεy wase.”

Ɛ Jisos duɲɔ ɛkolɛ kew ê Toma

²⁴ Ɛ to nu seke Jisos to toε fô boom bew bo ηgoo le, ke Toma wvù to nu ηgoo boom bo yuufe ncow bofεε le wvù bó to tenje diee diew dimew le Emam to nu bô bó ke. ²⁵ Ɛ kebese ke boom bo ηgoo le bo Jisos e ke mum gay ê wvú le, “Bese be ε yεn Tata le.” Geenεn, ε wvú gay fiew ê bó le, “Ɛ me nu se me ε ηke ε n'yεn dew bíen ye le yî can ye le, ε nlese kpwan εbo ê dew bíen yidvu le, ε nlese ten kebo kem yî dita diew e, me nsaa mbee naa lo ke.”

²⁶ Ɛ kema kum, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bvuu no nu yew ε Toma nu ten bô bó, ε dew fwese nu ε bó ε fen'yε. Geenεn, ε Jisos nε buynen ê bó entelen, gay bó le le, “Kembonen enù fô ben e.”

20:19 9:22; 14:27; 20:1   **20:20** 19:34; 20:25, 27   **20:21** 17:18

20:22 14:16   **20:23** Mat 18:18   **20:24** 11:16; 14:5; 20:27; 21:2

20:26 20:19

27 No wvú gay nonen, mum gay ê Toma le, “Lese kpwan wo εbo yî can yem e, eyen no yî nu, ebvuu elese ten εbo kuw yî dita diem e. Fo wo ekenkè kemañen ke, bee.” 28 E Toma mum tfuse lo le, “Tata wem, noo Nyo' wem.” 29 E Jisos gay ê wvú le, “Wo ñen nu ε bee keseen njefo wo nu ε yen me le? Njon wvu baay nu fô bonyii bò baa yen me le ke, geenen ε bee le.”

Shiee ηwa' wvun

30 Jisos to nu ε ge mwεem nteen mvù dunçi mvunğay mvu Nyo' le ε boom bew bo ηgoo le yen, ε bó baa sañ ê ηwa' wvun e ke. 31 Geenen ε mvun mvù bó nu ε sañ nu keege le ben ebee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu Waa Nyo'. E ben beñe nonen, é ben ke ekenke nshii wvù mey lo nje diee diew.

21

E Jisos dunçe ekole kew ê boom bew bo ηgoo le mbew mamase le

1 Ejim jodvu ε Jisos ke bvuu dunçe ekole kew ê boom bew bo ηgoo le mbew Mamase yì Tibelias e. Fí to kooy ê yin je le: 2 Semon Bitá bô Toma wvù bó to teñe le Emam, noo Nataniel wvu Kana keba kè Galilee le, noo boom bo Sebεdee le, noo boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew bofεε to nu bvudvuu bvumwañ. 3 E Semon Bitá ne gay ê bó le, “Me nu enlaa byé.” E bó gay ê wvú le, “Beene nu elaa.” E bô bó mum buy gen ley ê kekon e. Geenen ke ghan ce ê joo ε bó baa koo lo fiεε ke.

4 Ε εkfun ke no yuule too, ε Jisos to leem ηgem joo le, ε boom bew bo ηgoo le fanε yaa κιεε λε ε nu wvú κε. 5 Ε Jisos bife ê bó λε, “Boom bem, ben nu ε koo κε byé?” Ε bó tfuse λε, “Aay.” 6 Ε wvú gay ê bó λε, “Ben elan kensan je εbo εceεy jo kekon ε ben ekoo fiεε.” Ε bó mum lan, ε kí mum nε no ghaake bó keegufe, njefo bó to nu ε koo byé jó nteen. 7 Ε waa ηgoo Jisos wε wvú Jisos to koonke dioo yen nonen mum gay ê Bitα λε, “Ε nu Tata.” No Semon Bitα yuw λε ε nu Tata, mum jise ndvú ye njefo wvú to nu ye ye. No wvú jise nonen mum sele ê joo no gene fô Jisos e. 8 Geenεn ε bomew boom bo ηgoo le ba no bii ê kekon e guute kensan kie ε kí ε yiηsen bô byé. Ke bó to beε ncejole keebuy εηkpwaante κε. Bontam to sheke κε wase diεwε ηkenken mbaanshen e. 9 Ε bó γεν fεse εηkpwaante yen ηguy e ε wvú keyte lo yî bika le, ε byé nu yî dvú le, ε bleed nu ten fó. 10 Ε Jisos gay ê bó λε, “Ben eto bô byé yimi yi ben konte.” 11 Nonεn ε Semon Bitα γεν ben ê kekon e gufe kensan buy dvú εηkpwaante ε kí ε yiηsen bô byé yi fanken gbwee kecow mbaanshen ncow she (153). Naa no yí to cim nu nteen nen, kensan to baa semken κε. 12 Ε Jisos gay ê bó λε, “Ben eto ediekεn.” Wee mwaan boom bew bo ηgoo le to baa cim mom naa lo ebife ê wvú λε laa ε nu wvú wvú yeε λε. Bó to nu ε κιεε lo λε ε nu Tata. 13 Ε Jisos mum γεν jo bleed wε nya ê bó noo byé ye fó. 14 Fin to nu wase bokan botεte no Jisos to duηceε ekole kew ê boom bew bo ηgoo le ε κew no wvú to buyεε yî kpwe le.

21:4 20:14; Luk 24:16   **21:6** Luk 5:5-7   **21:7** 13:23; Mat 14:29
21:11 Luk 5:6   **21:13** 6:11; Mat 14:19; 15:36   **21:14** 20:19, 26

Ɛ Jisos kase nya lemme ê Bita

¹⁵ Ɛ bó ke dieken mese, Ɛ Jisos ben Bita bife ê wvú le, “Semon waa Jon, wo koonke me fele bomew ban e?” Ɛ wvú tfuse le, “Ɛ Tata, wo kee lo le me nkoonke wo.” Ɛ Jisos gay ê wvú le, “Ɛ nyanyi boom bem bo njée le.” ¹⁶ Ɛ Jisos bvuu ben wvú yî bokaŋ e bofe bife ê wvú le, “Semon waa Jon, wo koonke me?” Ɛ wvú tfuse le, “Ɛ Tata, wo kee lo le me nkoonke wo.” Ɛ wvú gay ê wvú le, “Ɛ taalè fô njée yem e.” ¹⁷ Ɛ Jisos bvuu ben wvú yî bokaŋ e botete bife ê wvú le, “Semon waa Jon, wo koonke me?” Ɛ Bita yuw no Jisos bife ê wvú yî bokaŋ e botete le laa wvú koonke wen Ɛ, Ɛ fí ffumse lo wvú. Ɛ wvú gay ê Jisos le, “Tata, wo kee fiƐ ficii, wo kee lo le me nkoonke wo.” Ɛ Jisos gay ê wvú le, “Ɛ nyanyi njée yem. ¹⁸ Ɛ me ensee ê wo kecey kecey le, seke wo to be cuwee, è to ké kay wo keaw kuw no gene fô wo koonke. Geen seke wo Ɛ lun wase nu Ɛ wo nu ke ecake can we é ekay wee mvu keaw yî yo le, ejo wo egen dvú fô wo yaa koonke keegen ke.” ¹⁹ Jisos to jemyi fin duŋci Ɛ è nu kfuw kpwe yî Bita to nu keeke ekpwe eto bô diee di kuuke dvú fô Nyo' le. No Jisos jeme nonen mum gay ê wvú le, “Ɛ biì me le.”

²⁰ Ɛ Bita dioo banke ye yen Ɛ waa ngoo we wvú Jisos to koonke bii bó le. Waa ngoo wvun nu wvú to yeemegen yî Jisos e seke bô bó to diekene ekiɛguu yî kemese le bife ê wvú le, “Tata, è nu ye wvudvu wvú nu ke egese wo?” ²¹ No Bita yene Ɛ waa ngoo wvudvu bii bó le, Ɛ wvú bife ê Jisos le, “Tata, fi wee wvun e nu le la?” ²² Ɛ Jisos tfuse ê wvú le, “Ɛ me

ncim mbe nshieele le wvú emey enu egen ebuy no me nke enkase ento, é fifie ekenke la keege bô wo? “E bii me le.” ²³ No Jisos gayee nonen, e njeme ke mum no gene entelen jo bonyii bo mbee le le ke waa ngoo Jisos wvun nu ke ekpwe ke. Geen en e Jisos to baa gayte le ke wvú nu ke ekpwe ke. Wvú to gay ke le, “E me ncim mbe nshieele le wvú emey enu egen ebuy no me nke enkase ento, é fifie ekenke la keege bô wo.”

Ekume wee wvù saṅ ḡwa' wvun

²⁴ Waa ngoo wvudvu wvun nu wvù jemyi ekume mwεεm mvun, e è nu wvú wvù nu e saṅ mwεεm mvudvu, e bese kee lo le fiεε fi wvú jemyi ekume fi nu keceey.

²⁵ Mwεεm mvumew nu ten dvú nteen mvù Jisos to gee, e è be nu le bó esaṅ mvunciim, é me en'yene le ke ekole ke nshε le kecii nulo ekenke fò bó egee boṅwa' bodvu ke.

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monfem
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e